

เอกสารประกอบหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านตอแล (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๖๗)

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖

สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๒
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

เอกสารประกอบหลักสูตรสถานศึกษา

โรงเรียนบ้านตอแล

พุทธศักราช ๒๕๖๗

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต ๒
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

ประกาศโรงเรียนบ้านตอแล

เรื่อง การใช้หลักสูตรโรงเรียนบ้านตอแล พุทธศักราช ๒๕๖๗
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

.....

ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สพฐ. ๒๙๓/๒๕๕๑ เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ สั่ง ณ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนดให้โรงเรียนพร้อมใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในปีการศึกษา ๒๕๕๔ เป็นต้นไปนั้น

โรงเรียนบ้านตอแล ได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรโรงเรียนบ้านตอแล พุทธศักราช ๒๕๖๗ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ประกอบด้วย ส่วนสำคัญเกี่ยวกับ วิสัยทัศน์ พันธกิจ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงสร้างหลักสูตรโรงเรียนบ้านตอแล คำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียน และเอกสารหลักฐานทางการศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ตรวจสอบหลักสูตรโรงเรียนบ้านตอแลพุทธศักราช ๒๕๖๗ มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และเหมาะสมกับบริบท สภาพของสถานศึกษา สนองความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงอนุมัติและให้ความเห็นชอบให้โรงเรียนบ้านตอแล ใช้หลักสูตรโรงเรียนบ้านตอแล พุทธศักราช ๒๕๖๗ ได้

ทั้งนี้ หลักสูตรโรงเรียนได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อวันที่ ๙ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ จึงประกาศให้ใช้หลักสูตรโรงเรียนตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๙ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

(นายกอแข็ง มุขอ)
ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

(นางสาวนิฟาตอนะห์ นิละ)
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตอแล

คำนำ

เอกสารประกอบหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านตอแลพุทธศักราช ๒๕๖๗ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้โรงเรียนได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางใน การจัดดำเนินการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียน ทุกคนในระดับประถมศึกษาให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นหรือสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อีกทั้ง เพื่อใช้ในการบริหารการจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๕๒ ฉบับปรับปรุง (พุทธศักราช ๒๕๔๕)

ในการจัดทำครั้งนี้ ได้ทำการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศึกษาสภาพปัญหา บริบท ของการจัดการศึกษา แต่งตั้งคณะทำงาน วางแผนการปรับปรุงหลักสูตรรายกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ประเมินผลการใช้หลักสูตร ก่อนใช้ ระหว่างใช้ และหลังใช้เชิงระบบ จนได้หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ฉบับสมบูรณ์

ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านตอแลพุทธศักราช ๒๕๖๗ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมทุกท่าน และหวังว่าเอกสารเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่โรงเรียนอื่น ๆ ตลอดจนผู้ที่สนใจจะศึกษาต่อไป

(นางสาวยุสรอ ดอแหว)

หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
โรงเรียนบ้านตอแล

สารบัญ

หน้าที่

ประกาศใช้หลักสูตรฯ.....	ง
คำนำ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
ส่วนที่ ๑ ส่วนนำ.....	๑
ทำไมต้องเรียนสังคม.....	๒
เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	๒
สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน.....	๒
คุณลักษณะอันพึงประสงค์.....	๓
ส่วนที่ ๒ โครงสร้างเวลาเรียนและโครงสร้างรายวิชา.....	๖
โครงสร้างเวลาเรียน.....	๗
ส่วนที่ ๓ คำอธิบายรายวิชา/ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้/โครงสร้างรายวิชา.....	๘
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑.....	๑๙
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒.....	๓๓
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓.....	๔๙
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔.....	๖๔
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕.....	๘๐
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖.....	๙๙
ส่วนที่ ๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	๑๐๗
เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	๑๐๘
ภาคผนวก	
เอกสารอ้างอิง	
อภิธานศัพท์	
คำสั่ง	

ส่วนที่ ๑
ส่วนนำ

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านต่อแล

เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อมเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

- **ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม** แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม
- **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต** ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก
- **เศรษฐศาสตร์** การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- **ภูมิศาสตร์** ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

โรงเรียนบ้านต่อแล ได้ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

๑. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษา ถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและ ประสพการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลด ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการ เลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

๒. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือ สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

๓. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจ ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

๔. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการ ดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึง ประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

๕. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้ เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และ มีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
๒. ซื่อสัตย์สุจริต
๓. มีวินัย
๔. ใฝ่เรียนรู้
๕. อยู่อย่างพอเพียง
๖. มุ่งมั่นในการทำงาน
๗. รักความเป็นไทย
๘. มีจิตสาธารณะ

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีจำนวน ๘ มาตรฐาน ดังนี้

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

- มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
- มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และอํารงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

- มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และอํารงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และ สังคมโลกอย่างสันติสุข
- มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และอํารงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

- มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ
- มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

- มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ
- มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ระดับการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดระดับการศึกษาเป็น ๓ ระดับ ได้แก่ **ระดับประถมศึกษา** (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖) **ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น** (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓) และ **ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย** (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖) ทั้งนี้ โรงเรียนบ้านต่อแฉะ ได้จัดการศึกษาใน **ระดับประถมศึกษา** (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖) ซึ่งการศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาค้นคว้า มุ่งเน้นทักษะพื้นฐาน ด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้น จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดเวลาเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำสำหรับกลุ่มสาระ การเรียนรู้ ๘ กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งโรงเรียนบ้านต่อแฉะได้จัดเวลาเรียนในระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖) เป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละ ไม่เกิน ๕ ชั่วโมง และได้เพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้น โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสภาพของผู้เรียน ดังนี้

โรงเรียนบ้านต่อแฉะได้จัดเวลาเรียนสำหรับรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติมเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนตามกรอบโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ วันละ ๗ ชั่วโมง รวมเวลาเรียนทั้งหมด ๑,๒๘๐ ชั่วโมงต่อปี

โครงสร้างเวลาเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
โรงเรียนบ้านตอแล

ระดับชั้น	เวลาเรียน (ชม./ปี)
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑	๘๐
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒	๘๐
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓	๘๐
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔	๘๐
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕	๘๐
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖	๘๐

ส่วนที่ ๓

คำอธิบายรายวิชา
ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้
โครงสร้างรายวิชา

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

รหัสวิชา ส ๑๑๑๐๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

เวลา ๘๐ ชั่วโมง

ศึกษา วิเคราะห์พุทธประวัติ หรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือ แบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิด จากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด ความหมาย ความสำคัญ และเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ สวดมนต์แผ่เมตตา มีสติ บำเพ็ญประโยชน์ต่อวัด แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือศาสนิกของศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติในศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดได้อย่างถูกต้อง ประโยชน์ของการปฏิบัติตน เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน ศึกษา วิเคราะห์ความสามารถและลักษณะความดีของตนเองและผู้อื่น และผลของการกระทำนั้น โครงสร้างบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวและโรงเรียน บทบาท สิทธิ หน้าที่ตนเองในครอบครัวและโรงเรียน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และทำกิจกรรมในครอบครัวและ โรงเรียนตามกระบวนการประชาธิปไตย สินค้าและบริการที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การใช้จ่ายเงินใน ชีวิตประจำวัน ที่ไม่เกินตัวและเห็นประโยชน์ของการออม การใช้ทรัพยากรในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด ความจำเป็นที่คนต้องทำงานอย่างสุจริต แยกแยะสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์ สร้างขึ้นเอง ที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ ระบุความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะเวลา ทิศของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ใช้แผนผังง่าย ๆ ในการแสดงตำแหน่งสิ่งต่าง ๆ ในห้องเรียน สังเกตและเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของสภาพ อากาศในรอบวัน และการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวที่เกิดตามธรรมชาติ ที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ ของมนุษย์ และการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว การจัดระเบียบสิ่งแวดล้อมที่บ้านและชั้น เรียน

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการกลุ่ม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการทางภูมิศาสตร์ กระบวนการ สืบเสาะหาความรู้ ใช้ทักษะทางภูมิศาสตร์ด้านการสังเกต การแปลความข้อมูลทางภูมิศาสตร์ รวมถึงทักษะ ด้านการสื่อสาร

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีความสามารถทางภูมิศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ทักษะทางภูมิศาสตร์ และมีทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ด้านการสื่อสาร ความสามารถในการคิด มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านการรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ มีความรับผิดชอบ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ สามารถดำเนินชีวิตอย่าง สันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

รหัสตัวชี้วัด รวมทั้งหมด ๒๓ ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑๖ ตัวชี้วัด

ส ๑.๑ ป.๑/๑ ป.๑/๒ ป.๑/๔

ส ๑.๒ ป.๑/๑ ป.๑/๒

ส ๒.๑ ป.๑/๑

ส ๒.๑ ป.๑/๒

ส ๒.๒ ป.๑/๑

ส ๒.๒ ป.๑/๒

ส ๓.๑ ป.๑/๑

ส ๓.๒ ป.๑/๑

ส ๕.๑ ป.๑/๑ ป.๑/๒ ป.๑/๓ ป.๑/๔

ส ๕.๒ ป.๑/๒

ตัวชี้วัดปลายทาง ๗ ตัวชี้วัด

ส ๑.๑ ป.๑/๓

ส ๑.๒ ป.๑/๓

ส ๒.๒ ป.๑/๓

ส ๓.๑ ป.๑/๒ ป.๑/๓

ส ๕.๒ ป.๑/๑ ป.๑/๓

การวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง และสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๑	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. บอกรูปประวัติ หรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือโดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ➤ พุทธประวัติ ◆ ประสูติ ◆ ตรัสรู้ ◆ ปรีณิพพาน 	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สามเณรบัณฑิต ◆ วัณณุปถชาดก ◆ สุวัณณสามชาดก ◆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ◆ เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (หนูพร้อม) 	-
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๓. บอกความหมาย ความสำคัญ และเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ➤ พระรัตนตรัย ◆ ศรัทธาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ➤ โอวาท ๓ ◆ ไม่ทำชั่ว <ul style="list-style-type: none"> ○ เบญจศีล ◆ ทำความดี <ul style="list-style-type: none"> ○ เบญจธรรม ○ สังคหัตถ์ ๔ ○ กตัญญูกตเวทิต่อพ่อแม่ และครอบครัว ○ มงคล ๓๘ <ul style="list-style-type: none"> - ทำตัวดี - วาง่าย - รับใช้พ่อแม่ ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) 	-

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
		<ul style="list-style-type: none"> ➢ พุทธศาสนสุภาษิต ◆ อตตาทิ อตตโน นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งของตน ◆ มาตาทิมิตฺตํ สเก ฆเร มารดาเป็นมิตรในเรือนของตน 	
ส ๑.๑	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๔. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐาน ของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตาม แนวทางของศาสนาที่ตนนับ ถูตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ➢ ฝึกสวดมนต์และแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายและประโยชน์ของสติ ◆ ฟังเพลงและร้องเพลงอย่างมีสติ ◆ เล่นและทำงานอย่างมีสติ ◆ ฝึกให้มีสติในการฟังการอ่าน การคิด การถามและการเขียน 	

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา
หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๒	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. บำเพ็ญประโยชน์ ต่อวัดหรือศาสนสถาน ของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อวัด หรือ ศาสนสถาน ◆ การพัฒนาทำความสะอาด ◆ การบริจาค ◆ การร่วมกิจกรรมทางศาสนา 	บำเพ็ญประโยชน์ต่อ มัสยิด หรือศาสนสถาน ของศาสนา เช่น ทำ ความสะอาดบริเวณ มัสยิด บริจาคทรัพย์ เข้าร่วมกิจกรรมทาง ศาสนา
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. แสดงตนเป็นพุทธ มามกะหรือแสดงตน เป็นศาสนิกชนของ ศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ◆ ชั้นเตรียมการ ◆ ชั้นพิธีการ 	-

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๓. ปฏิบัติตนในศาสนา พิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ ถูกต้อง	➤ ประวัติโดยสังเขปของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา <ul style="list-style-type: none"> ◆ วันมาฆบูชา ◆ วันวิสาขบูชา ◆ วันอาสาฬหบูชา ◆ วันอัฐมีบูชา การบูชาพระรัตนตรัย	ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษา

ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๒.๑	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. บอกประโยชน์และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน เช่น <ul style="list-style-type: none"> - กตัญญูกตเวทิตะและเคารพรับฟังคำแนะนำของพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ และครู - รู้จักกล่าวคำขอบคุณ ขอโทษ การไหว้ผู้ใหญ่ - ปฏิบัติตาม ข้อตกลง กติกา กฎระเบียบ ของครอบครัวและโรงเรียน - มีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวและโรงเรียน - มีเหตุผลและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น - มีระเบียบ วินัย มีน้ำใจ ◆ ประโยชน์ของการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน 	-

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. ยกตัวอย่างความสามารถ และความดีของตนเอง ผู้อื่น และบอกผลจากการกระทำ นั้น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ลักษณะความสามารถและลักษณะ ความดีของตนเองและผู้อื่น เช่น - ความขยัน - ความกตัญญูกตเวที - ความมีระเบียบวินัย - ความรับผิดชอบ - การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือ ผู้อื่น - ความเมตตากรุณา ◆ ผลของการทำความดี เช่น ภาคภูมิใจ มีความสุข 	

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๒.๒	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. บอกโครงสร้าง บทบาท และหน้าที่ของสมาชิกใน ครอบครัวและโรงเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ โครงสร้างของครอบครัวและ ความสัมพันธ์ของบทบาท หน้าที่ ของสมาชิกในครอบครัว ◆ โครงสร้างของโรงเรียน ความสัมพันธ์ของบทบาท หน้าที่ ของสมาชิกในโรงเรียน 	แผนผังโครงสร้าง ครอบครัวของตนเอง
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. ระบุบทบาท สิทธิ หน้าที่ ของตนเองในครอบครัว และโรงเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและความแตกต่างของ อำนาจตามบทบาท สิทธิ หน้าที่ใน ครอบครัวและโรงเรียน ◆ การใช้อำนาจในครอบครัวตาม บทบาท สิทธิหน้าที่ 	-

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๓. มีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ และทำกิจกรรมในครอบครัว และโรงเรียนตามกระบวนการ ประชาธิปไตย	- กิจกรรมตามกระบวนการ ประชาธิปไตยในครอบครัว เช่น การ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัว การรับฟังและแสดงความคิดเห็น - กิจกรรมตามกระบวนการ ประชาธิปไตยในโรงเรียน เช่น เลือกหัวหน้าห้อง ประธานชุมนุม ประธานนักเรียน	

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส.๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๓.๑	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. ระบุสินค้าและบริการที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สินค้าและบริการที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ดินสอ กระดาษ ยาสีฟัน ◆ สินค้าและบริการที่ได้มาโดยไม่ใช้เงิน เช่น มีผู้ให้หรือการใช้ของแลกเปลี่ยน ◆ สินค้าและบริการที่ได้มาจากการใช้เงินซื้อ ◆ ใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการให้คุ้มค่า 	-

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๒. ยกตัวอย่างการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันที่ไม่เกินตัว และเห็นประโยชน์ของการออม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันเพื่อซื้อสินค้าและบริการ ◆ ประโยชน์ของการใช้จ่ายเงินที่ไม่เกินตัว ◆ ประโยชน์ของการออม ◆ โทษของการใช้จ่ายเงินเกินตัว ◆ วางแผนการใช้จ่าย 	บัญชีรายรับ-รายจ่าย
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๓. ยกตัวอย่างการใช้ทรัพยากรในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ทรัพยากรที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ดินสอ กระดาษ เสื้อผ้า อาหาร ◆ ทรัพยากรส่วนรวม เช่น โต๊ะ เก้าอี้ นักเรียน สาธารณูปโภคต่าง ๆ ◆ วิธีการใช้ทรัพยากร ทั้งของส่วนตัว และส่วนรวมอย่างถูกต้อง และประหยัดและคุ้มค่า 	
ส ๓.๒	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. อธิบาย เหตุผลความจำเป็นที่คนต้องทำงานอย่างสุจริต	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมาย ประเภทและความสำคัญของการทำงาน ◆ เหตุผลของการทำงาน ◆ ผลของการทำงานประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อครอบครัวและสังคม ◆ การทำงานอย่างสุจริต ทำให้สังคมสงบสุข 	-

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล ตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๕.๑	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. จำแนกสิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น	◆ สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้นที่บ้านและที่โรงเรียน	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. ระบุความสัมพันธ์ของตำแหน่งระยะทิศของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว	◆ ความสัมพันธ์ของตำแหน่งระยะทิศ ของสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น ที่อยู่อาศัย บ้าน เพื่อนบ้าน ต้นไม้ ถนน ทุงนา ไร่สวน ที่ราบ ภูเขา แหล่งน้ำ ◆ ทิศหลัก(เหนือ ตะวันออก ใต้ ตะวันตก) และที่ตั้งของสิ่งต่างๆ	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓. ใช้แผนผังง่าย ๆ ในการแสดงตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ในห้องเรียน	◆ แผนผังแสดงตำแหน่งสิ่งต่าง ๆ ในห้องเรียน	
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๔. สังเกตและบอกการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในรอบวัน	◆ การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในรอบวัน เช่น กลางวัน กลางคืน ความร้อนของอากาศ ฝน - แดด - ลม	- -

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๕.๒	ตัวชี้วัดปลายทาง ๑. บอกสิ่งแวดล้อมที่เกิดตามธรรมชาติที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์	◆ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ เช่น ภูมิอากาศที่มีผลต่อลักษณะที่อยู่อาศัย และเครื่องแต่งกาย	-

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. สังเกตและเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเพื่อการปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ◆ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสม 	-
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๓. มีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อม ที่บ้านและห้องเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การปฏิบัติตนในการรักษาสิ่งแวดล้อมในบ้านและห้องเรียน 	บอกวิธีการรักษาสิ่งแวดล้อมในบ้านและห้องเรียน

โครงสร้างรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รหัสวิชา (ส ๑๑๐๑)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เวลา ๘๐ ชั่วโมง

สัดส่วนคะแนน ระหว่างเรียน : ปลายปี (๗๐ : ๓๐)

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน
๑	ศาสนาน่ารู้	ระหว่างทาง ส ๑.๑ ป.๑/๑	การศึกษาพุทธประวัติ หรือประวัติของศาสดาที่ ตนนับถือทำให้เกิดความศรัทธาและเห็น แบบอย่างที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่าง ในการดำเนินชีวิต	๖	๖
๒	แบบอย่างที่ดี	ระหว่างทาง ส ๑.๑ ป.๑/๒	แบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดที่ได้จาก ประวัติสาวก ชาดกเรื่องเล่าและศาสนิกชน ตัวอย่างตามที่เคารพศรัทธาสามารถนำมา ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตน	๖	๖
๓	หลักธรรม นำชีวิต	ระหว่างทาง ส ๑.๑ ป.๑/๓ ปลายทาง ป.๑/๔	หลักธรรมของศาสนาและการเห็นคุณค่าของ การสวดมนต์แผ่เมตตาก่อให้เกิดความศรัทธา สามารถยึดถือเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและ พัฒนาจิต	๘	๗
๔	ศาสนิกชนที่ดี	ระหว่างทาง ส ๑.๒ ป.๑/๑ ป.๑/๒ ปลายทาง ป.๑/๓	การประพฤติตนอย่างถูกต้องตามหลักการของ ศาสนาและการบำเพ็ญประโยชน์ต่อวัดหรือ ศาสนสถาน การแสดงตนเป็นพุทธ มามกะและ การปฏิบัติตนในศาสนพิธีและวันสำคัญทาง ศาสนาถือเป็นการส่งเสริมจิตสาธารณะของ ตนเองและเป็นการธำรงไว้ของศาสนาที่ตนนับ ถือ	๔	๓
๕	ความสัมพันธ์ ของสมาชิกใน ครอบครัวและ โรงเรียน	ระหว่างทาง ส.๒.๒ ป.๑/๑ ป.๑/๒	สมาชิกทุกคนในครอบครัวและโรงเรียนปฏิบัติ ตนตามบทบาท สิทธิ และหน้าที่ของตนด้วย ความรับผิดชอบ ย่อมส่งผลต่อการอยู่ร่วมกัน อย่างสงบสุขและมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน	๔	๓
๖	สมาชิกที่ดีของ ครอบครัวและ โรงเรียน	ระหว่างทาง ส ๒.๑ ป.๑/๑	การเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวและ โรงเรียน และการมีเหตุผลยอมรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่นเป็นสิ่งที่เราควรปฏิบัติ เพื่อให้ อยู่ร่วมกับคนอื่นในครอบครัวและโรงเรียนได้ อย่างมีความสุข	๔	๓

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน
๗	การทำความดี	ระหว่างทาง ส ๒.๑ ป.๑/๒	บุคคลย่อมมีความสามารถแตกต่างกันแต่ก็สามารถทำความดีที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติและผู้ที่อยู่ติดใกล้มีความภาคภูมิใจและมีความสุข	๔	๓
๘	ประชาธิปไตย ในครอบครัว และโรงเรียน	ปลายทาง ส ๒.๒ ป.๑/๓	สมาชิกในครอบครัวและโรงเรียน ย่อมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและทำกิจกรรมตามกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งจะส่งผลต่อการปลูกฝังพื้นฐานสำคัญของประชาธิปไตยต่อเยาวชน	๘	๗
๙	สินค้าและ บริการใน ชีวิตประจำวัน ของเรา	ปลายทาง ส ๓.๑ ป.๑/๑	สินค้าและบริการที่ใช้ในชีวิตประจำวันนั้นมีจำนวนมากและหลากหลาย เราจึงควรเลือกใช้ทรัพยากรในชีวิต ประจำวันอย่างประหยัด	๔	๓
๑๐	จ่ายเป็นออม ได้ไม่ขัดสน	ปลายทาง ส ๓.๑ ป.๑/๒	การใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันเพื่อซื้อสินค้าและบริการที่ไม่เกินตัวและคุ้มค่าและรู้จักเก็บออม ไว้ย่อมส่งผลดีต่อสภาพความเป็นอยู่ในการดำเนินชีวิต	๔	๓
๑๑	การบริหาร จัดการ ทรัพยากร	ปลายทาง ส ๓.๑ ป.๑/๓	ทรัพยากรเป็นสิ่งที่มียู่ตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น มีประโยชน์ในการใช้ดำรงชีวิตประจำวัน มนุษย์ควรใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า และร่วมกันรักษา		
๑๒	ทำงานดีมี ความสุข	ระหว่างทาง ส ๓.๒ ป.๑/๑	การทำงานที่ก่อให้เกิดรายได้อย่างสุจริตนั้นย่อมส่งผลดีต่อความสงบสุขของครอบครัวและสังคม	๖	๖
๑๓	สิ่งต่างๆ รอบตัว	ระหว่างทาง ส ๕.๑ ป.๑/๑ ปลายทาง ส ๕.๒ ป.๑/๑	สิ่งแวดล้อมรอบตัวมีทั้งที่เกิดตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นสิ่งแวดล้อมมีผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์	๖	๖
๑๔	ตำแหน่ง ระยะ ทิศ และแผนผัง	ระหว่างทาง ส ๕.๑ ป.๑/๒ ป.๑/๓	การเขียนแผนผังเป็นการแสดงความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะทาง และทิศ ของสิ่งต่างๆ รอบตัว ทั้งที่เกิดจากธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น	๘	๗

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน
๑๕	สิ่งแวดล้อม กับการ เปลี่ยนแปลง	ระหว่างทาง ส ๕.๑ ป ๑/๔ ระหว่างทาง ส ๕.๒ ป.๑/๒ ปลายทาง ป.๑/๓	การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศในรอบวันมีผล ต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวการเปลี่ยนแปลงของ สิ่งแวดล้อมรอบตัวส่งผลต่อการดำเนินชีวิต การ ดูแลสิ่งแวดล้อมที่บ้านและชั้นเรียนเป็นหน้าที่ ของทุกคน	๘	๗
รวมระหว่างปี/ภาค				๗๘	๗๐
ปลายปี/ภาค			ข้อสอบของโรงเรียน	-	๓๐
			ข้อสอบกลาง.....%	-	-
รวมตลอดปี/ภาค				๗๘	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

รหัสวิชา ส ๑๒๑๐๑
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
เวลา ๘๐ ชั่วโมง

ศึกษาความหมาย ความสำคัญของพระพุทธศาสนา ศาสดา คัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ เคารพในพระรัตนตรัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา มรรยาทของชาวพุทธ ศาสนาพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัว และในโรงเรียนตามหลักศาสนารวมทั้งเห็นคุณค่าของการสวดมนต์แผ่เมตตา พัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ หรือปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มรรยาทไทย ยอมรับความคิดความเชื่อ การปฏิบัติของผู้อื่นที่แตกต่างโดยปราศจากอคติ เคารพในสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ศึกษาความสัมพันธ์ของตนเองและสมาชิกในครอบครัวในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน บทบาท อำนาจในการตัดสินใจในโรงเรียน และชุมชน ทรัพยากรที่นำมาผลิตสินค้าและบริการในชีวิตประจำวัน ที่มาของรายได้และรายจ่ายของตนเอง และครอบครัว การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยวิธีต่างๆ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย บันทึกการขายรับรายจ่ายของตนเอง รวมทั้งสรุปผลดีของการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับรายได้และการออม ระบุสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ตำแหน่งและลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่างๆ สังเกตและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์ที่ทำให้เกิด ปรากฏการณ์อธิบายความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างฤดูกาลกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน พร้อมทั้งจำแนกและใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่หมดไป ที่ใช้แล้วหมดไปและสร้างขึ้นทดแทนใหม่ได้อย่างคุ้มค่า

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการสืบค้นและสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีความสามารถทางภูมิศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ทักษะทางภูมิศาสตร์ ทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ คุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข

รหัสตัวชีวิต รวมทั้งหมด ๒๘ ตัวชีวิต

ตัวชีวิตระหว่างทาง ๑๘ ตัวชีวิต

ส ๑.๑ ป.๒/๑ ป.๒/๒ ป.๒/๓ ป.๒/๖ ป.๒/๗

ส ๑.๒ ป.๒/๑

ส ๒.๑ ป.๒/๒

ส ๒.๑ ป.๒/๔

ส ๒.๒ ป.๒/๑

ส ๒.๒ ป.๒/๒

ส ๓.๑ ป.๒/๑

ส ๓.๑ ป.๒/๒ ป.๒/๓

ส ๓.๒ ป.๒/๑

ส ๕.๑ ป.๒/๒ ป.๒/๓

ส ๕.๒ ป.๒/๑

ส ๕.๒ ป.๒/๒

ตัวชีวิตปลายทาง ๑๐ ตัวชีวิต

ส ๑.๑ ป.๒/๔ ป.๒/๕

ส ๑.๒ ป.๒/๒

ส ๒.๑ ป.๒/๑

ส ๒.๑ ป.๒/๓

ส ๓.๑ ป.๒/๔

ส ๓.๒ ป.๒/๒

ส ๕.๑ ป.๒/๑

ส ๕.๒ ป.๒/๓ ป.๒/๔

การวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลางและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนา
 ที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส๑.๑ (ป.๒)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. บอกความสำคัญของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนา ที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ ของชาติไทย 	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่ ประสูติจนถึงการออกผนวช หรือประวัติศาสดาที่ตน นับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สรุปรูปพุทธประวัติ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ประสูติ <ul style="list-style-type: none"> - เหตุการณ์หลังประสูติ - การศึกษา - การอภิเษกสมรส - เทวทูต ๔ - การออกผนวช 	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓. ชื่นชมและบอกแบบอย่าง การดำเนินชีวิตและข้อคิด จากประวัติสาวก ชาดก / เรื่องเล่า และศาสนิกชน ตัวอย่างตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สามเณรราहुล ◆ วรุณชาดก ◆ วานรินทชาดก ◆ สมเด็จพระญาณสังวร (ศุข ใก่เถื่อน) ◆ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฒโน) 	-
ส ๑.๑ (ป.๒)	ตัวชี้วัดปลายทาง ๔. บอกความหมาย ความสำคัญ และเคารพพระ รัตนตรัย ปฏิบัติตาม หลักธรรมโอวาท ๓ ใน พระพุทธศาสนา หรือ	<ul style="list-style-type: none"> ➢ พระรัตนตรัย <ul style="list-style-type: none"> ◆ ศรัทธา ➢ โอวาท ๓ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ไม่ทำชั่ว - เบญจศีล 	- -

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
	หลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ทำความดี - เบญจธรรม - ทิริ-โอดตัพปะ - สังคหัตถุ ๔ - ฆราวาสธรรม ๔ - กตัญญูกตเวทิต่อครู อาจารย์ และโรงเรียน - มงคล ๓๘ กตัญญู - สงเคราะห์ญาติพี่น้อง ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต <ul style="list-style-type: none"> ◆ นิमितต์ สาธูรูปานัน กตญญูกตเวทิตา ความกตัญญูกตเวทิต่อผู้เป็นเครื่องหมายของคนดี ◆ พรหมาติ มาตาปิโตร มารดาบิดาเป็นพรหมของบุตร 	
ส ๑.๑ (ป.๒)	ตัวชี้วัดปลายทาง ๕. ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัว และในโรงเรียน ตามหลักศาสนา	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างการทำความดีของตนเอง และบุคคลในครอบครัว และในโรงเรียน 	◆ บุคคลดีเด่นหรือบุคคลที่ควรยกย่องในท้องถิ่นในด้านคุณธรรมจริยธรรม
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แม่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทาง ของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ฝึกสวดมนต์ไหว้พระและแม่เมตตา ◆ รู้ความหมายและ ประโยชน์ของสติและสมาธิ ◆ ฝึกสมาธิเบื้องต้น ◆ ฝึกสติเบื้องต้นด้วย กิจกรรมการเคลื่อนไหวอย่างมีสติ ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่านการคิด การถาม และการเขียน 	-

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๗. บอกชื่อศาสนา ศาสดา และความสำคัญของคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น ๆ	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ชื่อศาสนา ศาสดา และคัมภีร์ของศาสนาต่าง ๆ <ul style="list-style-type: none"> ◆ พระพุทธศาสนา <ul style="list-style-type: none"> ○ ศาสดา : พระพุทธเจ้า ○ คัมภีร์ : พระไตรปิฎก ◆ ศาสนาอิสลาม <ul style="list-style-type: none"> ○ ศาสดา : มุฮัมมัด ○ คัมภีร์ : อัลกุรอาน ◆ คริสต์ศาสนา <ul style="list-style-type: none"> ○ ศาสดา : พระเยซู ○ คัมภีร์ : ไบเบิล ◆ ศาสนาฮินดู <ul style="list-style-type: none"> ○ ศาสดา : ไม่มีศาสดา ○ คัมภีร์ : พระเวท ○ พราหมณะ ○ อุปนิษัท อารัณยกะ 	

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๒ (ป.๒)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ➤ การฝึกปฏิบัติมรรยาทชาวพุทธ <ul style="list-style-type: none"> ◆ การพนมมือ ◆ การไหว้ ◆ การกราบ ◆ การนั่ง ◆ การยืน การเดิน 	-
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๒. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเข้าร่วมกิจกรรมและพิธีกรรม ที่เกี่ยวเนื่องกับวันสำคัญทางพุทธศาสนา ◆ ระเบียบพิธีการบูชา 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ กิจกรรมและพิธีกรรมของท้องถิ่นในด้านประเพณี เช่น แต่งงาน

		พระรัตนตรัย ◆ การทำบุญตักบาตร	
--	--	----------------------------------	--

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และ

ดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๒.๑ (ป.๒)	ตัวชี้วัดปลายทาง ๑. ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา กฎระเบียบและหน้าที่ ที่ต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน	◆ ข้อตกลง กติกา กฎระเบียบ หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในครอบครัว โรงเรียน สถานที่สาธารณะ เช่น โรงภาพยนตร์ โบราณสถาน ฯลฯ	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. ปฏิบัติตนตามมารยาทไทย	◆ มารยาทไทย เช่น การแสดงความเคารพ การยืน การเดิน การนั่ง การนอน การทักทาย การรับประทาน	-
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๓. แสดงพฤติกรรมในการยอมรับความคิด ความเชื่อและการปฏิบัติของบุคคลอื่นที่แตกต่างกัน โดยปราศจากอคติ	◆ การยอมรับความแตกต่างของคนในสังคม ในเรื่องความคิด ความเชื่อ ความสามารถและการปฏิบัติตนของบุคคลอื่น ที่แตกต่างกัน เช่น - บุคคลย่อมมีความคิดที่มีเหตุผล - การปฏิบัติตนตาม พิธีกรรมตามความ เชื่อของบุคคล - บุคคลย่อมมีความสามารถแตกต่างกัน	-

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
		- ไม่พูดหรือแสดงอาการดูถูก รังเกียจผู้อื่น ในเรื่องของรูปร่าง หน้าตา สีผม สีผิว ที่แตกต่างกัน	
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๔. เคารพในสิทธิ เสรีภาพ ของผู้อื่น	◆ สิทธิส่วนบุคคล เช่น - สิทธิแสดงความคิดเห็น - สิทธิ เสรีภาพในร่างกาย - สิทธิในทรัพย์สิน	

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้
ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๒.๒ (ป.๒)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. อธิบายความสัมพันธ์ของ ตนเอง และสมาชิกใน ครอบครัว ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	◆ ความสัมพันธ์ของตนเอง และสมาชิกในครอบครัวกับ ชุมชน เช่น การช่วยเหลือ กิจกรรมของชุมชน	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. ระบุผู้มีบทบาท อำนาจ ในการตัดสินใจในโรงเรียน และชุมชน	◆ ผู้มีบทบาท อำนาจในการ ตัดสินใจ ในโรงเรียน และ ชุมชน เช่น ผู้บริหาร สถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	-

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส.๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มี
อยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิต
อย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๓.๑ (ป.๒)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. ระบุทรัพยากรที่นำมาผลิต สินค้าและบริการ	- ทรัพยากรที่นำมาใช้ในการ ผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ใน ครอบครัวและโรงเรียน เช่น	◆ การผลิตสินค้าเป็น สินค้า O -TOP ของชุมชน ตนเอง

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
	ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	<p>ดินสอและกระดาษที่ผลิตจากไม้ รวมทั้งเครื่องจักรและแรงงานการผลิต</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผลของการใช้ทรัพยากรในการผลิตที่หลากหลายที่มีต่อราคา คุณค่าและประโยชน์ของสินค้าและบริการ รวมทั้งสิ่งแวดล้อม 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน ◆ การคิดราคาต้นทุนการผลิต
	<p>ตัวชี้วัดระหว่างทาง</p> <p>๒. บอกที่มาของรายได้และรายจ่ายของตนเองและครอบครัว</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การประกอบอาชีพของครอบครัว - การแสวงหารายได้ที่สุจริตและเหมาะสม - รายได้และรายจ่ายในภาพรวมของครอบครัว - รายได้และรายจ่ายของตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การบันทึกการลงทุนอาชีพของครอบครัว
	<p>ตัวชี้วัดระหว่างทาง</p> <p>๓. บันทึกรายรับรายจ่ายของตนเอง</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วิธีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเองอย่างง่าย ๆ ◆ รายการของรายรับที่เป็นรายได้ที่เหมาะสม และไม่เหมาะสม ◆ รายการของรายจ่ายที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม 	

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๔. สรุปผลดีของการ ใช้จ่ายที่เหมาะสมกับรายได้และ การออม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ที่มาของรายได้ที่สุจริต ◆ การใช้จ่ายที่เหมาะสม ◆ ผลดีของการใช้จ่ายที่ เหมาะสมกับรายได้ ◆ การออมและผลดีของ การออม ◆ การนำเงินที่เหลือมาใช้ให้ เกิดประโยชน์ เช่น การ ช่วยเหลือสาธารณกุศล 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การดำเนินกิจกรรม สหกรณ์

มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๓.๒ (ป.๒)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. อธิบายการแลกเปลี่ยนสินค้า และบริการโดยวิธีต่าง ๆ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและความ สำคัญของการแลกเปลี่ยน สินค้าและบริการ ◆ ลักษณะของการ แลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ โดยไม่ใช้เงิน รวมทั้ง การแบ่งปัน การช่วยเหลือ ◆ ลักษณะการแลกเปลี่ยน สินค้าและบริการโดยการใช้ เงิน 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การแลกเปลี่ยนและ การบริการที่ไม่ใช้เงินใน ท้องถิ่นของตนเอง

	ตัวชี้วัดปลายทาง ๒. บอกความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและบทบาทของผู้ซื้อและผู้ขาย ผู้ผลิตและผู้บริโภคพอสังเขป ◆ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายในการกำหนดราคาสินค้าและบริการ ◆ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ทำให้สังคมสงบสุข และประเทศมั่นคง 	
--	--	---	--

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล ตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๕.๑ (ป.๒)	ตัวชี้วัดปลายทาง ๑. ระบุสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นธรรมชาติกับที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งปรากฏระหว่างโรงเรียนกับบ้าน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นธรรมชาติกับที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งปรากฏระหว่างโรงเรียนกับบ้าน 	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. ระบุตำแหน่งอย่างง่ายและลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏในแผนที่ และภาพถ่ายและลูกโลก	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตำแหน่งอย่างง่ายและลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในลูกโลก แผนที่ แผนที่ และภาพถ่ายเช่น ภูเขา ที่ราบ แม่น้ำ ต้นไม้ อากาศ ทะเล 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตำแหน่งทางกายภาพของท้องถิ่นตนเอง
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓. สังเกตและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความสัมพันธ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์เช่น ข้างขึ้น ข้างแรม ฤดูกาลต่าง ๆ 	-

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค
วิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๕.๒ (ป.๒)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. อธิบายความสำคัญของ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและที่ มนุษย์สร้างขึ้น	♦ ความสำคัญของ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ในการดำเนินชีวิต	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. จำแนกและใช้ ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ใช้แล้วไม่ หมดไป ที่ใช้แล้วหมดไป และ สร้างขึ้นใหม่ได้อย่างคุ้มค่า	♦ ประเภท ทรัพยากรธรรมชาติ -ใช้แล้วหมดไป เช่น แร่ - ใช้แล้วไม่หมด เช่น อากาศ - ใช้แล้วมีการเกิดขึ้นมา ทดแทนหรือรักษาไว้ได้ เช่น น้ำ ดิน ป่าไม้ สัตว์ ป่า - การใช้ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างคุ้มค่า	♦ ปัญหาสิ่งแวดล้อม จังหวัดสุโขทัย เช่น ปัญหาขยะ ปัญหา การทำลายป่าไม้ ปัญหา ที่ดิน ปัญหาขาดแคลน น้ำ ♦ แนวทางแก้ปัญหาและ สิ่งส่งเสริมคุณภาพ สิ่งแวดล้อม ปัญหา ทรัพยากรดิน ปัญหา ทรัพยากร ป่าไม้ของชุมชน ♦ การอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อมตามนโยบาย ของจังหวัดสุโขทัย
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๓. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง ฤดูกาลกับการดำเนินชีวิตของ มนุษย์	♦ ความสัมพันธ์ ระหว่าง ฤดูกาลกับการดำเนินชีวิต ของมนุษย์	-
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๔. มีส่วนร่วมในการจัดการ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	♦ ผลกระทบของการ เปลี่ยนแปลงของ สิ่งแวดล้อมที่มีต่อ โรงเรียน ♦ การรักษาและฟื้นฟู สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	

โครงสร้างรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รหัสวิชา (ส ๑๒๑๐๑)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ เวลา ๘๐ ชั่วโมง

สัดส่วนคะแนน ระหว่างเรียน : ปลายปี (๗๐ : ๓๐)

ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน
๑	ศาสนาของเรา	ระหว่างทาง ส ๑.๑ ป.๒/๑ ป.๒/๒ ป.๒/๗	พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย ศาสนาในประเทศไทยมีหลากหลายศาสนา เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาฮินดู	๒	๓
๒	หลักธรรมนำ ความสุข	ปลายทาง ส ๑.๑ ป.๒/๔	หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาสอนให้ทุกคนประพฤติดีทั้งกาย วาจา ใจ คือ การทำความดี ละเว้น ความชั่ว และการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ได้แก่ ๑. โอวาท ๓ (หัวใจของพระพุทธศาสนา) ๒. ศรัทธาในพระรัตนตรัย ๓. พุทธศาสนสุภาษิต	๔	๖
๓	เราทำความดี	ระหว่างทาง ส ๑.๑ ป.๒/๓ ปลายทาง ป.๒/๕	ศึกษาแบบอย่างของการทำความดี เช่น พุทธสาวก ชาดก ชาวพุทธตัวอย่าง การทำความดีตามหลักศาสนา เช่น การทำความดีของตนเอง การทำความดีของบุคคลในครอบครัว การทำความดีของบุคคลในโรงเรียน	๒	๓
๔	ชาวพุทธที่ดี	ระหว่างทาง ส ๑.๑ ป.๒/๖ ระหว่างทาง ส ๑.๒ ป.๒/๑ ปลายทาง ป.๒/๒	ฝึกมรรยาทชาวพุทธ เช่น การกราบ การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ได้แก่ การเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญ การฝึกสติและสมาธิ	๒	๓

ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน
๕	กฎของการอยู่ ร่วมกัน	ปลายทาง ส ๒.๑ ป.๒/๑ ป.๒/๓ ระหว่างทาง ป.๒/๔	การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ หน้าที่ในครอบครัว โรงเรียน และสถานที่สาธารณะ เป็นหน้าที่ที่คนทุกคนในสังคมพึง ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องและ เหมาะสม	๑๔	๖
	เด็กดีมีมรรยาท	ส ๒.๑ ป.๒/๒	มารยาทไทยเป็นเอกลักษณ์ที่ สำคัญของคนไทย ที่คนไทยทุก คนควรปฏิบัติให้ถูกต้องและ เหมาะสม	๑๓	๔
	ชุมชนของเรา	ระหว่างทาง ส ๒.๒ ป.๒/๑ ป.๒/๒	การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ การ ช่วยเหลือกิจกรรม และการรักษา สาธารณสมบัติของชุมชนเป็น หน้าที่ของสมาชิกทุกคนในชุมชน ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน บทบาทและอำนาจในการ ตัดสินใจของบุคคลในโรงเรียน และชุมชนทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลง และพัฒนาการด้าน ต่างๆ ของโรงเรียนและชุมชน	๕๓	๕
๓	สินค้าและบริการ กับการใช้จ่ายอย่าง เหมาะสม	ระหว่างทาง ส ๓.๑ ป.๒/๑ ป.๒/๒ ป.๒/๓ ปลายทาง ป.๒/๔	ทรัพยากรที่นำมาใช้ผลิตเป็น สินค้าและบริการที่ใช้ใน ครอบครัวและโรงเรียนมีอยู่ จำกัดควรใช้ให้เกิดประโยชน์ สูงสุด โดยการใช้อย่างประหยัด และเกิดความคุ้มค่า การบันทึก รายรับ-รายจ่ายทำให้ทราบรายได้ และรายจ่ายของตนเองและ ครอบครัว และรู้จักการวางแผน การใช้จ่ายที่เหมาะสมกับ รายได้และวิธีการเก็บออม	๕๗	๑๑
	บทที่ ๒ การแลกเปลี่ยน สินค้าและบริการ	ระหว่างทาง ส ๓.๒ ป.๒/๑ ปลายทาง ป.๒/๒	- รูปแบบของการแลกเปลี่ยน สินค้าและบริการ เช่น การ แลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดย ไม่ใช้เงินเป็นสื่อกลาง และการ แลกเปลี่ยนสินค้าโดยใช้เงินเป็น	๖ ๓	๔

ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน
			สื่อกลาง - ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย		
๔	รอบรู้ภูมิศาสตร์ บทที่ ๑ สิ่งแวดล้อมรอบตัว	ปลายทาง ส ๕.๑ ป.๒/๑ ระหว่างทาง ส ๕.๒ ป.๒/๑ ป.๒/๒	- สิ่งแวดล้อม คือ สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา จำแนกเป็น ๒ ประเภท คือ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น - ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า - การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	๔	๖
	บทที่ ๒ เครื่องมือทาง ภูมิศาสตร์	ระหว่างทาง ส ๕.๑ ป.๒/๒	- ตำแหน่งและลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏในเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เช่น ลูกโลก แผนที่ รูปถ่าย	๓	๔
	บทที่ ๓ ความสัมพันธ์ ระหว่างโลก ดวง อาทิตย์ และดวง จันทร์	ปลายทาง ส ๕.๑ ป.๒/๓ ส ๕.๒ ป.๒/๓	- ความสัมพันธ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์ กับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น กลางวัน กลางคืน ข้างขึ้น ข้างแรม น้ำขึ้น น้ำลง สุริยุปราคา จันทรุปราคา - ความสัมพันธ์ระหว่างฤดูกาลกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เช่น การเกิดฤดูกาล	๓	๕
รวมระหว่างปี/ภาค				๓๘	๖๐
ปลายปี/ภาค			ข้อสอบของโรงเรียน	-	๔๐
			ข้อสอบกลาง%	-	-
รวมตลอดปี/ภาค				๓๘	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

รหัสวิชา ส ๑๓๑๐๑
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลา ๘๐ ชั่วโมง

ศึกษา วิเคราะห์ อธิบาย เรื่องความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย ประวัติศาสตร์ของศาสนา พระไตรปิฎก ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก และศาสนิกชนตัวอย่าง แสดงความเคารพพระรัตนตรัย เห็นคุณค่าของการสวดมนต์ แผ่เมตตา พัฒนาจิต และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน ศาสนบุคคล ประเพณีวัฒนธรรม พฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของตนเองและผู้อื่น วันหยุดราชการ บุคคลสำคัญในท้องถิ่น บทบาทหน้าที่ของสมาชิกของชุมชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ตามกระบวนการประชาธิปไตย ความแตกต่างของกระบวนการตัดสินใจ การเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน โรงเรียน และชุมชน จำแนกความต้องการและความจำเป็นในการใช้สินค้าและบริการ วิเคราะห์การใช้จ่ายของตนเอง อธิบายทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดมีผลต่อการผลิตและการบริโภค สินค้าและบริการที่รัฐจัดทำให้ ภาษี ที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพและวัฒนธรรมชุมชน แผนผัง แผนที่ ภาพถ่าย เปรียบเทียบสภาพแวดล้อมของชุมชนในอดีตและปัจจุบัน สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต ลักษณะของเมืองและชนบท มลพิษที่เกิดจากมนุษย์ และมีส่วนร่วมในการจัดหาสิ่งแวดล้อมผลกระทบของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการสืบค้นและสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีความสามารถทางภูมิศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ทักษะในศตวรรษที่ 21 คุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้าน รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข

รหัสตัวชีวิต รวมทั้งหมด ๓๑ ตัวชีวิต

ตัวชีวิตระหว่างทาง ๒๔ ตัวชีวิต

ส ๑.๑ ป.๓/๑ ป.๓/๒ ป.๓/๓ ป.๓/๔ ป.๓/๖ ป.๓/๗

ส ๑.๒ ป.๓/๑ ป.๓/๓

ส ๒.๑ ป.๓/๒

ส ๒.๑ ป.๓/๓

ส ๒.๑ ป.๓/๔

ส ๒.๒ ป.๓/๑ ป.๓/๒

ส ๓.๑ ป.๓/๑

ส ๓.๑ ป.๓/๓

ส ๓.๒ ป.๓/๑ ป.๓/๒

ส ๓.๒ ป.๓/๓

ส ๕.๑ ป.๓/๑

ส ๕.๒ ป.๓/๑ ป.๓/๒ ป.๓/๓ ป.๓/๔ ป.๓/๕

ตัวชีวิตปลายทาง ๗ ตัวชีวิต

ส ๑.๑ ป.๓/๕

ส ๑.๒ ป.๓/๒

ส ๒.๑ ป.๓/๑

ส ๒.๒ ป.๓/๓

ส ๓.๑ ป.๓/๒

ส ๕.๑ ป.๓/๒

ส ๕.๒ ป.๓/๖

การวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลางและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนา
 ที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๑ (ป.๓)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. อธิบายความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ ตนนับถือ ในฐานะที่เป็น รากฐานสำคัญของวัฒนธรรม ไทย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การสวดมนต์ การทำบุญ ใส่บาตร การแสดงความเคารพ การใช้ภาษา ◆ พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรมไทยอันเกิดจากความศรัทธา เช่น วัด ภาพวาด พระพุทธรูป วรรณคดี สถาปัตยกรรมไทย 	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่การ บำเพ็ญเพียรจนถึงปรินิพพาน หรือประวัติของศาสนาที่ตนนับ ถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สรุปรูปพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ การบำเพ็ญเพียร ◆ ผจญมาร ◆ ตรัสรู้ ◆ ปฐมเทศนา ◆ ปรินิพพาน 	
ส ๑.๑ (ป.๓)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓. ชื่นชมและบอกแบบอย่าง การดำเนินชีวิตและข้อคิดจาก ประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่ กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สามเณรสังกัจจาย ◆ อารามทุสกชาดก ◆ มหาวาณิชชาดก ◆ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) ◆ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช 	-

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๑ (ป.๓)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๔. บอกความหมาย ความสำคัญของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนา ที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความสำคัญของพระไตรปิฎก เช่น เป็นแหล่งอ้างอิง ของ หลักธรรมคำสอน 	-
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๕. แสดงความเคารพพระ รัตนตรัย และปฏิบัติตาม หลักธรรมโอวาท ใน พระพุทธศาสนา หรือ หลักธรรมของศาสนาที่ตนนับ ถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ➢ พระรัตนตรัย <ul style="list-style-type: none"> - ศรัทธา ➢ โอวาท ๓ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ไม่ทำชั่ว <ul style="list-style-type: none"> - เบญจศีล ◆ ทำความดี <ul style="list-style-type: none"> - เบญจธรรม - สติ-สัมปชัญญะ - สังคหวัตถุ ๔ - ฆราวาสธรรม ๔ - อัตถะ ๓(อัสสัถะ, ปรัตถะ, อุภยัตถะ) - กตัญญูกตเวทีต่อชุมชน, สิ่งแวดล้อม <ul style="list-style-type: none"> - มงคล ๓๘ <ol style="list-style-type: none"> 1. รู้จักให้ 2. พุดไพเราะ 3. อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิต และเจริญ ปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต <ul style="list-style-type: none"> ◆ ทพมานิ ปิโย โหติ ผู้ให้ออมเป็นที่รัก ◆ โมกโข กลยาณิยา สาธุ เปล่งวาจาไพเราะให้สำเร็จ ประโยชน์ 	

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๑ (ป.๓)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็น พื้นฐานของสมาธิใน พระพุทธศาสนา หรือการ พัฒนาจิตตามแนวทางของ ศาสนาที่ตนนับถือตามที่ กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ฝึกสวดมนต์ ไหว้พระ สรสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายและประโยชน์ของสติและสมาธิ ◆ รู้ประโยชน์ของการฝึกสติ ◆ ฝึกสมาธิเบื้องต้นด้วยการนับลมหายใจ ◆ ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอน อย่างมีสติ ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน 	- -
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๗. บอกชื่อ ความสำคัญและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนบุคคลของศาสนาอื่น ๆ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ชื่อและความสำคัญของศาสนวัตถุ ศาสนสถานและศาสนบุคคลในพระพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม คริสต์ศาสนา ศาสนาฮินดู ◆ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถานและศาสนบุคคลในศาสนาอื่น ๆ 	

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และดำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๒ (ป.๓)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวก ศาสนสถาน ศาสนวัตถุของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ฝึกปฏิบัติมรรยาทชาวพุทธ ◆ การลุกขึ้นยืนรับ ◆ การต้อนรับ ◆ การรับ –ส่งสิ่งของแก่พระภิกษุ ◆ มรรยาทในการสนทนา ◆ การสำรวมกิริยามรรยาท ◆ อยู่ในวัดและพุทธสถาน ◆ การดูแลรักษาศาสนวัตถุและศาสนสถาน 	-
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๒. เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนในศาสนพิธีพิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การอาราธนาศีล ◆ การสมาทานศีล ◆ เครื่องประกอบโต๊ะหมู่บูชา การจัดโต๊ะหมู่บูชา 	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓. แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ความเป็นมาของการแสดงตนเป็น พุทธมามกะ ➤ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ชั้นเตรียมการ ◆ ชั้นพิธีการ 	-

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และ
 ดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๒.๑ (ป.๓)	ตัวชี้วัดปลายทาง ๑. สรุปประโยชน์และปฏิบัติตนตามประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัวและท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัว เช่น การแสดงความเคารพและการเชื่อฟังผู้ใหญ่ การกระทำกิจกรรมร่วมกัน ในครอบครัว ◆ ประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น เช่น การเข้าร่วมประเพณีทางศาสนา ประเพณีเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ประโยชน์ของการปฏิบัติตนตามประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัวและท้องถิ่น 	ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ประเพณีวันฮารีรายอ วันอากีเกาะห์
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. บอกพฤติกรรมกำเนินชีวิตของตนเอง และผู้อื่นที่อยู่ในกระแสวัฒนธรรมที่หลากหลาย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พฤติกรรมของตนเองและเพื่อน ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การทักทาย การทำความเคารพ การปฏิบัติตามศาสนพิธี การรับประทานอาหาร การใช้ภาษา (ภาษาถิ่นกับภาษาราชการ และภาษาอื่นๆ ฯลฯ) สาเหตุที่ทำให้พฤติกรรมกำเนินชีวิตในปัจจุบันของนักเรียน และผู้อื่นแตกต่างกัน 	

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๒.๑ (ป.๓)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓. อธิบายความสำคัญขอ วันหยุดราชการที่สำคัญ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วันหยุดราชการที่สำคัญ เช่น - วันหยุดเกี่ยวกับชาติและ พระมหากษัตริย์ เช่น วันจักรี วันรัฐธรรมนูญ วันฉัตรมงคล วันเฉลิมพระชนมพรรษา - วันหยุดราชการเกี่ยวกับ ศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา - วันหยุดราชการเกี่ยวกับ ประเพณี และวัฒนธรรม เช่น วันสงกรานต์ วันพีฆฆงคค 	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๔. ยกตัวอย่างบุคคลซึ่งมี ผลงานที่เป็นประโยชน์แก่ ชุมชนและท้องถิ่นของตน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ บุคคลที่มีผลงานเป็น ประโยชน์แก่ชุมชนและท้องถิ่น ของตน ◆ ลักษณะผลงานที่เป็น ประโยชน์แก่ชุมชนและท้องถิ่น 	บุคคลที่มีผลงานเป็น ประโยชน์แก่ชุมชนและ ท้องถิ่นของตน เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน สจ. บุคคลที่สร้างโรงพยาบาล

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๒.๒ (ป.๓)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. ระบุบทบาทหน้าที่ของสมาชิกของชุมชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตามกระบวนการประชาธิปไตย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน ◆ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตามกระบวนการประชาธิปไตย 	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. วิเคราะห์ความแตกต่างของกระบวนการการตัดสินใจในชั้นเรียน/โรงเรียนและชุมชนโดยวิธีการออกเสียงโดยตรงและการเลือกตัวแทนออกเสียง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การออกเสียงโดยตรงและการเลือกตัวแทนออกเสียง 	-
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๓. ยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน/โรงเรียนและชุมชนที่เป็นผลจากการตัดสินใจของบุคคลและกลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การตัดสินใจของบุคคลและกลุ่มที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน โรงเรียน และชุมชน - การเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน เช่น การเลือกหัวหน้า การเปลี่ยนแปลงในโรงเรียน เช่น เลือกประธานนักเรียน เลือกคณะกรรมการนักเรียน การเปลี่ยนแปลงในชุมชน เช่น การเลือกผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิก อบต. อบจ. 	-

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส.๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๓.๑ (ป.๓)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. จำแนกความต้องการและความจำเป็นในการใช้สินค้าและบริการในการดำรงชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สินค้าที่จำเป็นในการดำรงชีวิตที่ เรียกว่าปัจจัย ๔ ◆ สินค้าที่เป็นความต้องการของมนุษย์อาจ เป็นสินค้าที่จำเป็นหรือไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ◆ ประโยชน์และคุณค่าของสินค้าและบริการ ที่สนองความต้องการของมนุษย์ ◆ หลักการเลือกสินค้าที่จำเป็น ◆ ความหมายของผู้ผลิตและผู้บริโภค 	-
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๒. วิเคราะห์การใช้จ่ายของตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ใช้บัญชีรับจ่ายวิเคราะห์การใช้จ่ายที่จำเป็น และเหมาะสม ◆ วางแผนการใช้จ่ายเงินของตนเอง ◆ วางแผนการแสวงหารายได้ที่สุจริตและเหมาะสม 	ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓.อธิบายได้ว่าทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดมีผลต่อการผลิตและบริโภคสินค้าและบริการ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายของผู้ผลิตและผู้บริโภค ◆ ความหมายของสินค้าและบริการ ◆ ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เกิดจากความหายากของทรัพยากรกับความต้องการของมนุษย์ที่มีไม่จำกัด 	-

มาตรฐาน ส.๓.๒ เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และ ความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๓.๒ (ป.๓)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. บอกสินค้าและบริการที่รัฐ จัดหาและให้บริการแก่ ประชาชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สินค้าและบริการที่ภาครัฐ ทุกระดับจัดหาและให้บริการแก่ ประชาชน เช่น ถนน โรงเรียน สวนสาธารณะ การสาธารณสุข การบรรเทาสาธารณภัย 	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. บอกความสำคัญของภาษี และบทบาทของประชาชนใน การเสียภาษี	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและความสำคัญ ของภาษีที่รัฐนำมาสร้างความ เจริญและให้บริการแก่ประชาชน ◆ ตัวอย่างของภาษี เช่นภาษี รายได้บุคคลธรรมดา ภาษีมูลค่าเพิ่ม ฯลฯ ◆ บทบาทหน้าที่ของ ประชาชนในการเสียภาษี 	
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓. อธิบายเหตุผลการแข่งขัน ทางการค้า ที่มีผลทำให้ราคา สินค้าลดลง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความสำคัญและผลกระทบ ของการแข่งขันทางการค้าที่มีผล ทำให้ราคาสินค้าลดลง 	

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันใช้แผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล ตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจน ใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๕.๑ (ป.๓)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. สํารวจข้อมูลทาง ภูมิศาสตร์ในโรงเรียนและ ชุมชนโดยใช้แผนผัง แผนที่ และรูปถ่าย เพื่อแสดง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ใน ชุมชน ◆ แผนที่ แผนผัง และรูปถ่าย ◆ ความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศทาง 	ลักษณะทางกายภาพภูมิ ประเทศของท้องถิ่นของ นักเรียน เช่น ที่ตั้ง อาณา เขตของหมู่บ้าน ตำบล , อำเภอ,จังหวัดนราธิวาส

	ความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศทาง		
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๒. วาดแผนผังเพื่อแสดง ตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่ สำคัญในบริเวณโรงเรียนและ ชุมชน	♦ ตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่ สำคัญในบริเวณ โรงเรียนและ ชุมชน เช่น สถานที่ราชการ ตลาด โรงพยาบาล ไปรษณีย์	แผนที่ที่ตั้งหน่วยงาน ราชการที่สำคัญของ ชุมชนของนักเรียน

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิถี
การดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการ
พัฒนาที่ยั่งยืน

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๕.๒	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. เปรียบเทียบการ เปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมของ ชุมชนในอดีตกับปัจจุบัน	♦ สิ่งแวดล้อมของชุมชนในอดีต กับปัจจุบัน - สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ - สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น	
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. อธิบายการใช้ประโยชน์ จากสิ่งแวดล้อม และ ทรัพยากรธรรมชาติในการ สนอง ความต้องการพื้นฐาน ของมนุษย์ และ การประกอบ อาชีพ	♦ การใช้ประโยชน์จาก สิ่งแวดล้อมในการดำเนิน ชีวิต ของมนุษย์ เช่น การคมนาคม บ้านเรือน และการประกอบ อาชีพในชุมชน ♦ การประกอบอาชีพที่เป็นผล มาจาก สิ่งแวดล้อมทาง ธรรมชาติในชุมชน	
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓. อธิบายสาเหตุที่ทำให้เกิด มลพิษโดยมนุษย์	♦ ความหมายและประเภทของ มลพิษโดยมนุษย์ ♦ สาเหตุของการเกิดมลพิษที่ เกิดจากการกระทำของมนุษย์	
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๔. อธิบายความแตกต่างของ ลักษณะเมืองและ ชนบท	• ลักษณะของเมืองและชนบท เช่น สิ่งปลูกสร้าง การใช้ที่ดิน การประกอบอาชีพ	

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๕. อธิบายความสัมพันธ์ ระหว่างลักษณะ ทาง กายภาพกับการดำเนินชีวิต ของคน ในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ภูมิประเทศ และภูมิอากาศที่มีผลต่อ การดำเนินชีวิตของคนในชุมชน 	
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๖. มีส่วนร่วมในการจัดการ สิ่งแวดล้อมในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ที่มีต่อชุมชน ◆ การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน 	

โครงสร้างรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รหัสวิชา (ส ๑๓๑๐๑)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

สัดส่วนคะแนน ระหว่างเรียน : ปลายปี (๖๐ : ๔๐)

หน่วยที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน
๑	ศาสนาหน้ารู้ บทที่ ๑ พระพุทธ ศาสนาน่ารู้	ระหว่างทาง ส ๑.๑ ป ๓/๑ ป ๓/๒	- พุทธประวัติ ได้แก่ ประสูติ ตรัส รู้ ปรีณิพพาน - ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนากับการดำเนิน ชีวิต	๒	๓
	บทที่ ๒ เครื่องยึดเหนี่ยว จิตใจ	ระหว่างทาง ส ๑.๑ ป ๓/๔ ป ๓/๕ ป ๓/๗	- พระไตรปิฎก หรือ คัมภีร์ของ ศาสนาพุทธ เป็นคัมภีร์ ๓ หมวด คือ พระอภิธรรมปิฎก พระ สุตตันตปิฎก พระวินัยปิฎก - หลักธรรมที่สำคัญของ พระพุทธศาสนา ได้แก่ การ ศรัทธาในพระรัตนตรัย โอวาท ๓ และพุทธศาสนสุภาษิต - ศาสนบุคคล ศาสนวัตถุ และศา สนสถานของศาสนาต่างๆ	๔	๖
	บทที่ ๓ แบบอย่างที่ดี	ระหว่างทาง ส ๑.๑ ป ๓/๓	- ประวัติของพุทธสาวก - ชาดก คือ เรื่องราวทาง พระพุทธศาสนาที่ได้มาจาก พระไตรปิฎก เกี่ยวกับบอติชาติ ของพระพุทธเจ้า - ชาวพุทธตัวอย่าง ได้แก่ สมเด็จพระ พุทธาจารย์ (โต พรหมรังสี) สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช	๒	๓

หน่วยที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน
	บทที่ ๔ ชาวพุทธที่ดี	ระหว่างทาง ส ๑.๑ ป ๓/๖ ปลายทาง ส ๑.๒ ป ๓/๑ ระหว่างทาง ป ๓/๒ ป ๓/๓	- มรรยาทชาวพุทธ เช่น การปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ การต้อนรับผู้มาเยือน การสำรวม กิริยามรรยาท การแต่งกายเหมาะสม - ศาสนพิธี ได้แก่ การอาราธนา ศีล การสมาทานศีล การจัดโต๊ะหมู่บูชา - การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ - การพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนา	๔	๖
๒	พลเมืองดีของชาติ บทที่ ๑ กระบวนการ ประชาธิปไตย	ระหว่างทาง ส ๒.๒ ป ๓/๑ ป ๓/๒ ปลายทาง ป ๓/๓	- บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในชุมชน - การมีส่วนร่วมในชุมชนตามกระบวนการประชาธิปไตย - การเลือกตัวแทนในชั้นเรียนและโรงเรียน ลักษณะของตัวแทนในชั้นเรียนและโรงเรียน วิธีการเลือกตัวแทน - การเลือกตัวแทนในชุมชน วิธีการเลือกตัวแทน	๔	๖
	บทที่ ๒ การดำเนินชีวิตใน ครอบครัวชุมชน และท้องถิ่น	ปลายทาง ส ๒.๑ ป ๓/๑ ระหว่างทาง ป ๓/๒ ป ๓/๓ ป ๓/๔	- ประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัวและท้องถิ่น - พฤติกรรมการดำเนินชีวิตในกระแสวัฒนธรรมที่หลากหลาย - บุคคลตัวอย่างของชุมชนและท้องถิ่น - วันหยุดราชการสำคัญ	๔	๖
๓	เศรษฐศาสตร์ ใกล้ตัว บทที่ ๑	ระหว่างทาง ส ๓.๑ ป ๓/๑	- สินค้าและบริการในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อใช้ในการตอบสนองความต้องการ ได้แก่ สินค้าที่จำเป็น เรียกว่าปัจจัย ๔	๓	๔

	สินค้าและบริการ กับการดำรงชีวิต		(อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค) และสินค้าฟุ่มเฟือย เช่น เครื่องสำอาง เครื่องประดับ เป็นต้น - หลักการเลือกซื้อสินค้าและ บริการ		
	บทที่ ๒ การวางแผนการใช้ จ่ายเงินของตนเอง	ปลายทาง ส ๓.๑ ป ๓/๒ ระหว่างทาง ส ๓.๒ ป ๓/๑ ป ๓/๒	- การวางแผนการใช้จ่ายเงิน ได้แก่ การวางแผนการใช้เงินของ ตนเอง การวางแผนการหารายได้ ที่สุจริต การวางแผนการนำเงิน ออกมาใช้จ่ายอย่างเหมาะสม - ภาษีที่เกี่ยวข้องกับ ชีวิตประจำวัน ความสำคัญของ ภาษี ประเภทของภาษี ได้แก่ ภาษีทางตรง และภาษีทางอ้อม ประโยชน์ของภาษี	๔	๖
	บทที่ ๓ การผลิตและการ แข่งขันทางการค้า	ระหว่างทาง ส ๓.๑ ป ๓/๓ ส ๓.๒ ป ๓/๓	- ความหมายของผู้ผลิตและ ผู้บริโภค - ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ - การแข่งขันทางการค้า	๓	๔
๔	รอบรู้ภูมิศาสตร์ บทที่ ๑ เครื่องมือทาง ภูมิศาสตร์	ระหว่างทาง ส ๕.๑ ป ๓/๑ ปลายทาง ป ๓/๒	- ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในโรงเรียน และชุมชน - เครื่องมือการสำรวจข้อมูลทาง ภูมิศาสตร์ในโรงเรียนและชุมชน ได้แก่ แผนที่ ภูมิศาสตร์ ภาพถ่าย	๓	๕
	บทที่ ๒ ชุมชนของเรา	ระหว่างทาง ส ๕.๒ ป ๓/๑ ป ๓/๒ ป ๓/๔ ป ๓/๕	- ลักษณะทางกายภาพกับการ ดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ - การใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติในการ ดำเนินชีวิตของมนุษย์	๕	๘

			<ul style="list-style-type: none"> - สิ่งแวดล้อมของชุมชนในอดีตและปัจจุบัน - การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในอดีตกับปัจจุบัน 		
๑๒	บทที่ ๓ สิ่งแวดล้อมในชุมชน	ระหว่างทาง ส ๕.๒ ป ๓/๓ ปลายทาง ป ๓/๖	<ul style="list-style-type: none"> - ประเภทของมลพิษ เช่น มลพิษทางดิน มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง - ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในชุมชน - การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน อนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน 	๒	๓
รวมระหว่างปี/ภาค				๗๘	๖๐
ปลายปี/ภาค			ข้อสอบของโรงเรียน	-	๔๐
			ข้อสอบกลาง%	-	-
รวมตลอดปี/ภาค				๗๘	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

รหัสวิชา ส ๑๔๑๐๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

เวลา ๘๐ ชั่วโมง

ศึกษาความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ สรุปรูปพุทธประวัติ ตั้งแต่บรรลุนิพพานจนถึงประกาศธรรมหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือ หรือปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง แสดงความเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต สวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติ มีสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ หรือปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย เป็นผู้นำผู้ตามที่ดี วิเคราะห์สิทธิพื้นฐานที่เด็กทุกคนพึงได้รับตามกฎหมาย

ศึกษา วิเคราะห์ความแตกต่างของวัฒนธรรมของท้องถิ่น เสนอวิธีการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขอย่างน่าอภิปราย ความสำคัญของระบบประชาธิปไตย บทบาทหน้าที่ของพลเมืองในการเลือกตั้ง ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการ สิทธิพื้นฐานและการรักษาผลประโยชน์ในฐานะผู้บริโภค หลักการของการเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน หน้าที่เบื้องต้นของเงิน สืบค้น ระบุ ข้อมูลลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในจังหวัด อธิบาย วิเคราะห์ ลักษณะและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญ การดำเนินชีวิตของคนในจังหวัด การเปลี่ยนแปลงและผล การเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางจัดการสิ่งแวดล้อมในจังหวัด

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการกลุ่ม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา ใช้แผนที่และรูปถ่ายในการสืบค้น วิเคราะห์ อธิบายและสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์ กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ทักษะการสังเกต การแปลความข้อมูลทางภูมิศาสตร์ การใช้เทคนิคและเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ การสรุปเพื่อตอบคำถาม รวมถึงทักษะด้านการคิด และการสื่อสาร

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ความสามารถทางภูมิศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ทักษะทางภูมิศาสตร์ ทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านการสื่อสาร ความสามารถในการคิด มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ สามารถดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

รหัสตัวชีวิต รวมทั้งหมด ๓๐ ตัวชีวิต

ตัวชีวิตระหว่างทาง ๒๐ ตัวชีวิต

ส ๑.๑ ป.๔/๑ ป.๔/๒ ป.๔/๓ ป.๔/๖ ป.๔/๗ ป.๔/๘

ส ๑.๒ ป.๔/๑ ป.๔/๒

ส ๒.๑ ป.๔/๑

ส ๒.๑ ป.๔/๒

ส ๒.๑ ป.๔/๓

ส ๒.๑ ป.๔/๔

ส ๒.๒ ป.๔/๒

ส ๓.๑ ป.๔/๑ ป.๔/๒

ส ๓.๒ ป.๔/๒

ส ๕.๑ ป.๔/๑ ป.๔/๒ ป.๔/๓

ส ๕.๒ ป.๔/๒

ตัวชีวิตปลายทาง ๑๐ ตัวชีวิต

ส ๑.๑ ป.๔/๔ ป.๔/๕

ส ๑.๒ ป.๔/๓

ส ๒.๑ ป.๔/๕

ส ๒.๒ ป.๔/๑

ส ๒.๒ ป.๔/๓

ส ๓.๑ ป.๔/๓

ส ๓.๒ ป.๔/๑

ส ๕.๒ ป.๔/๑ ป.๔/๓

การวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลางและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนา
 ที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๑ (ป.๔)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. อธิบายความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ ตนนับถือ ในฐานะเป็นศูนย์ รวมจิตใจของศาสนิกชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระพุทธศาสนา ในฐานะที่เป็น เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ◆ เป็นศูนย์รวมการทำความดี และพัฒนาจิตใจ เช่น ฝึกสมาธิ สวดมนต์ ศึกษา หลักธรรม ◆ เป็นที่ประกอบศาสนพิธี (การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า การเวียนเทียน การทำบุญ) ◆ เป็นแหล่งทำกิจกรรมทางสังคม เช่น การจัดประเพณีท้องถิ่น การเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารชุมชน และการส่งเสริม พัฒนาชุมชน 	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่ บรรลุนิพพานจนถึงประกาศธรรม หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สรุปรูปพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ ตรัสรู้ ◆ ประกาศธรรม ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - โปรดชฎิล - โปรดพระเจ้าพิมพิสาร - พระอัครสาวก - แสดงโอวาทปาฏิโมกข์ 	

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๑ (ป.๔)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓. เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระอรุณเวลกัสสปะ ◆ กุฎิฑูสกะชาดก ◆ มหาอุกกุสชาดก ◆ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ◆ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราบรมราชชนนี 	-
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๔. แสดงความเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขา และหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	พระรัตนตรัย - ศรัทธา ๔ <ul style="list-style-type: none"> ◆ พระพุทธรูป - พุทธคุณ ๓ ◆ พระธรรม - หลักกรรม ◆ พระสงฆ์ ➢ ไตรสิกขา <ul style="list-style-type: none"> ◆ ศีล สมาธิ ปัญญา ➢ โอวาท ๓ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ไม่ทำชั่ว - เบญจศีล - ทุจจริต ๓ ◆ ทำความดี - เบญจธรรม - สุจริต ๓ - พรหมวิหาร ๔ - กตัญญูกตเวทิต่อประเทศชาติ - มงคล ๓๘ - เคารพ - ถ่อมตน - ทำความดีให้พร้อมไว้ก่อน ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต <ul style="list-style-type: none"> ◆ สุขา สงฆสส สามคคี (ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข) ◆ โลโกปตลภมกิกา เมตตา (เมตตาธรรม คำจุนโลก) 	

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๑ (ป.๔)	ตัวชี้วัดปลายทาง ๕. ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างการกระทำความดีของตนเองและบุคคลในครอบครัว ในโรงเรียน และในชุมชน 	- <ul style="list-style-type: none"> ◆ แผนภูมิการทำความดีของบุคคล ในครอบครัว และโรงเรียน ที่ได้รับการยกย่องตามหลักศาสนา
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายของสติ สัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา ◆ รู้วิธีปฏิบัติของการบริหารจัดการและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอน อย่างมีสติ ◆ ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึก เมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มากระทบ ใจรับรู้ธรรมารมณ์ ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน 	
ส ๑.๑ (ป.๔)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นชาติได้อย่างสมานฉันท์	<ul style="list-style-type: none"> ◆ หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ เบญจศีล – เบญจธรรม <ul style="list-style-type: none"> ○ ทุจจริต ๓ – สุจจริต ๓ ○ พรหมวิหาร ๔ ○ มงคล ๓๘ - เคารพ <ul style="list-style-type: none"> - ถ่อมตน - ทำความดีให้พร้อมไว้ก่อน ○ พุทธศาสนสุภาษิต 	-

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
		<p>: ความพร้อมเพรียงของหมู่ ให้เกิดสุข เมตตากรุณาแก้แค้นโลก</p> <p>◆ กตัญญูกตเวทิต่อประเทศชาติ</p>	
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๘. อธิบายประวัติศาสตร์ของ ศาสนาอื่นๆ โดยสังเขป	<p>◆ ประวัติศาสตร์</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ พระพุทธเจ้า ○ มุฮัมมัด ○ พระเยซู 	-

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๒ (ป.๔)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. อภิปรายความสำคัญ และมี ส่วนร่วมในการบำรุงรักษา สถานของศาสนาที่ตนนับ ถู	<p>◆ ความรู้เบื้องต้นและความสำคัญ ของ ศาสนสถาน</p> <p>◆ การแสดงความเคารพต่อศาสน สถาน</p> <p>◆ การบำรุงรักษาศาสนสถาน</p>	
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. มีมรรยาทของความเป็นศา สนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด	<p>◆ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อ พระภิกษุ</p> <p>◆ การยืน การเดิน และการนั่งที่ เหมาะสมในโอกาสต่าง ๆ</p>	
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๓. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทาง ศาสนา ตามที่กำหนดได้ ถูกต้อง	<p>◆ การอาราธนาศีล</p> <p>◆ การอาราธนาธรรม</p> <p>◆ การอาราธนาพระปริตร</p> <p>◆ ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนใน วันธรรมสวนะ</p>	

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และ
 ดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๒.๑ (ป.๔)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตาม วิถีประชาธิปไตยในฐานะ สมาชิกที่ดีของชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเข้าร่วมกิจกรรม ประชาธิปไตยของชุมชน เช่น การ รณรงค์การเลือกตั้ง ◆ แนวทางการปฏิบัติตนเป็นสมาชิก ที่ดีของชุมชน เช่น อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม สาธารณสมบัติ โบราณวัตถุและโบราณสถาน การ พัฒนาชุมชน 	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. ปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี <ul style="list-style-type: none"> - บทบาทและความรับผิดชอบ ของผู้นำ - บทบาทและความรับผิดชอบของ ผู้ตามหรือสมาชิก - การทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิผล และประสิทธิภาพ และประโยชน์ของ การทำงานเป็นกลุ่ม 	
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓. วิเคราะห์สิทธิพื้นฐานของเด็ก ทุกคน พึงได้รับตามกฎหมาย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สิทธิพื้นฐานของเด็ก เช่น สิทธิ ที่จะมีชีวิต สิทธิที่จะได้รับการ ปกป้อง สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา สิทธิที่จะมีส่วนร่วม 	
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๔. อธิบายความแตกต่างทาง วัฒนธรรมของกลุ่มคนใน ท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วัฒนธรรมในภาคต่างๆ ของไทย ที่แตกต่างกัน เช่น การแต่งกาย ภาษา อาหาร 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วัฒนธรรมของกลุ่ม คนในท้องถิ่น ด้านการแต่งกาย ,ภาษา อาหาร -วันบุญเดือนสิบ -วันกวนอาซูรอ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๕. เสนอวิธีการที่จะอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุขในชีวิตประจำวัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ปัญหาและสาเหตุของการเกิด ความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน ◆ แนวทางการแก้ปัญหาความ ขัดแย้งด้วยสันติวิธี 	

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และอำรงรักษาไว้
ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๒.๒ (ป.๔)	ตัวชี้วัดปลายทาง ๑. อธิบายอำนาจอธิปไตยและ ความสำคัญของระบอบ ประชาธิปไตย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ อำนาจอธิปไตย ◆ ความสำคัญของการปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตย 	
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. อธิบายบทบาทหน้าที่ของ พลเมืองในกระบวนการ เลือกตั้ง	บทบาทหน้าที่ของพลเมืองใน กระบวนการเลือกตั้ง ทั้งก่อนการ เลือกตั้ง ระหว่างการเลือกตั้ง หลัง การเลือกตั้ง	
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๓. อธิบายความสำคัญของ สถาบันพระมหากษัตริย์ ตามระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สถาบันพระมหากษัตริย์ใน สังคมไทย ความสำคัญของ สถาบันพระมหากษัตริย์ใน สังคมไทย 	

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส.๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๓.๑ (ป.๔)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. ระบุปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สินค้าและบริการที่มีอยู่หลากหลายในตลาดที่มีความแตกต่างด้านราคาและคุณภาพ ◆ ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการที่มีมากมาย ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้ซื้อผู้ขาย และ ตัวสินค้า เช่น ความพึงพอใจของผู้ซื้อ ราคาสินค้า การโฆษณา คุณภาพของสินค้า 	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. บอกสิทธิพื้นฐานและรักษาผลประโยชน์ของตนเองในฐานะผู้บริโภค	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สิทธิพื้นฐานของผู้บริโภค ◆ สินค้าและบริการที่มีเครื่องหมายรับรองคุณภาพ ◆ หลักการและวิธีการเลือกบริโภค 	-
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๓. อธิบายหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ◆ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต เช่น การแต่งกาย การกินอาหาร การใช้จ่าย 	-

มาตรฐาน ส.๓.๒ เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๓.๒ (ป.๔)	ตัวชี้วัดปลายทาง ๑. อธิบายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ อาชีพ สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ผลิต ในชุมชน ◆ การพึ่งพาอาศัยกันภายในชุมชนทาง ด้านเศรษฐกิจ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อผู้ขาย การกักหนี้ยืมสิน ◆ การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนด้วย การใช้สิ่งของที่ผลิตในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ อาชีพในชุมชน เช่น การจักสาน เกษตรกรรม
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. อธิบายหน้าที่เบื้องต้นของเงิน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและประเภทของเงิน ◆ หน้าที่เบื้องต้นของเงินในระบบเศรษฐกิจ ◆ สกุลเงินสำคัญที่ใช้ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ 	

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล ตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๕.๑ (ป.๔)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพของจังหวัดของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย	◆ ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดตนเอง	
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. ระบุแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญ ในจังหวัดของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย	◆ แหล่งทรัพยากรและสถานที่ในจังหวัดของตนเอง	◆ แหล่งทรัพยากรที่สำคัญของจังหวัดนราธิวาส
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓. อธิบายลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในจังหวัด	◆ ลักษณะทางกายภาพ ที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในจังหวัด	◆ ภูมิประเทศที่สำคัญของทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นนราธิวาส

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิด การสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๕.๒ (ป.๔)	ตัวชี้วัดปลายทาง ๑. วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในจังหวัด	◆ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในจังหวัด	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. อธิบายการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในจังหวัดและผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงนั้น	◆ การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในจังหวัดและผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง เช่น การตั้งถิ่นฐาน การย้ายถิ่น	-
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๓. นำเสนอแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในจังหวัด	◆ การจัดการสิ่งแวดล้อมในจังหวัด	-

โครงสร้างรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รหัสวิชา (ส ๑๔๑๐๑)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เวลา ๘๐ ชั่วโมง

สัดส่วนคะแนน ระหว่างเรียน : ปลายปี (๖๐ : ๔๐)

ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน
๑	ประวัติและ ความสำคัญของ ศาสนา	ระหว่างทาง ส ๑.๑ ป.๔/๑ ป.๔/๒ ป.๔/๘	- ศาสนามีความสำคัญในฐานะ เป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชน - การศึกษาประวัติของศาสนา ศาสดาของแต่ละศาสนา จะทำ ให้เกิดความเข้าใจศาสนาต่าง ๆ และสามารถ อยู่ ร่วมกันได้อย่างมีความสุข	๘	๖
๒	หลักธรรม ของศาสนา	ปลายทาง ส ๑.๑ ป.๔/๔ ระหว่างทาง ป.๔/๗	- ศาสนาต่างๆจะมีหลักธรรมคำ สอนที่แตกต่างกัน - การปฏิบัติตนตามหลักธรรม ของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อให้อยู่ ร่วมกันเป็นชาติได้อย่าง สมานฉันท์	๓	๒
๓	เชื่อมั่นในการทำ ความดี	ระหว่างทาง ส ๑.๑ ป.๔/๓ ปลายทาง ป.๔/๕	-แบบอย่างการดำเนินชีวิตและ ข้อคิดจากประวัติพระสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชน ตัวอย่างเป็นแนวทางให้เกิดการ ทำดีของตนเอง บุคคล ใน ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ตามหลักธรรมของศาสนาที่ตน นับถือ	๔	๓
๔	ศาสนิกชนที่ดี	ระหว่างทาง ส ๑.๑ ป.๔/๖	-ศาสนิกชนที่ดีต้องประพฤติ ปฏิบัติตนในศาสนพิธีหรือ แนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	๕	๔

		ระหว่างทาง ส ๑.๒ ป.๔/๑ ป.๔/๒ ปลายทาง ป.๔/๓	ตลอดจนปฏิบัติตนร่วมกิจกรรม ในวันสำคัญต่างๆอย่างเหมาะสม		
--	--	---	---	--	--

ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน
๕	สมาชิกที่ดีของ ชุมชน	ระหว่างทาง ส ๒.๑ ป.๔/๑ ป.๔/๒ ป.๔/๓ ปลายทาง ป.๔/๕	- สมาชิกที่ดีของชุมชนย่อมต้องเข้า ร่วมกิจกรรมตามวิถีประชาธิปไตย เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี และคำนึงถึง สิทธิพื้นฐานที่เด็กทุกคนพึงได้รับและ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	๗	๕
๖	วัฒนธรรมท้องถิ่น	ระหว่างทาง ส ๒.๑ ป.๔/๔	วัฒนธรรมเป็นแบบแผนของวิถีการ ดำเนินชีวิตซึ่งมีความแตกต่างกันใน แต่ละท้องถิ่น	๕	๔
๗	การปกครอง ระบอบ ประชาธิปไตย	ปลายทาง ส ๒.๒ ป.๔/๑ ระหว่างทาง ป.๔/๒ ป.๔/๓	-ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นพระประมุข ประชาชนมี บทบาทหน้าที่ เสรีภาพ และปฏิบัติ ตนเป็นพลเมืองดีตามระบอบ ประชาธิปไตย ร่วมกันไปเลือกตั้ง เคารพในสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มี บทบาทสำคัญต่อการปกครอง	๘	๖
๘	การบริโภคสินค้า และบริการ	ระหว่างทาง ส ๓.๑ ป.๔/ ๑ ป.๔/ ๒	- ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเลือกซื้อ สินค้าและบริการนั้นมีหลายประการ ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้ซื้อ ผู้ขาย ตัวสินค้า ซึ่ง ผู้บริโภคมีสิทธิพื้นฐาน และรักษา ผลประโยชน์ของตนเองในฐานะ ผู้บริโภค	๗	๕

ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน
๙	เศรษฐกิจพอเพียง	ปลายทาง ส ๓.๑ ป.๔/ ๓	หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเป็น แนวทางในการนำไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวันอย่างมีดุลยภาพ	๕	๔
๑๐	เศรษฐกิจชุมชนใน ประเทศไทย	ปลายทาง ส ๓.๒ ป.๔/ ๑	ในแต่ละชุมชนย่อมมีอาชีพ สินค้า และบริการต่างๆที่ผลิตในชุมชน จึง ต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันภายใน ชุมชน มีการสร้างความเข้มแข็งให้ ชุมชน ด้วยการใช้สิ่งของที่ผลิตใน ชุมชน	๔	๓
๑๑	เงินทองของมีค่า	ระหว่างทาง ส ๓.๒ ป.๔/ ๒	เงินมีหน้าที่เป็นสื่อกลางในการ แลกเปลี่ยนสินค้าและบริการต่างๆใน แต่ละประเทศ	๔	๓
๑๒	การใช้แผนที่และ ภาพถ่าย	ระหว่างทาง ส ๕.๑ ป.๔/๑	แผนที่และรูปถ่ายเป็นเครื่องมือที่ใช้ แสดงลักษณะทางกายภาพ แหล่ง ทรัพยากรและสถานที่สำคัญใน จังหวัดของตน	๔	๓
๑๓	จังหวัดของเรา	ระหว่างทาง ส ๕.๑ ป.๔/๑ ป.๔/๒ ป.๔/๓	- แผนที่และรูปถ่ายเป็นเครื่องมือที่ใช้ แสดงลักษณะทางกายภาพ แหล่ง ทรัพยากรและสถานที่สำคัญใน จังหวัดของตน -ลักษณะทางกายภาพส่งผลให้เกิด แหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญใน จังหวัด	๘	๖

ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน
๑๔	สิ่งแวดล้อมใน จังหวัด	ปลายทาง ส ๕.๒ ป.๔/๑ ป.๔/๓ ระหว่างทาง ป.๔/๒	ภูมิประเทศ ภูมิอากาศและ ทรัพยากรธรรมชาติส่งผลต่อการ ดำเนินชีวิตของคนในจังหวัดและ ขณะเดียวกันการดำเนินชีวิตของคน ในจังหวัดก็ส่งผลให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพ ของจังหวัดด้วย -การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมส่งผล ต่อการดำเนินชีวิตของคนในจังหวัด - การจัดการสิ่งแวดล้อมในจังหวัด เป็นหน้าที่ของทุกคนในจังหวัด	๘	๖
รวมระหว่างปี/ภาค				๗๘	๖๐
ปลายปี/ภาค			ข้อสอบโรงเรียน	-	๔๐
			ข้อสอบกลาง....%	-	-
รวมตลอดปี/ภาค				๗๘	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

รหัสวิชา ส.ส. ๑๕๑๐๑
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

เวลา ๘๐ ชั่วโมง

ศึกษา วิเคราะห์ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือหรือในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรม และหลักในการพัฒนาชาติไทย พุทธประวัติตั้งแต่เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์ จนถึงพุทธกิจสำคัญ หรือประวัติศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนดองค์ประกอบและความสำคัญของพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตามไตรสิกขา หลักธรรมทางศาสนา ศาสนพิธี พิธีกรรม วันสำคัญทางศาสนา ตามแบบอย่าง การดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่าง ตามมารยาทของศาสนิกชนที่ดี เคารพพระรัตนตรัย ศึกษาวิเคราะห์วิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก โครงสร้าง อำนาจ หน้าที่ และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น บทบาท หน้าที่ และวิธีเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาของชุมชน อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการหลักการ หลักสำคัญ และประโยชน์ของสหกรณ์ บทบาทหน้าที่เบื้องต้นของธนาคาร พร้อมทั้งจำแนกผลดีและผลเสียของการกู้ยืม ประยุกต์ใช้แนวคิดทางปรัชญาทางเศรษฐกิจพอเพียงในการทำกิจกรรมต่างๆในครอบครัวโรงเรียน และชุมชน สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตน ลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในภูมิภาคของตน วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นของประชากรในภูมิภาคของตน อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิตในภูมิภาคของตน พร้อมทั้งนำเสนอตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและทำลายสิ่งแวดล้อมและเสนอแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคของตน

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการสืบค้นและสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีความสามารถทำภูมิศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ทักษะทางภูมิศาสตร์ ทักษะศตวรรษที่ 21 มีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข

รหัสตัวชีวิต รวมทั้งหมด ๒๗ ตัวชีวิต

ตัวชีวิตระหว่างทาง ๑๗ ตัวชีวิต

ส ๑.๑ ป.๕/๑ ป.๕/๒ ป.๕/๓ ป.๕/๔ ป.๕/๖

ส ๑.๒ ป.๕/๑ ป.๕/๓

ส ๒.๑ ป.๕/๒

ส ๒.๑ ป.๕/๓

ส ๒.๒ ป.๕/๑ ป.๕/๒

ส ๓.๑ ป.๕/๑

ส ๓.๑ ป.๕/๓

ส ๓.๒ ป.๕/๑

ส ๕.๑ ป.๕/๑ ป.๕/๒

ส ๕.๒ ป.๕/๑

ตัวชีวิตปลายทาง ๑๐ ตัวชีวิต

ส ๑.๑ ป.๕/๕ ป.๕/๗

ส ๑.๒ ป.๕/๒

ส ๒.๑ ป.๕/๑

ส ๒.๑ ป.๕/๔

ส ๒.๒ ป.๕/๓

ส ๓.๑ ป.๕/๒

ส ๓.๒ ป.๕/๒

ส ๕.๒ ป.๕/๒ ป.๕/๓

การวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลางและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนา
 ที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๑ (ป.๕)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. วิเคราะห์ความสำคัญของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนา ที่ ตนนับถือ ในฐานะที่เป็นมรดก ทางวัฒนธรรมและหลักในการ พัฒนาชาติไทย	<ul style="list-style-type: none"> ➢ มรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับ จากพระพุทธศาสนา <ul style="list-style-type: none"> - มรดกทางด้านรูปธรรม เช่น ศาสนสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม - มรดกทางด้านจิตใจ เช่น หลักธรรมคำสั่งสอน ความเชื่อ และคุณธรรมต่าง ๆ ◆ การนำพระพุทธศาสนาไป ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ชาติไทย <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาด้านกายภาพ และ สิ่งแวดล้อม เช่น ภาวนา ๔ (กาย ศีล จิต ปัญญา) ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และอริยสัจสี่ - พัฒนาจิตใจ เช่น หลักโอวาท ๓ (ละความชั่ว ทำดี ทำจิตใจ ให้บริสุทธิ์) และการบริหารจิต และเจริญปัญญา 	-

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๑ (ป.๕)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่เสด็จ กรุงกบิลพัสดุ์จนถึงพุทธกิจสำคัญ หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สรุปรูปพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ โปรดพระพุทธรูปิตา (เสด็จ กรุงกบิลพัสดุ์) ◆ พุทธกิจสำคัญ ได้แก่ โลกัตถจริยา ญาตัตถจริยา และ พุทธัตถจริยา 	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓. เห็นคุณค่า และประพฤติตน ตามแบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและ ศาสนิกชน ตัวอย่าง ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระโสณโกฬวิริยะ ◆ จูฬเสนูฐิชาดก ◆ วัณณาโรหชาดก ◆ สมเด็จพระสังฆราช (สา) ◆ อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ 	
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๔. อธิบายองค์ประกอบ และ ความสำคัญของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	องค์ประกอบของพระไตรปิฎก <ul style="list-style-type: none"> ◆ พระสุตตันตปิฎก ◆ พระวินัยปิฎก ◆ พระอภิธรรมปิฎก - ความสำคัญของพระไตรปิฎก 	
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๕. แสดงความเคารพพระ รัตนตรัย และปฏิบัติตาม ไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือ หลักธรรมของศาสนา ที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ➢ พระรัตนตรัย - ศรัทธา ๔ ◆ พระพุทธ - พุทธจริยา ๓ ◆ พระธรรม - อริยสัจ ๔ <ul style="list-style-type: none"> - หลักกรรม ◆ พระสงฆ์ <ul style="list-style-type: none"> ➢ ไตรสิกขา - ศีล สมาธิ ปัญญา ➢ โอวาท ๓ ◆ ไม่ทำชั่ว <ul style="list-style-type: none"> - เบญจศีล - อบายมุข ๔ 	

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๑ (ป.๕)		<ul style="list-style-type: none"> ◆ ทำความดี - เบญจธรรม - บุญกิริยาวัตถุ ๓ - อคติ ๔ - อิทธิบาท ๔ - กตัญญูทศกัณฑ์ต่อพระพุทธศาสนา - มงคล ๓๘ - ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน - การงานไม่อาภูล - อดทน ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต <ul style="list-style-type: none"> ◆ วิริเยน ทุกขมจเจติ คนจะล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร ◆ ปญญา โลกสมิ ปชโชโต ปัญญา คือ แสงสว่างในโลก	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตาม แนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ➢ สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายของ สติสัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา ◆ รู้วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอน อย่างมีสติ ◆ ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึก เมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มากระทบใจรับรู้ธรรมารมณ์ ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถามและการเขียน 	

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๑ (ป.๕)	ตัวชี้วัดปลายทาง ๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการพัฒนาตนเองและสิ่งแวดล้อม	◆ โอบวาท ๓ (ตามสาระการเรียนรู้ข้อ ๕)	-

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และอํารงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๒ (ป.๕)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. จัดพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถืออย่างเรียบง่าย มีประโยชน์ และปฏิบัติตนถูกต้อง	◆ การจัดพิธีกรรมที่เรียบง่าย ประหยัด มีประโยชน์ และถูกต้องตามหลักทางศาสนาที่ตนนับถือ	-
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๒. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนด และอภิปรายประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมสถานที่ประกอบศาสนพิธี พิธีกรรมทางศาสนา ◆ พิธีถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน ◆ ระเบียบพิธีในการทำบุญงานมงคล ◆ ประโยชน์ของ การเข้าร่วมศาสนพิธี พิธีกรรมทางศาสนา หรือกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา 	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การกราบพระรัตนตรัย ◆ การไหว้บิดา มารดา ครู/อาจารย์ ผู้ที่เคารพนับถือ ◆ การกราบศพ 	-

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และ
ดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๒.๑ (ป.๕)	ตัวชี้วัดปลายทาง ๑. ยกตัวอย่างและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ ◆ หน้าที่ของพลเมืองดี เช่น เคารพ เทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ปฏิบัติตามกฎหมาย ◆ คุณลักษณะของพลเมืองดี เช่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีความรับผิดชอบเสียสละ 	
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. เสนอวิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก	<ul style="list-style-type: none"> ◆ เหตุการณ์ที่ละเมิดสิทธิเด็ก ในสังคมไทย ◆ แนวทางการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก ◆ การปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็ก ในสังคมไทย 	
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓. เห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วัฒนธรรมไทย ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคน ในสังคมไทย ◆ คุณค่าของวัฒนธรรมกับการดำเนินชีวิต 	
	ตัวชี้วัดปลายทาง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ -ตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาคใต้ เช่น ผลิตภัณฑ์ย่านลิเภา เครื่อง

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
	๔. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนของตน ◆ การอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน 	๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ๒. การอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคใต้

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๒.๒ (ป.๕)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. อธิบายโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ โครงสร้างการปกครองในท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ. เทศบาล และการปกครองพิเศษ เช่น พัทยา กทม. ◆ อำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น 	-โครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.สุคีริน)
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. ระบุบทบาทหน้าที่ และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ บทบาทหน้าที่ และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น เช่น นายก อบต.นายก อบจ. นายกเทศมนตรี ผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร 	
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๓. วิเคราะห์ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับบริการสาธารณประโยชน์ในชุมชน 	-การปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.สุคีริน) กับบริการสาธารณะประโยชน์ต่อชุมชน

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส.๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๓.๑ (ป.๕)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและประเภทของปัจจัยการผลิตประกอบด้วยที่ดิน แรงงาน ทุนและผู้ประกอบการ ◆ เทคโนโลยีในการผลิตสินค้าและบริการ ◆ ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ราคาน้ำมัน วัตถุดิบ ◆ พฤติกรรมของผู้บริโภค ◆ ตัวอย่างการผลิตสินค้าและบริการที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือแหล่งผลิตสินค้าและบริการในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การผลิตสินค้าและบริการที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือแหล่งผลิตสินค้าและบริการในภาคใต้ เช่น ผ้าบาติก การทำน้ำบูดู
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๒. ประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ◆ การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมต่างๆในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน เช่นการประหยัดพลังงานและค่าใช้จ่ายในบ้าน โรงเรียน การวางแผนการผลิตสินค้าและบริการเพื่อลดความสูญเสียทุกประเภท การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ -ตัวอย่างการผลิตสินค้าและบริการในชุมชน เช่น ผ้าบาติก การทำน้ำบูดู

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
		<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างการผลิตสินค้าและบริการในชุมชน เช่น หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือ O – TOP 	
ส ๓.๑ (ป.๕)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓. อธิบายหลักการสำคัญและประโยชน์ของสหกรณ์	<ul style="list-style-type: none"> ◆ หลักการและประโยชน์ของสหกรณ์ ◆ ประเภทของสหกรณ์โดยสังเขป ◆ สหกรณ์ในโรงเรียน (เน้นฝึกปฏิบัติจริง) ◆ การประยุกต์หลักการของสหกรณ์มาใช้ในชีวิตประจำวัน 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การจัดตั้งสหกรณ์โรงเรียน

มาตรฐาน ส.๓.๒ เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๓.๒ (ป.๕)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. อธิบายบทบาทหน้าที่เบื้องต้นของธนาคาร	<ul style="list-style-type: none"> ◆ บทบาทหน้าที่ของธนาคารโดยสังเขป ◆ ดอกเบี้ยเงินฝาก และ ดอกเบี้ยกู้ยืม ◆ การฝากเงิน / การถอนเงิน 	-
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๒. จำแนกผลดีและผลเสียของการกู้ยืม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ผลดีและผลเสียของการกู้ยืมเงินทั้งนอกระบบและในระบบที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ เช่น การเสียดอกเบี้ย การลงทุน การซื้อของอุปโภคเพิ่มขึ้น ที่นำไปสู่ความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ระบบการกู้เงินยืมเงิน

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล ตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๕.๑ (ป.๕)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย	◆ ลักษณะทางกายภาพของภูมิภาคตนเอง	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. อธิบายลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในภูมิภาคของตน	◆ ลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในภูมิภาคของตน	-

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๕.๒ (ป.๕)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นของประชากรในภูมิภาคของตน	◆ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นของประชากรในภูมิภาคของตน	-
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๒. วิเคราะห์อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิตในภูมิภาคของตน	◆ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิตในภูมิภาคของตน	-

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
	<p>ตัวชี้วัดปลายทาง</p> <p>๓. นำเสนอตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและทำลายสิ่งแวดลอม และเสนอแนวทางในการจัดการสิ่งแวดลอมในภูมิภาคของตน</p>	<p>◆ ผลจากการรักษาและการทำลายสิ่งแวดลอมในภูมิภาคของตน</p> <p>◆ แนวทางการจัดการสิ่งแวดลอมในภูมิภาคของตน</p>	<p>แนวทางการอนุรักษ์และรักษาสภาพแวดลอมชุมชน บ้าน สว.บอก</p>

โครงสร้างรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รหัสวิชา (ส ๑๕๑๐๑)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เวลา ๘๐ ชั่วโมง

สัดส่วนคะแนน ระหว่างเรียน : ปลายปี (๖๐ : ๔๐)

ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน
๑	ศาสนาของเรา บทที่ ๑ ความสำคัญ และประวัติ พระพุทธศาสนา	ปลายทาง ส ๑.๑ ป. ๕/๑ ป. ๕/๒ ป. ๕/๔	- ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและหลักในการพัฒนาชาติไทย - พุทธประวัติตั้งแต่เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์จนถึงพุทธกิจสำคัญหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด - องค์ประกอบและความสำคัญของพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	๓	๒.๒๕
	บทที่ ๒ หลักธรรมของ ศาสนา	ปลายทาง ส ๑.๑ ป. ๕/๕ ป. ๕/๗	- การจัดพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถืออย่างเรียบง่าย มีประโยชน์ และปฏิบัติตนถูกต้อง - ในศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดและอภิปรายประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม - มรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด	๗	๕.๒๕
	บทที่ ๓ เรียนรู้แบบอย่าง ที่ดี	ระหว่างทาง ส ๑.๑ ป. ๕/๓	- สวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตน นับถือตามที่กำหนด	๔	๓
	บทที่ ๔ ศาสนิกชนที่ดี	ระหว่างทาง ส ๑.๑ ป. ๕/๖	- การปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี - วิธีปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากภยันตรายที่ตนเผชิญ	๖	๔.๕๐

ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน
		ระหว่างทาง ส ๑.๒ ป. ๕/๑ ป. ๕/๓ ปลายทาง ป. ๕/๒	-คุณค่าวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการ ดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย -การอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญา ท้องถิ่นของชุมชน		
๒	หน้าที่พลเมือง บทที่ ๑ สิทธิเด็ก	ปลายทาง ส ๒.๑ ป๕/ ๒	- การละเมิดสิทธิเด็ก - แนวทางการปกป้องคุ้มครองตนเอง หรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก - การปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กใน สังคมไทย	๕	๓.๗๕
	บทที่ ๒ พลเมืองดีตามวิถี ประชาธิปไตย	ปลายทาง ส ๒.๑ ป๕/ ๑	การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี - การปฏิบัติตนตามสถานภาพ - การปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ - การปฏิบัติตนตามสิทธิและเสรีภาพ - คุณลักษณะของพลเมืองดี	๕	๓.๗๕
	บทที่ ๓ วัฒนธรรมและ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น	ปลายทาง ส ๒.๑ ป๕/๓ ป๕/๔	วัฒนธรรมไทย - ความหมายของวัฒนธรรมไทย - ประเภทของวัฒนธรรมไทย - วัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต - คุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม ไทย - การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น - ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น - ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น - ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น - ตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่น - การอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญา ท้องถิ่น	๗	๕.๒๕
	บทที่ ๔	ปลายทาง	การปกครองส่วนท้องถิ่น	๓	๒.๒๕

ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน
	การปกครอง ส่วนท้องถิ่น	ส ๒.๒ ป.๕/๑ ป.๕/๒ ป.๕/๓	- ความหมายและความสำคัญของการ ปกครองส่วนท้องถิ่น - โครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นและ อำนาจหน้าที่ บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารท้องถิ่น - นายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น - ผู้ว่าราชการจังหวัด - นายกเทศมนตรี - นายกองค์การบริหารส่วนตำบล - ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร - นายกเมืองพัทยา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับบริการ สาธารณประโยชน์		
๓	เศรษฐศาสตร์นำ สู่ บทที่ ๑ การผลิตสินค้า และบริการ	ระหว่างทาง ส ๓.๑ ป๕/๑	ปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ - ประเภทของปัจจัยการผลิต - ความสำคัญของปัจจัยการผลิต ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและ บริการ - ราคาสินค้า รายได้ รสนิยม ความเชื่อ ทัศนคติ การโฆษณา สภาพดินฟ้าอากาศ การผลิตสินค้าและบริการท้องถิ่นต่างๆ	๖	๔.๕๐
	บทที่ ๒ ธนาคารและการ กู้ยืมเงิน	ส ๓.๒ ป๕/๑ ปลายทาง ป๕/๒	หน้าที่เบื้องต้นของธนาคาร - ประเภทและบทบาทหน้าที่ของ ธนาคาร การฝากเงิน ถอนเงิน การกู้ยืมเงิน - การฝากเงิน - การถอนเงิน - การกู้ยืมเงิน	๖	๔.๕๐

ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน
	บทที่ ๓ เศรษฐกิจ พอเพียงและ สหกรณ์	ปลายทาง ส ๓.๑ ป๕/๒ ระหว่างทาง ป๕/๓	เศรษฐกิจพอเพียง - หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง - การปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจ พอเพียง - การผลิตสินค้าและบริการในชุมชน สหกรณ์ - จุดมุ่งหมายของสหกรณ์ - ลักษณะของสหกรณ์ - หลักการสำคัญของสหกรณ์ - ประเภทของสหกรณ์ - การฝึกปฏิบัติงานสหกรณ์ในโรงเรียน - การประยุกต์หลักการของสหกรณ์ มาใช้ในชีวิตประจำวัน	๘	๖
๔	เรียนรู้ภูมิศาสตร์ บทที่ ๑ เรียนรู้ลักษณะ ทางกายภาพของ ภูมิภาคด้วยแผน ที่และรูปถ่าย	ระหว่างทาง ส ๕.๑ ป.๕/๑ ป.๕/๒	การใช้แผนที่และรูปภาพในการศึกษา ลักษณะทางกายภาพ - แผนที่ - รูปภาพ - การสืบค้นและอธิบายข้อมูลด้วยแผนที่ และรูปถ่าย ลักษณะทางกายภาพของภูมิภาคต่างๆ - ภาคเหนือ - ภาคกลาง - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ - ภาคตะวันออก - ภาคตะวันตก - ภาคใต้	๑๐	๗.๕

ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน
	บทที่ ๒ สิ่งแวดล้อมกับ ลักษณะการ ดำเนินชีวิตใน ภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย	ระหว่างทาง ส ๕.๒ ป.๕/๑ ปลายทาง ป.๕/๒ ป.๕/๓	สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับการตั้งถิ่น ฐานและการย้ายถิ่น - การตั้งถิ่นฐานของประชากร - การย้ายถิ่นฐานของประชากร สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับวิถีการ ดำเนินชีวิต - ภาคเหนือ - ภาคกลาง - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ - ภาคตะวันออก - ภาคตะวันตก - ภาคใต้ การจัดการสิ่งแวดล้อมในภูมิภาค - การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม - การทำลายสิ่งแวดล้อม - แนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน ภูมิภาค	๑๐	๗.๕
ระหว่างปี/ภาค				๗๘	๖๐
ปลายปี			ข้อสอบของโรงเรียน	-	๔๐
			ข้อสอบกลาง.....%	-	-
รวมตลอดปี				๗๘	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

รหัสวิชา ส ๑๖๑๐๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

เวลา ๘๐ ชั่วโมง

ศึกษา วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นศาสนาประจำชาติ พุทธประวัติตั้งแต่ปลงอายุสังขารจนถึงสังเวชนียสถาน การประพาศิตตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่าง วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา การทำความดีของบุคคลในประเทศตามหลักศาสนา แนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต การสวดมนต์แผนมุตตาและบริหารจิตเจริญ ปัญญา การมีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาชิกในพระพุทธศาสนา การปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด หลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่นๆ ลักษณะสำคัญของศาสนพิธี พิธีกรรมของศาสนาอื่นๆ การปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าร่วมพิธี ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆในศาสนสถาน มารยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนพิธี พิธีกรรม การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาการแสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือ แสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือหรือการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของครอบครัวและชุมชน การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตามกาลเวลาและธำรงรักษาวัฒนธรรมอันดีงาม การแสดงออกถึงมารยาทไทยได้เหมาะสมทุกกาลเทศะ คุณค่าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มคนในสังคมไทย เปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นและประเทศ บทบาทความสำคัญในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย บทบาทของผู้ผลิตที่มีความรับผิดชอบ บทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน วิธีและประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาकार และรัฐบาล การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น ข้อมูลลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับภัยพิบัติ ที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และแนวทางในการจัดการที่ยั่งยืนในประเทศไทย

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา และกระบวนการเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์

เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในด้านรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข

รหัสตัวชีวิต รวมทั้งหมด ๓๑ ตัวชีวิต

ตัวชีวิตระหว่างทาง ๒๐ ตัวชีวิต

ส ๑.๑ ป.๖/๑ ป.๖/๒ ป.๖/๓ ป.๖/๔ ป.๖/๖

ส ๑.๒ ป.๖/๑ ป.๖/๒ ป.๖/๔

ส ๒.๑ ป.๖/๑

ส ๒.๑ ป.๖/๒

ส ๒.๑ ป.๖/๓

ส ๒.๑ ป.๖/๕

ส ๒.๒ ป.๖/๑

ส ๒.๒ ป.๖/๓

ส ๓.๑ ป.๖/๑

ส ๓.๑ ป.๖/๒

ส ๓.๒ ป.๖/๒

ส ๕.๑ ป.๖/๑ ป.๖/๒

ส ๕.๒ ป.๖/๒

ตัวชีวิตปลายทาง ๑๑ ตัวชีวิต

ส ๑.๑ ป.๖/๕ ป.๖/๗ ป.๖/๘ ป.๖/๙

ส ๑.๒ ป.๖/๓

ส ๒.๑ ป.๖/๔

ส ๒.๒ ป.๖/๒

ส ๓.๑ ป.๖/๓

ส ๓.๒ ป.๖/๑

ส ๕.๒ ป.๖/๑ ป.๖/๓

การวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัด สารการเรียนรู้แกนกลางและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนา ที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๑ (ป.๖)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ หรือความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ	◆ พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ เช่น เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย เป็นรากฐานและมรดกทางวัฒนธรรมไทย เป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นหลัก ในการพัฒนาชาติไทย	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่ปลงอายุสังขารจนถึงสังเวชนียสถาน หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	◆ สรุปรูปพุทธประวัติ (ทบทวน) ◆ ปลงอายุสังขาร ◆ ปัจฉิมสาวก ◆ ปรีณิพพาน ◆ การถวายพระเพลิง ◆ แจกพระบรมสารีริกธาตุ ◆ สังเวชนียสถาน ๔	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓. เห็นคุณค่าและประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	◆ พุทธสาวก - พระราเช ◆ ชาดก - ทีฆิติโกสลชาดก - สัพพทฐิชาดก ◆ ศาสนิกชนตัวอย่าง - พ่อขุนรามคำแหงมหาราช - สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส	-

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๑ (ป.๖)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๔. วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขา และหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรม ของศาสนา ที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ➢ พระรัตนตรัย <ul style="list-style-type: none"> - ศรัทธา ๔ ◆ พระพุทธ <ul style="list-style-type: none"> - พุทธกิจ ๕ ◆ พระธรรม <ul style="list-style-type: none"> - อริยสัจ - หลักกรรม ◆ พระสงฆ์ <ul style="list-style-type: none"> - ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ➢ โอวาท ๓ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ไม่ทำชั่ว <ul style="list-style-type: none"> - เบญจศีล, อบายมุข ๖, อกุศลมูล ๓ ◆ ทำความดี <ul style="list-style-type: none"> - เบญจธรรม, กุศลมูล ๓ ◆ ทำความดี <ul style="list-style-type: none"> - เบญจธรรม , กุศลมูล ๓ , พละ ๔ , คารวะ ๖ - กตัญญูกตเวทีต่อพระมหากษัตริย์ <ul style="list-style-type: none"> - มงคล ๓๘ (มีวินัย, การงาน ไม่มีโทษ, ไม่ประมาทในธรรม) ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิตและเจริญปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต <ul style="list-style-type: none"> ◆ สจฺเจน กิตฺติ ปโปโปติ : คนจะได้เกียรติด้วยสัจจะ ◆ ยถาวาที ตถาการี : พุดเช่นไร ทำเช่นนั้น 	-

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๑ (ป.๖)	ตัวชี้วัดปลายทาง ๕. ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในประเทศตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างการทำความดีของบุคคลในประเทศ 	พฤติกรรมการทำความดีของบุคคลในระดับประเทศ
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๖. เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา และบริหารจิตเจริญปัญญา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญ คุณพระรัตนตรัยและแผ่เมตตา ◆ รู้ความหมายของสติ สัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา ◆ รู้วิธีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการยืน การเดิน การนั่ง และการนอนอย่างมีสติ ◆ ฝึกการกำหนดรู้ความรู้สึก เมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสสิ่งที่มากระทบ ใจรับรู้ธรรมารมณ์ ◆ ฝึกให้มีสมาธิในการฟัง การอ่าน การคิด การถาม และการเขียน 	-
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๗. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อแก้ปัญหา อบายมุข และสิ่งเสพติด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ หลักธรรม : อริยสัจ ๔ หลักกรรม ◆ โอวาท ๓ : เบญจศีล – เบญจธรรม อบายมุข ๖ อกุศลมูล ๓ กุศลมูล ๓ 	-

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๑ (ป.๖)	ตัวชี้วัดปลายทาง ๘. อธิบายหลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่น ๆ โดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ➤ หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ ◆ พระพุทธศาสนา : อริยสัจ ๔ โอวาท ๓ ◆ ศาสนาอิสลาม : หลักศรัทธา หลักปฏิบัติ หลักจริยธรรม ◆ คริสต์ศาสนา : บัญญัติ ๑๐ ประการ 	-
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๙. อธิบายลักษณะสำคัญของศาสนพิธีพิธีกรรมของศาสนาอื่น ๆ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าร่วมพิธี	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ศาสนพิธีของศาสนาต่าง ๆ ◆ พระพุทธศาสนา <ul style="list-style-type: none"> - ศาสนพิธีที่เป็นพุทธบัญญัติ เช่น บรรพชา อุปสมบท - ศาสนพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ทำบุญพิธีเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา - ศาสนาอิสลาม เช่น การละหมาด การถือศีลอด การบำเพ็ญฮัจญ์ - คริสต์ศาสนา เช่น ศิล่างบาศ ศิลอภัยบาศ ศิลกำลัง ศิลมหาสนิท - ศาสนาฮินดู เช่น พิธีศราถ์ พิธีบูชาเทวดา 	-

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๑.๒ (ป.๖)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. อธิบายความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ในศาสนสถานและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัด เช่น เขตพุทธาวาส สังฆาวาส ◆ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมภายในวัด 	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การถวายของแก่พระภิกษุ ◆ การปฏิบัติตนในขณะที่ฟังธรรม ◆ การปฏิบัติตนตามแนวทางของพุทธศาสนิกชน เพื่อประโยชน์ต่อศาสนา 	-
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๓. อธิบายประโยชน์ของการเข้าร่วมใน ศาสนพิธี พิธีกรรม และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนด และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ทบทวนการอาราธนาศีล อาราธนาธรรม และอาราธนาพระปริตร ◆ พิธีทอดผ้าป่า ◆ พิธีทอดกฐิน ◆ ระเบียบพิธีในการทำบุญงานอวมงคล ◆ การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในศาสนา พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา เช่นวันมาฆบูชาวันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันธรรมสวนะ ◆ ประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนา พิธี/พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา 	-

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๔. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือ แสดงตนเป็นศาสนิกชนของ ศาสนาที่ตนนับถือ	➢ การแสดงตนเป็น พุทธมามกะ - ชั้นเตรียมการ - ชั้นพิธีการ	-

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษา
ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๒.๑ (ป.๖)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ชีวิตประจำวันของครอบครัวและ ชุมชน	◆ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ชีวิตประจำวันเช่น - กฎหมายจราจร - กฎหมายทะเบียนราษฎร - กฎหมายยาเสพติดให้โทษ - เทศบัญญัติ ข้อบัญญัติ อบต. อบจ. ◆ ประโยชน์ของการปฏิบัติ ตนตามกฎหมายดังกล่าว	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมตามกาลเวลาและ ธำรงรักษาวัฒนธรรม อันดีงาม	◆ ความหมายและประเภท ของวัฒนธรรม ◆ การเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมตามกาลเวลาที่มีผล ต่อตนเองและสังคมไทย ◆ แนวทางการธำรงรักษา วัฒนธรรมไทย	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓. แสดงออกถึงมารยาทไทยได้ เหมาะสมถูกกาลเทศะ	◆ ความหมายและสำคัญของ มารยาทไทย ◆ มารยาทไทยและมารยาท สังคม เช่น การแสดงความ เคารพ การยืน การเดิน การ นั่ง การนอน การรับของส่งของ	

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
		การรับประทานอาหาร การแสดงกิริยาอาการ การทักทาย การสนทนา การใช้คำพูด	
ส ๒.๑ (ป.๖)	ตัวชี้วัดปลายทาง ๔. อธิบายคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มคนในสังคมไทย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ประโยชน์และคุณค่าทางวัฒนธรรม ◆ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มคนภาคต่าง ๆ ในสังคมไทย ◆ แนวทางการรักษาวัฒนธรรม 	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๕. ติดตามข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เลือกรับและใช้ข้อมูล ข่าวสารในการเรียนรู้ได้เหมาะสม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แหล่งข่าวต่าง ๆ สถานการณ์จริง ◆ ประโยชน์จากการติดตามข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ ◆ หลักการเลือกรับและใช้ข้อมูล ข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ รวมทั้งสื่อที่ไร้พรมแดน 	

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและอำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๒.๒ (ป.๖)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. เปรียบเทียบบทบาท หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาล	<ul style="list-style-type: none"> ◆ บทบาท หน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาล 	

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
	ตัวชี้วัดปลายทาง ๒. มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นและประเทศ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริม ประชาธิปไตย ในท้องถิ่นและประเทศ 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ประชาธิปไตยในโรงเรียน
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๓. อภิปรายบทบาท ความสำคัญในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การมีส่วนในการออกกฎหมาย ระเบียบ กติกา การเลือกตั้ง ◆ สอดส่องดูแลผู้มีพฤติกรรม การกระทำผิดการเลือกตั้ง และแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ◆ ตรวจสอบคุณสมบัติการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเลือกตั้ง อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลตนเอง

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส.๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๓.๑ (ป.๖)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. อธิบายบทบาทของผู้ผลิตที่มีความรับผิดชอบ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ บทบาทของผู้ผลิตที่มีคุณภาพ เช่น คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มีจรรยาบรรณ ความรับผิดชอบต่อสังคม วางแผนก่อนเริ่มลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อลดความผิดพลาดและการสูญเสีย ◆ ทักษะคติในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 	-

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
	<p>ตัวชี้วัดระหว่างทาง</p> <p>๒. อธิบายบทบาทของผู้บริโภค ที่รู้เท่าทัน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ประโยชน์ของการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ◆ คุณสมบัติของผู้บริโภคที่ดี ◆ พฤติกรรมของผู้บริโภคที่บกพร่อง ◆ คุณค่าและประโยชน์ของผู้บริโภคที่รู้เท่าทันที่มีต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม 	-
<p>ส ๓.๑ (ป.๖)</p>	<p>ตัวชี้วัดปลายทาง</p> <p>๓. บอกวิธีและประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมาย และความจำเป็นของทรัพยากร ◆ หลักการและวิธีใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ลดการสูญเสียทุกประเภท) ◆ วิธีการสร้างจิตสำนึกให้คนในชาติรู้คุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด ◆ วางแผนการใช้ทรัพยากรโดยประยุกต์เทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ และทันกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม 	-

มาตรฐาน ส.๓.๒ เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๓.๒ (ป.๖)	ตัวชี้วัดปลายทาง ๑. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาคารและรัฐบาล	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาคาร และรัฐบาล ที่มีต่อระบบเศรษฐกิจอย่างสังเขป เช่น การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ รายได้และรายจ่าย การออมกับธนาคาร การลงทุน ◆ แผนผังแสดงความสัมพันธ์ของหน่วยเศรษฐกิจ ◆ ภาษีและหน่วยงานที่จัดเก็บภาษี ◆ สิทธิของผู้บริโภค และสิทธิของผู้ใช้แรงงานในประเทศไทย ◆ การหารายได้ รายจ่าย การออม การลงทุน ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค และรัฐบาล 	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. ยกตัวอย่างการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การรวมกลุ่มเชิงเศรษฐกิจเพื่อประสานประโยชน์ในท้องถิ่น เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กองทุนหมู่บ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ยกตัวอย่างกลุ่มออมทรัพย์ การรวมกลุ่มเศรษฐกิจ กองทุนหมู่บ้าน

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๕.๑ (ป.๖)	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๑. สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย ด้วยแผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ และภาพจากดาวเทียม	◆ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ (แผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ และภาพจากดาวเทียม) ที่แสดงลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๒. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับภัยพิบัติในประเทศไทย เพื่อเตรียมพร้อมรับมือ ภัยพิบัติ	◆ ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทาง กายภาพกับภัยพิบัติในประเทศไทย เช่น อุทกภัย แผ่นดินไหว วาตภัย สึนามิ ภัยแล้ง ดินถล่ม และโคลนถล่ม ◆ การเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ	-

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส ๕.๒ (ป.๖)	ตัวชี้วัดปลายทาง ๑. วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทย	◆ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม (ประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม) ในประเทศไทย ◆ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม	-
	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	◆ การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของประเทศไทย	-

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
	๒. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของประเทศไทยในอดีตกับปัจจุบัน และผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่มีต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม (ประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม) ของประเทศไทยในอดีตกับปัจจุบัน 	
ส ๕.๒ (ป.๖)	ตัวชี้วัดปลายทาง ๓. นำเสนอตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และเสนอแนวทางในการจัดการที่ยั่งยืนในประเทศไทย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ผลจากการรักษาและการทำลายสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ◆ แนวทางการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนโดยมีจิตสำนึกรู้คุณค่า 	- -

โครงสร้างรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รหัสวิชา (ส ๑๖๑๐๑)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เวลา ๘๐ ชั่วโมง

สัดส่วนคะแนน ระหว่างเรียน : ปลายปี (๖๐ : ๔๐)

หน่วยที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
๑	สาระที่ ๑ พระพุทธศาสนา หน่วยที่ ๑ ศาสนา กับการดำเนินชีวิต บทที่ ๑ พระพุทธศาสนา	ระหว่างทาง ส ๑.๑ ป. ๖/๑ ป. ๖/๒ ป. ๖/๓ ป. ๖/๔ ปลายทาง ป. ๖/๕	- พระพุทธศาสนาในฐานะเป็น ศาสนาประจำชาติ เช่น เป็น เอกลักษณ์ของชาติไทย เป็นรากฐาน และมรดกทางวัฒนธรรมไทย เป็น ศูนย์รวมจิตใจ และเป็นหลัก ในการ พัฒนาชาติไทย - สรุปลักษณะประวัติ (ทบทวน) ◆ ปลงอายุสังขาร ◆ ปัจฉิมสาวก ◆ ปรีณิพพาน ◆ การถวายพระเพลิง ◆ แจกพระบรมสารีริกธาตุ ◆ สิ่งเวชนียสถาน ๔ -ประวัติศาสดาของศาสนาคริสต์ -ประวัติศาสดาของศาสนาอิสลาม -ประวัติศาสดาของศาสนาพราหมณ์- ฮินดู -ประวัติศาสดาของศาสนาสิกข์	๔	๓
๒	บทที่ ๒ หลักธรรมนำ ความสุข	ปลายทาง ส ๑.๑ ป. ๖/ ๗ ป. ๖/ ๘ ป. ๖/ ๙ ระหว่างทาง ส ๑.๒ ป. ๖/ ๑ ป. ๖/ ๒ ป. ๖/ ๔	● หลักคำสอนสำคัญของ พระพุทธศาสนา ➢ พระรัตนตรัย - ศรัทธา ๔ ◆ พระพุทธ - พุทธกิจ ๕ ◆ พระธรรม - อริยสัจ ๔ - หลักกรรม ◆ พระสงฆ์ ➢ ไตรสิกขา ◆ ศีล สมาธิ ปัญญา	๑๕	๑๒

หน่วยที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
		ปลายทาง ป. ๖/ ๓	<ul style="list-style-type: none"> ➢ โฉวาท ๓ <ul style="list-style-type: none"> ◆ ไม่ทำชั่ว <ul style="list-style-type: none"> - เบญจศีล, อบายมุข ๖ อกุศลมูล ๓ ◆ ทำความดี <ul style="list-style-type: none"> - เบญจธรรม, กุศลมูล ๓ ◆ ทำความดี <ul style="list-style-type: none"> - เบญจธรรม , กุศลมูล ๓ - พละ ๔ , การวะ ๖ - กตัญญูกตเวทิต่อ พระมหากษัตริย์ <ul style="list-style-type: none"> - มงคล ๓๘ , มีวินัย - การงานไม่มีโทษ - ไม่ประมาทในธรรม ◆ ทำจิตให้บริสุทธิ์ (บริหารจิต และเจริญปัญญา) ➢ พุทธศาสนสุภาษิต <ul style="list-style-type: none"> ◆ สจเจณ กิตติ ปโปติ <p>คนจะได้เกียรติด้วยสัจจะ</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ ยถาวาที ตถาการี <p>พูดเช่นไร ทำเช่นนั้น</p> <ul style="list-style-type: none"> ● หลักคำสอนสำคัญของศาสนา คริสต์ ● หลักคำสอนสำคัญของศาสนา อิสลาม ● หลักคำสอนสำคัญของศาสนาฮินดู 		

หน่วยที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
๓	บทที่ ๓ เรียนรู้สิ่งที่ดี	ระหว่างทาง ส ๑.๑ ป๖/ ๖	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระราชา ◆ ที่ซีดีโกสลาตอก ◆ สัพพทาฐิชาตก ◆ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ◆ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมาณูชิตชิโนรส ◆ ตัวอย่างการกระทำดีของบุคคลใน ประเทศ ● การพัฒนาจิตตามแนวทางของ พระพุทธศาสนา 	๓	๒
๔	บทที่ ๔ ศาสนิกชนที่ดี และศาสนพิธีน่ารู้	ระหว่างทาง ส ๒.๑ ป๖/ ๑ ปลายทาง ป๖/ ๒ ป๖/ ๓ ป๖/ ๔	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสถานที่ ต่าง ๆ ภายในวัด เช่น เขตพุทธาวาส สังฆาวาส ◆ การปฏิบัติตนที่เหมาะสม ภายในวัด ◆ การถวายของแก่ พระภิกษุ ◆ การปฏิบัติตนในขณะฟัง ธรรม ◆ การปฏิบัติตนตามแนวทาง ของพุทธศาสนิกชน เพื่อประโยชน์ ต่อศาสนา ◆ ทบพวนการอาราธนาศีล อาราธนาธรรม และอาราธนาพระ ปริตร ◆ พิธีทอดผ้าป่า ◆ พิธี ทอดกฐิน ◆ ระเบียบ พิธีในการทำบุญงานอวมงคล ◆ การปฏิบัติตนที่ถูกต้องในศาสน พิธีพิธีกรรม วันสำคัญทางศาสนา เช่นวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วัน ธรรมสวนะ ◆ ประโยชน์ของการเข้า ร่วมในศาสนพิธี/พิธีกรรม และวัน สำคัญทางศาสนา ➢ การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ - ชั้นเตรียมการ - ชั้นพิธีการ 	๓	๒

หน่วยที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
๒	สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตใน สังคม - หน้าที่ของ พลเมืองดี บทที่ ๑ กฎหมายที่ เกี่ยวข้องกับ ชีวิตประจำวัน	ระหว่างทาง ส ๒.๑ ป๖/ ๑ ปลายทาง ป๖/ ๒ ป๖/ ๓ ป๖/ ๔	๑.กฎหมายที่น่ารู้ เช่น - กฎหมายจราจร - กฎหมายทะเบียนราษฎร - กฎหมายยาเสพติดให้โทษ ๒.กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและ ท้องถิ่น - เทศบัญญัติ ข้อบัญญัติ อบต. อบจ. ◆ ประโยชน์ของการปฏิบัติตาม กฎหมายดังกล่าว	๕	๓
	บทที่ ๒ กิจกรรม ประชาธิปไตย		◆ บทบาท หน้าที่ ขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาล ◆ กิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริม ประชาธิปไตย ในท้องถิ่นและ ประเทศ	๖	๕
	บทที่ ๓ วัฒนธรรม และการ เปลี่ยนแปลง		ความหมายและประเภทของ วัฒนธรรม ◆ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ตามกาลเวลาที่มีผลต่อตนเองและ สังคมไทย ◆ แนวทางการธำรงรักษา วัฒนธรรมไทย ◆ ความหมายและสำคัญของ มารยาทไทย ◆ มารยาทไทยและมารยาทสังคม เช่น การแสดงความเคารพ การยืน การเดิน การนั่ง การนอน การรับของ ส่งของ การรับประทานอาหาร การ แสดงกิริยาอาการ การทักทาย การ สนทนา การใช้คำพูด	๕	๔

หน่วยที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
			<ul style="list-style-type: none"> ◆ ประโยชน์และคุณค่าทางวัฒนธรรม ◆ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มคนภาคต่าง ๆ ในสังคมไทย ◆ แนวทางการรักษาวัฒนธรรม 		
	บทที่ ๔ ข้อมูลข่าวสารและ เหตุการณ์	ระหว่างทาง ส ๒.๑ ป ๖/ ๑ ปลายทาง ป ๖/ ๒ ป ๖/ ๓ ป ๖/ ๔ ป ๖/ ๕	- แหล่งข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น จากวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แหล่งข่าวต่าง ๆ จากหอจดหมายเหตุ สถานการณ์จริงหรือจดหมายเหตุ -ประโยชน์จากการติดตามข้อมูลข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ -หลักการเลือกรับและใช้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ รวมทั้งสื่อที่ไร้พรมแดน	๔	๓

หน่วยที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
๓	<p>สาระที่ ๓</p> <p>เศรษฐศาสตร์</p> <p>-เรียนรู้เรื่อง</p> <p>เศรษฐศาสตร์</p> <p>บทที่ ๑</p> <p>ผู้ผลิตที่มีความ</p> <p>รับผิดชอบและ</p> <p>ผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน</p>	<p>ระหว่างทาง</p> <p>ส ๓.๑</p> <p>ป๖/ ๑</p> <p>ปลายทาง</p> <p>ป๖/ ๒</p> <p>ป๖/ ๓</p>	<p>-บทบาทของผู้ผลิตที่มีคุณภาพ</p> <p>-ทัศนคติในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล</p> <p>-ประโยชน์ของการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ</p> <p>-คุณสมบัติของผู้บริโภคที่ดี</p> <p>-พฤติกรรมของผู้บริโภคที่บกพร่อง</p> <p>-คุณค่าและประโยชน์ของผู้บริโภคที่รู้เท่าทันที่มีต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม</p> <p>-ความหมายและความจำเป็นของทรัพยากร</p> <p>-หลักการและวิธีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด</p> <p>-วิธีการสร้างจิตสำนึกให้คนในชาติรู้คุณค่าของทรัพยากรที่อยู่อย่างจำกัด</p> <p>-วางแผนการใช้ ทรัพยากรโดยประยุกต์เทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมและประเทศชาติและทันต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม</p>	๘	๖

หน่วยที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
	บทที่ ๒ ความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจ	ปลายทาง ส ๓.๒ ป๖/๑ ระหว่างทาง ป๖/๒	-ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาकार และรัฐบาลที่มีต่อ ระบบเศรษฐกิจอย่างสังเขป -แผนผังแสดงความสัมพันธ์ของ หน่วยเศรษฐกิจ -ภาษีและหน่วยงานที่จัดเก็บภาษี -สิทธิของผู้บริโภคและสิทธิของผู้ใช้ แรงงานในประเทศไทย -การหารายได้ รายจ่าย การออม การลงทุน ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภคและรัฐบาล -การรวมกลุ่มเชิงเศรษฐกิจเพื่อ ประสานประโยชน์ในท้องถิ่นเช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กองทุน หมู่บ้าน	๗	๕
รวม				๑๕	๑๑

หน่วยที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มฐ.ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
๔	ภูมิศาสตร์น่ารู้ บทที่ ๑ เรียนรู้ ประเทศไทย	ระหว่างทาง ส ๕.๑ ป๖/๑ ปลายทาง ส ๕.๒ ป๖/๑ ระหว่างทาง ป๖/๒	- เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ (แผนที่ ภาพถ่ายชนิดต่าง ๆ ที่แสดงลักษณะ ทางกายภาพของประเทศ - ลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย - ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทาง กายภาพกับลักษณะกิจกรรมทาง เศรษฐกิจและสังคม - การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของ ประเทศไทย	๗	๕
	บทที่ ๒ ภัยพิบัติใน ประเทศไทย	ระหว่างทาง ส ๕.๑ ป๖/๒	◆ ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะ ทาง กายภาพกับภัยพิบัติในประเทศไทย เช่น อุทกภัย แผ่นดินไหว วาตภัย สึนามิ ภัยแล้ง ดินถล่ม และโคลน ถล่ม ◆ การเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ	๓	๕
	บทที่ ๓ มนุษย์กับ สิ่งแวดล้อม	ส ๕.๒ ป๖/๓	◆ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมกับการดำเนินชีวิต ◆ แนวทางการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในประเทศไทย	๖	๕
รวมระหว่างปี/ภาค				๗๘	๖๐
ปลายปี/ภาค			ข้อสอบของโรงเรียน	-	๔๐
			ข้อสอบกลาง.....%	-	-
รวมตลอดปี/ภาค				๗๘	๑๐๐

ส่วนที่ ๔

เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก

เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

- **ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม** แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม
- **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต** ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก
- **เศรษฐศาสตร์** การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- **ภูมิศาสตร์** ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณภาพผู้เรียน

ระดับประถมศึกษา

(๑) ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียนทั้งหมด (เวลาเรียนทั้งหมด ระดับ ป.๑-ป.๓ ๑๒๐ ชั่วโมง/ปีเวลาเรียนทั้งหมดระดับ ป.๔-ป.๖ ๑๒๐ ชั่วโมง/ปีระดับ)

(๒) ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินตัวชี้วัดปลายทางผ่านตามเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของจำนวนตัวชี้วัดปลายทางของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

(๓) ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ไม่น้อยกว่าระดับ “ ๑ ” จึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์

(๔) นักเรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนตามรูปแบบของแต่ละชั้นเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในระดับ “ ผ่าน ” ขึ้นไป

(๕) นักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินให้ระดับผลการเรียน ๘ ระดับคือ

ระดับผลการเรียน	ความหมาย	ช่วงคะแนนร้อยละ
๘	ผลการเรียนดีเยี่ยม	๘๐ - ๑๐๐
๓.๕	ผลการเรียนดีมาก	๗๕ - ๗๙
๓	ผลการเรียนดี	๗๐ - ๗๔
๒.๕	ผลการเรียนค่อนข้างดี	๖๕ - ๖๙
๒	ผลการเรียนน่าพอใจ	๖๐ - ๖๔
๑.๕	ผลการเรียนพอใช้	๕๕ - ๕๙
๑	ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	๕๐ - ๕๔
๐	ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์	๐ - ๔๙

เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บังเกิดผล ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาอย่างเพียงพอในความรู้ทักษะคุณลักษณะ ที่กำหนดในตัวชี้วัด โดยมีเวลาเรียนที่เพียงพอต่อการพัฒนาด้วย โดยปกติในระดับประถมศึกษา ผู้สอนจะมีเวลาอยู่กับ ผู้เรียนตลอดปีการศึกษา ประมาณ ๒๐๐ วัน สถานศึกษาจึงควรบริหารจัดการ เวลาที่ได้รับนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน และตระหนักว่าเวลาเรียนเป็นทรัพยากรที่ ใช้หมดไปในแต่ละวัน มากกว่าเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารหลักสูตร

การกำหนดให้ผู้เรียนมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียนตลอดปีการศึกษา จึงเป็นการมุ่งหวัง ให้ผู้สอนมีเวลาในการพัฒนาผู้เรียน และเติมเต็มศักยภาพของผู้เรียน และเพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องตรวจสอบความรู้ความสามารถที่แสดงพัฒนาการของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง อีกทั้งต้องสร้างให้ ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองด้วยการตรวจสอบความก้าวหน้า ในการเรียนของตนเองอย่างสม่ำเสมอเช่นกัน

ตัวชี้วัดซึ่งมีความสำคัญในการนำมาใช้ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ยังเป็นแนวทางสำหรับผู้สอน และ ผู้เรียนใช้ในการตรวจสอบย้อนกลับว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือยัง การประเมินในชั้นเรียนซึ่งต้องอาศัย ทั้งการ ประเมินเพื่อการพัฒนาและการประเมิน เพื่อสรุปการเรียนรู้จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการตรวจสอบความก้าวหน้า ในการเรียนรู้ของผู้เรียน สถานศึกษา โดยผู้สอนกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ในการผ่านตัวชี้วัดทุกตัวให้เหมาะสมกับ บริบทของสถานศึกษา กล่าวคือ ให้ทำทหายการเรียนรู้ไม่ยากหรือง่ายเกินไป เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินว่าสิ่งที่ ผู้เรียนรู้ เข้าใจ ทำได้นั้น เป็นที่น่าพอใจ บรรลุตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้ หากยังไม่บรรลุจะต้องหาวิธีการช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสูงสุด การกำหนดเกณฑ์นี้ผู้สอนสามารถให้ ผู้เรียนร่วมกำหนดด้วยได้ เพื่อให้เกิด ความรับผิดชอบร่วมกันและสร้างแรงจูงใจในการเรียน การประเมินเพื่อการพัฒนา ส่วนมากเป็นการประเมินอย่าง ไม่เป็นทางการ เช่น สังเกต หรือซักถาม หรือการทดสอบย่อยในการประเมินเพื่อพัฒนานี้ ควรให้ผู้เรียนได้รับ การพัฒนาจนผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ผู้เรียนแต่ละคนอาจใช้

เวลาเรียนและวิธีการเรียนที่แตกต่างกัน ฉะนั้น ผู้สอน ควรนำข้อมูลที่ได้มา ใช้ปรับวิธีการสอนเพื่อให้ผู้เรียน ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ อันจะนำไปสู่การบรรลุมาตรฐาน การเรียนรู้ในท้ายที่สุดอย่างมีคุณภาพ การ ประเมินเพื่อการพัฒนา จึงไม่จำเป็นต้องตัดสินให้คะแนนเสมอไป การ ตัดสินให้คะแนนหรือให้เป็นระดับ คุณภาพควรดำเนินการโดยใช้การประเมินสรุปผลรวมเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ และจบรายวิชา

การตัดสินผลการเรียน ตัดสินเป็นรายวิชา โดยใช้ผลการประเมินระหว่างปีและปลายปี ตามสัดส่วนที่ สถานศึกษากำหนด ทุกรายวิชาต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนตามแนวทางการให้ระดับผลการเรียนตามที่ สถานศึกษากำหนด และผู้เรียนต้องผ่านทุกรายวิชาพื้นฐาน

การประเมินการอ่าน คิทธิวิเคราะห์ และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ให้ผลการประเมิน เป็น ผ่านและไม่ผ่าน กรณีที่ผ่านให้ระดับผลการประเมินเป็นระดับดีเยี่ยม ระดับดี และผ่าน

๑) ในการสรุปผลการประเมินการอ่าน คิทธิวิเคราะห์ และเขียน เพื่อการเลื่อนชั้น และจบการศึกษา กำหนดเกณฑ์การตัดสินเป็น ๔ ระดับ และความหมายของแต่ละระดับ ดังนี้

ดีเยี่ยม หมายถึง มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิทธิวิเคราะห์และเขียนที่มีคุณภาพดี เลิศ อยู่เสมอ

ดี หมายถึง มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิทธิวิเคราะห์และเขียนที่มีคุณภาพเป็นที่ ยอมรับ

ผ่าน หมายถึง มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิทธิวิเคราะห์และเขียนที่มีคุณภาพ เป็นที่ ยอมรับ แต่ยังมีข้อบกพร่องบางประการ

ไม่ผ่าน หมายถึง ไม่มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิทธิวิเคราะห์และเขียน หรือถ้ามี ผลงาน ผลงานนั้นยังมีข้อบกพร่องที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขหลายประการ

๒) ในการสรุปผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รวมทุกคุณลักษณะเพื่อการเลื่อนชั้น และจบ การศึกษา กำหนดเกณฑ์การตัดสินเป็น ๔ ระดับ และความหมายของแต่ละระดับ ดังนี้

ดีเยี่ยม หมายถึง ผู้เรียนปฏิบัติตนตามคุณลักษณะจนเป็นนิสัย และนำไปใช้ในชีวิต ประจำวัน เพื่อ ประโยชน์สุขของตนเองและสังคม โดยพิจารณาจากผลการประเมินระดับดีเยี่ยม จำนวน ๕ - ๘ คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับดี

ดี หมายถึง ผู้เรียนมีคุณลักษณะในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ เพื่อให้เป็นการยอมรับของสังคม โดย พิจารณาจาก

๑. ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม จำนวน ๑ - ๔ คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการ ประเมินต่ำกว่าระดับดี หรือ

๒. ได้ผลการประเมินระดับดีทั้ง ๘ คุณลักษณะ หรือ

๓. ได้ผลการประเมินตั้งแต่ระดับดีขึ้นไป จำนวน ๕ - ๗ คุณลักษณะ และมีบางคุณลักษณะได้ผลการ ประเมินระดับผ่าน

ผ่าน หมายถึง ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถานศึกษากำหนดโดย พิจารณาจาก

๑. ได้ผลการประเมินระดับผ่านทั้ง ๘ คุณลักษณะ หรือ

๒. ได้ผลการประเมินตั้งแต่ระดับดีขึ้นไป จำนวน ๑ – ๔ คุณลักษณะ และคุณลักษณะที่เหลือ ได้ผลการประเมินระดับผ่าน

ไม่ผ่าน หมายถึง ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติได้ไม่ครบตามเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถานศึกษากำหนด โดยพิจารณาจากผลการประเมินระดับไม่ผ่าน ตั้งแต่ ๑ คุณลักษณะ

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรม และผลงานของผู้เรียนตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการประเมินเป็นผ่านและไม่ผ่านกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน มี ๓ ลักษณะ คือ

๑) กิจกรรมแนะแนว

๒) กิจกรรมนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย

(๑) กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ โดยผู้เรียนเลือก อย่างไม่ อย่างไม่ หนึ่ง ๑ กิจกรรม

(๒) กิจกรรมชุมนุมหรือชมรมอีก ๑ กิจกรรม

๓) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ให้ใช้ตัวอักษรแสดงผลการประเมิน ดังนี้

“ผ” หมายถึง ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติกิจกรรมและมีผลงานตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

“มผ” หมายถึง ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติกิจกรรมและมีผลงานไม่ เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

ในกรณีที่ผู้เรียนได้ผลของกิจกรรมเป็น “มผ” สถานศึกษาต้องจัดซ่อมเสริมให้ผู้เรียนทำกิจกรรม ใน ส่วนที่ ผู้เรียนไม่ได้เข้าร่วมหรือไม่ได้ทำงานครบถ้วน แล้วจึงเปลี่ยนผลจาก “มผ” เป็น “ผ” ได้

ทั้งนี้ ต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในปีการศึกษา นั้น ยกเว้นมีเหตุสุดวิสัยให้อยู่ในดุลยพินิจของ สถานศึกษา

๑.๓ การเลื่อนชั้น

เมื่อสิ้นปีการศึกษา ผู้เรียนจะได้รับการเลื่อนชั้น เมื่อมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

๑) ผู้เรียนมีเวลาเรียนตลอดปีการศึกษาไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียนทั้งหมด

๒) ผู้เรียนมีผลการประเมินผ่านทุกรายวิชาพื้นฐาน

๓) ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์และกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

ทั้งนี้ ถ้าผู้เรียนมีข้อบกพร่องเพียงเล็กน้อย และสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่าสามารถพัฒนาและสอน ซ่อมเสริมได้ ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษาที่จะผ่อนผันให้เลื่อนชั้นได้อันึ่ง ในกรณีที่ผู้เรียนมีหลักฐานการ เรียนรู้ที่แสดงว่ามีความสามารถดีเลิศ สถานศึกษาอาจให้ออกาสผู้เรียนเลื่อนชั้นกลางปีการศึกษา โดย สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วย ฝ่ายวิชาการของสถานศึกษาและผู้แทนของเขตพื้นที่การศึกษา หรือต้นสังกัด ประเมินผู้เรียนและตรวจสอบคุณสมบัติให้ครบถ้วนตามเงื่อนไขทั้ง ๓ ประการ ต่อไปนี้

๑) มีผลการเรียนในปีการศึกษาที่ผ่านมาและมีผลการเรียนระหว่างปีที่กำลังศึกษาอยู่ใน

เกณฑ์ดีเยี่ยม

๒) มีวุฒิภาวะเหมาะสมที่จะเรียนในชั้นที่สูงขึ้น

๓) ผ่านการประเมินผลความรู้ความสามารถทุกรายวิชาของชั้นปีที่เรียนปัจจุบัน และความรู้ความสามารถทุกรายวิชาในภาคเรียนแรกของชั้นปีที่เลื่อนขึ้น การอนุมัติให้เลื่อนชั้นกลางปีการศึกษาไปเรียนชั้นสูงขึ้นไป ๑ ระดับชั้นนี้ ต้องได้รับการยินยอมจากผู้เรียนและผู้ปกครอง และต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นก่อนเปิดภาคเรียนที่ ๒ ของปีการศึกษานั้น

๑.๔ การเรียนซ้ำชั้น

ผู้เรียนที่ไม่ผ่านรายวิชาจำนวนมากและมีแนวโน้มว่าจะเป็นปัญหาต่อการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น สถานศึกษาอาจตั้งคณะกรรมการพิจารณาให้เรียนซ้ำชั้นได้ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงวุฒิภาวะและความรู้ ความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนที่ไม่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การเลื่อนชั้น สถานศึกษาควรให้เรียนซ้ำชั้น ทั้งนี้ สถานศึกษาอาจใช้ดุลยพินิจให้เลื่อนชั้นได้ หากพิจารณาว่าผู้เรียนมีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

๑) มีเวลาเรียนไม่ถึงร้อยละ ๘๐ อันเนื่องจากสาเหตุจำเป็นหรือเหตุสุดวิสัย แต่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การเลื่อนชั้นในข้ออื่น ๆ ครบถ้วน

๒) ผู้เรียนมีผลการประเมินผ่านมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดไม่ถึงเกณฑ์ตามที่สถานศึกษากำหนดในแต่ละรายวิชา แต่เห็นว่าสามารถสอนซ่อมเสริมได้ในปีการศึกษานั้น และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์การเลื่อนชั้นในข้ออื่น ๆ ครบถ้วน

๓) ผู้เรียนมีผลการประเมินรายวิชาในกลุ่มสาระภาษาไทย คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมอยู่ในระดับผ่าน ก่อนที่จะให้ผู้เรียนเรียนซ้ำชั้น สถานศึกษาควรแจ้งให้ผู้ปกครองและผู้เรียนทราบเหตุผลของการเรียนซ้ำชั้น

๑.๕ การสอนซ่อมเสริม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดให้สถานศึกษาจัดสอนซ่อมเสริมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ การสอนซ่อมเสริม เป็นการสอนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง กรณีที่ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะกระบวนการ หรือเจตคติ/คุณลักษณะไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด สถานศึกษาต้องจัดสอนซ่อมเสริมเป็นกรณีพิเศษนอกเหนือไปจากการสอนตามปกติ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ เป็นการให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนา โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล

๑.๖ เกณฑ์การจบระดับประถมศึกษา

๑) ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและรายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติม โดยเป็นรายวิชาพื้นฐานตามโครงสร้างเวลาเรียนที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด และรายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

๒) ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินรายวิชาพื้นฐานผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

๓) ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่

สถานศึกษากำหนด

๔) ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่

สถานศึกษากำหนด

๕) ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่

สถานศึกษากำหนด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๕๑). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑** .

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (๒๕๔๒).

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๐).

แนวทางการจัดทำเอกสารหลักสูตรการศึกษา ปพ.๑ ปพ.๒ และ ปพ.๓ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.

-----.(๒๕๕๑).เอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

-----.(๒๕๕๑). เอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย.

-----.(๒๕๕๒).แนวทางการตรวจสอบองค์ประกอบหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย.

-----.(๒๕๕๓).แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.

-----.(๒๕๕๓).ชุดฝึกอบรมวิทยากรแกนนำ การจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย.

อภิธานศัพท์

กตัญญูกตเวทิต ผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน แยกออกเป็น ๒ ข้อ ๑. กตัญญู รู้คุณท่าน ๒. กตเวทิต ตอบแทนหรือสนองคุณท่าน ความกตัญญูกตเวทิตว่าโดยขอบเขต แยกได้ เป็น ๒ ระดับ คือ

๒.๑ กตัญญูกตเวทิตต่อบุคคลผู้มีคุณความดีหรืออุปการะต่อตนเป็นส่วนตัว ๒.๒ กตัญญูกตเวทิตต่อบุคคลผู้ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์หรือมีคุณความดี เกื้อกูลแก่ส่วนร่วม (พ.ศ. หน้า ๒-๓)

กตัญญูกตเวทิตต่ออาจารย์ / โรงเรียน ในฐานะที่เป็นศิษย์ ฟังแสดงความเคารพนับถืออาจารย์ ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องขวา ดังนี้ ๑. ลูกต้อนรับ แสดงความเคารพ ๒. เข้าไปหา เพื่อบำรุง รับประทาน ปรึกษา ซักถาม รับคำแนะนำ เป็นต้น ๓. ฟังด้วยดี ฟังเป็น รู้จักฟัง ให้เกิดปัญญา

๔. ประณินบัติ ช่วยบริการ ๕. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ เอาจริงเอาจังถือเป็นกิจสำคัญด้วยดี

กรรม การกระทำ หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ทำด้วยความตั้งใจ ประกอบด้วย ความตั้งใจหรือตั้งใจทำดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เช่น ชุบน้ำรดพวงดอกไม้หรือสัตว์ในตกลงไปตายเป็นกรรม แต่ชุบน้ำรดไว้กินไว้ใช้ สัตว์ตกลงไปตายเองไม่เป็นกรรม (แต่ถ้ารู้ยู่ว่าบ่อน้ำที่ตนชุบน้ำไว้ยู่ในที่ซึ่งคนจะพลัดตกได้ง่ายแล้วปล่อยปลอละเลย มีคนตกลงไปก็ไม่พ้นกรรม) การกระทำที่ดีเรียกว่า “กรรมดี” ที่ชั่วเรียกว่า “กรรมชั่ว” (พ.ศ. หน้า ๔)

กรรม ๒ กรรมจำแนกตามคุณภาพ หรือตามธรรมที่เป็นมูลเหตุมี ๒ คือ ๑. อกุศลกรรม กรรมที่เป็นอกุศลกรรมชั่ว คือเกิดจากอกุศลมูล ๒. กุศลกรรม กรรมที่เป็นกุศล กรรมดี คือกรรมที่เกิดจากกุศลมูล

กรรม ๓ กรรมจำแนกตามทวารคือทางที่กรรมมี ๓ คือ ๓. กายกรรม การกระทำทางกาย ๒. วจีกรรม การกระทำทางวาจา ๓. มโนกรรม การกระทำทางใจ

กรรม ๑๒ กรรมจำแนกตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ผล มี ๑๒ อย่าง คือ

หมวดที่ ๑ ว่าด้วยปากกาล คือจำแนกตามเวลาที่ให้ผล ได้แก่ ๑. ทิฏฐิธรรมเวทนิยกรรม กรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน คือในภพนี้ ๒. อุปัชชเวทนิยกรรม กรรมที่ให้ผลในภพที่จะไปเกิด คือ ในภพหน้า ๓. อปราบปริเวทนิยกรรม กรรมที่ให้ผลในภพต่อ ๆ ไป ๔. โหสิกรรม กรรมเลิกให้ผล

หมวดที่ ๒ ว่าโดยกิจ คือการให้ผลตามหน้าที่ ได้แก่ ๕. ชนกกรรม กรรมแต่งให้เกิด หรือกรรมที่เป็นตัวนำไปเกิด ๖. อุปัตถัมภกกรรม กรรมสนับสนุน คือ เข้าสนับสนุนหรือซ้ำเติมต่อจากชนกกรรม ๗. อุปปีฬกกรรม กรรมบีบคั้น คือเข้ามาบีบคั้นผลแห่งชนกกรรม และอุปัตถัมภกกรรมนั้นให้แปรเปลี่ยนทุเลาเบาลงหรือสิ้นเข้า ๘. อุปฆาตกรรม กรรมตัดรอน คือ กรรมแรงฝ่ายตรงข้ามที่เข้าตัดรอนให้ผลของกรรมสองอย่างนั้นขาดหรือหยุดไปทีเดียว

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ,ครั้งที่ ๒ ๒๕๔๖ .

*หมายเหตุ พ.ศ. หมายถึง พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ; พ.ศ. หมายถึง พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ ๙

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๔๓.

หมวดที่ ๓ ว่าโดยปานทานปริยาย คือจำแนกตามลำดับความแรงในการให้ผล ได้แก่ ๙. ครุกรรม กรรมหนัก ให้ผลก่อน ๑๐. พหุลกรรม หรือ อาจิณกรรม กรรมที่ทำมากหรือกรรมชินให้ผลรองลงมา ๑๑. อาสันนกรรม กรรมจวนเจียน หรือกรรมใกล้ตาย ถ้าไม่มีสองข้อก่อนก็จะให้ผลก่อนอื่น

๑๒. กตัตตากรรม หรือ กตัตตาวาปนกรรม กรรมสักว่าทำ คือเจตนาอ่อน หรือมิใช่เจตนาอย่างนั้น ให้ผลต่อเมื่อไม่มีกรรมอื่นจะให้ผล (พ.ศ. หน้า ๕)

กรรมฐาน ที่ตั้งแห่งการงาน อารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งการงานของใจ อุบายทางใจ วิธีฝึกอบรมจิต มี ๒ ประเภท คือ สมถกรรมฐาน คือ อุบายสงบใจ วิปัสสนากรรมฐาน อุบายเรื่องปัญญา (พ.ศ. หน้า ๑๐)

กุลจิรฎกธรรม ๔ ธรรมสำหรับดำรงความมั่นคงของตระกูลให้ยั่งยืน เหตุที่ทำให้ตระกูลมั่งคั่งตั้งอยู่ได้นาน (พ.ศ. หน้า ๑๓๔) ๑. อนุรักษ์เวสนา คือ ของหายของหมด รู้จักหามาไว้ ๒. ชินณปฏิสังขรณา คือ ของเก่าของชำรุด รู้จักบูรณะซ่อมแซม ๓. ปริमितปานโภชนา คือ รู้จักประมาณในการกินการใช้ ๔. อธิปัจจสีลวันตสถาปนา คือ ตั้งผู้มีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน (พ.ศ. หน้า ๑๓๔)

กุศล บุญ ความดี ฉลาด สิ่งที่ดี กรรมดี (พ.ศ. หน้า ๒๑)

กุศลกรรม กรรมดี กรรมที่เป็นกุศล การกระทำที่ดีคือเกิดจากกุศลมูล (พ.ศ. หน้า ๒๑)

กุศลกรรมบถ ๑๐ ทางแห่งกรรมดี ทางทำดี กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่สุคติมี ๑๐ อย่างได้แก่

- ก. **กายกรรม ๓** (ทางกาย) ๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการทำลายชีวิต ๒. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากถือเอาของที่เขามิได้ให้ ๓. กามสุมิจฉาจารา เวรมณี เว้นจากประพฤติดีในกาม
- ข. **วจีกรรม ๔** (ทางวาจา) ได้แก่ ๔. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากพูดเท็จ ๕. ปิสุณายวาจา เวรมณี เว้นจากพูดส่อเสียด ๖. ผรุสยา วาจา เวรมณี เว้นจากพูดคำหยาบ ๗. สัมผัสปปลาปา เวรมณี เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ
- ค. **มโนกรรม ๓** (ทางใจ) ๘. อนภิชชา ไม่โลภคอยจ้องอยากได้ของเขา ๙. อพยาบาท ไม่คิดร้ายเบียดเบียนเขา ๑๐. สัมมาทิฎฐิ เห็นชอบตามคลองธรรม (พ.ศ. หน้า ๒๑)

กุศลมูล รากเหง้าของกุศล ต้นเหตุของกุศล ต้นเหตุของความดี ๓ อย่าง ๑. อโลภะ ไม่โลภ (จาคะ) ๒. อโทสะ ไม่คิดประทุษร้าย (เมตตา) ๓. อโมหะ ไม่หลง (ปัญญา) (พ.ศ. หน้า ๒๒)

กุศลวิตก ความตรึกที่เป็นกุศล ความนึกคิดที่ดีงาม ๓ คือ ๑. เนกขัมมวิตก ความตรึกปลอดจากกาม ๒. อพยาบาทวิตก ความตรึกปลอดจากพยาบาท ๓. อวิหีสาวิตก ความตรึกปลอดจากการเบียดเบียน (พ.ศ. หน้า ๒๒)

โกศล ๓ ความฉลาด ความเชี่ยวชาญ มี ๓ อย่าง ๑. อายโกศล คือ ความฉลาดในความเจริญ รอบรู้ทางเจริญ และเหตุของความเจริญ ๒. อปายโกศล คือ ความฉลาดในความเสื่อม รอบรู้ทางเสื่อมและเหตุของความเสื่อม ๓. อุปายโกศล คือ ความฉลาดในอุบาย รอบรู้วิธีแก้ไขเหตุการณ์และวิธีที่จะทำให้สำเร็จ ทั้งในการป้องกันความเสื่อมและในการสร้างความเจริญ (พ.ศ. หน้า ๒๔)

ขันธ กอง พวก หมวด หมู่ ลำตัว หมวดหนึ่ง ๆ ของรูปธรรมและนามธรรมทั้งหมดที่แบ่งออกเป็นห้ากอง ได้แก่ รูปขันธ คือ กองรูป เวทนาขันธ คือ กองเวทนา สัญญาขันธ คือ กองสัญญา สังขารขันธ คือ กองสังขาร วิญญาณขันธ คือ กองวิญญาณ เรียกรวมว่า เบญจขันธ (พ.ศ. หน้า ๒๖ - ๒๗)

การวธธรรม ๖ ธรรม คือ ความเคารพ การถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะพึงใส่ใจและปฏิบัติด้วยความเอื้อเฟื้อ หรือด้วยความหนักแน่นจริงจังมี ๖ ประการ คือ ๑. สัตถุคารวตา ความเคารพในพระศาสดา หรือพุทธ

การวตา ความเคารพในพระพุทธรเจ้า ๒. ธรรมการวตา ความเคารพในพระธรรม ๓. สังฆการวตา ความเคารพในพระสงฆ์ ๔. ลิกขการวตา ความเคารพในการศึกษา ๕. อัปปมาทการวตา ความเคารพในความไม่ประมาท ๖. ปฏิสันถการวตา ความเคารพในการปฏิสันถาร (พ.ธ. หน้า ๒๒๑)

คิหิสุข (กามโกคิสุข ๔) สุขของคฤหัสถ์ สุขของชาวบ้าน สุขที่ชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้ได้สม่ำเสมอ สุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี ๔ ประการ ๑. อัถติสุข สุขเกิดจากความมีทรัพย์ ๒. โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ ๓. อนนสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ ๔. อนวัชชสุข สุขเกิดจากความประพตติไม่มีโทษ (ไม่บกพร่องเสียหายทั้งทางกาย วาจา และใจ) (พ.ธ. หน้า ๑๗๓)

ฆราวาสธรรม ๔ ธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ๔ ประการ ได้แก่ ๑. สัจจะ คือ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง ๒. ทมะ คือ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัด ตัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา ๓. ขันติ คือ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย ๔. จาคะ คือ เสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัวหรือ เอาแต่ใจตัว (พ.ธ. หน้า ๔๓)

จิต ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ สภาพที่นึกคิด ความคิด ใจ ตามหลักฝ่ายอภิธรรม จำแนกจิตเป็น ๘๙ แบ่งโดยชาติเป็นอกุศลจิต ๑๒ กุศลจิต ๒๑ วิปากจิต ๓๖ และกิริยาจิต ๘ (พ.ศ. หน้า ๔๓)

เจตสิก ธรรมที่ประกอบกับจิต อากาหรือคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ศรัทธา เมตตา สติ ปัญญา เป็นต้น มี ๕๒ อย่าง จัดเป็นอัญญสมานาเจตสิก ๑๓ อกุศลเจตสิก ๑๔ โสภณเจตสิก ๒๕ (พ.ศ. หน้า ๔๙)

ฉันทะ ๑. ความพอใจ ความชอบใจ ความยินดี ความต้องการ ความรักใคร่ในสิ่งนั้น ๆ ๒. ความยินยอม ความยอมให้ที่ประชุมทำกิจนั้น ๆ ในเมื่อตนมิได้ร่วมอยู่ด้วย เป็นธรรมเนียมของภิกษุที่อยู่ในวัดซึ่งมีศีลมารวมกัน มีสิทธิที่จะเข้าประชุมทำกิจของสงฆ์ เว้นแต่ภิกษุนั้นอาพาธ จะเข้าร่วมประชุมด้วยไม่ได้ ก็มอบฉันทะคือ แสดงความยินยอมให้สงฆ์ทำกิจนั้น ๆ ได้ (พ.ศ. หน้า ๕๒)

ฌาน การเพ่ง การเพ่งพินิจด้วยจิตที่เป็นสมาธิแน่วแน่ มี ๒ ประเภท คือ ๑. รูปฌาน ๒. อรูปฌาน (พ.ศ. หน้า ๖๐)

ฌานสมบัติ การบรรลุฌาน การเข้าฌาน (พุทธธรรม หน้า ๙๖๔)

ดรุธธรรม ธรรมที่เป็นหนทางแห่งความสำเร็จ คือ ข้อปฏิบัติที่เป็นดุจประตูชัยอันเปิดออกไปสู่ความสุข ความเจริญก้าวหน้าแห่งชีวิต ๖ ประการ คือ ๑. อาโรคยะ คือ รักษาสุขภาพดี มิให้มีโรคทั้งจิต และกาย ๒. ศีล คือ มีระเบียบวินัย ไม่ก่อเวรภัยแก่สังคม ๓. พุทธานุมัติ คือ ได้คนดีเป็นแบบอย่าง ศึกษาเยี่ยงนิยมแบบอย่างของมหาบุรุษพุทธชน ๔. สุตตะ คือ ตั้งเรียนรู้อย่างจริงจัง เล่าเรียนคั่นคว้าให้รู้เชี่ยวชาญ ใฝ่สดับเหตุการณ์ให้รู้เท่าทัน ๕. ธรรมานุวัติ คือ ทำแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม ดำรงมั่นในสุจริต ทั้งชีวิต และงานดำเนินตามธรรม ๖. อลันตา คือ มีความขยันหมั่นเพียร มีกำลังใจแข็งแกร่ง ไม่ท้อแท้ เฉื่อยชา เพียรก้าวหน้าเรื่อยไป (ธรรมานุวัติ บทที่ ๑๕ คนสืบตระกูล ข้อ ก. หน้า ๕๕)

หมายเหตุ หลักธรรมข้อนี้เรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “วัฒนธรรม” ตรงคำบาลีว่า “อัทธวาร” ประตูแห่งประโยชน์

ตัณหา (๑) ความทะยานอยาก ความดิ้นรน ความปรารถนา ความแสหา มี ๓ คือ ๑. กามตัณหา ความทะยานอยากในกาม อยากได้อารมณ์อันน่ารักน่าใคร่ ๒. ภวตัณหา ความทะยานอยากในภพ อยากเป็นนั่นเป็น

นาม ธรรมที่รู้จักกันด้วยชื่อ กำหนดรู้ด้วยใจเป็นเรื่องของจิตใจ สิ่งที่ไม่รูปร่าง ไม่มีรูปแต่น้อมมาเป็นอารมณ์ของจิตได้ (พ.ศ. หน้า ๑๒๐)

นิยาม ๕ กำหนดอันแน่นอน ความเป็นไปอันมีระเบียบแน่นอนของธรรมชาติ กฎธรรมชาติ ๑. อุตุนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับอนุกรม หรือปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะ ดิน น้ำ อากาศ และฤดูกาล อันเป็นสิ่งแวดล้อมสำหรับมนุษย์) ๒. พีชนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ มีพันธุ์กรรมเป็นต้น) ๓. จิตตนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต) ๔. กรรมนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ คือ กระบวนการให้ผลของการกระทำ) ๕. ธรรมนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุ เป็นผลแก่กันแห่งสิ่งทั้งหลาย (พ.ศ. หน้า ๑๙๔)

นิเวศ ๕ สิ่งที่กั้นจิตไม่ให้ก้าวหน้าในคุณธรรม ธรรมที่กั้นจิตไม่ให้บรรลุคุณความดี อุกุศลธรรมที่ทำให้จิตให้เศร้าหมองและทำปัญญาให้อ่อนกำลัง ๑. กามฉันทะ (ความพอใจในกาม ความต้องการกามคุณ) ๒. พยาบาท (ความคิดร้าย ความขัดเคืองแค้นใจ) ๓. ถีนมิทธะ (ความหดหู่และเซื่องซึม) ๔. อุทธัจจกุกกุจจะ (ความฟุ้งซ่านและร้อนใจ ความกระวนกระวายกลุ่มกัณฑ์) ๕. วิจิกิจฉา (ความลังเลสงสัย) (พ.ศ. หน้า ๑๙๕)

นิโรธ ความดับทุกข์ คือดับตัณหาได้สิ้นเชิง ภาวะปลอดทุกข์ เพราะไม่มีทุกข์ที่จะเกิดขึ้นได้ หมายถึง พระนิพพาน (พ.ศ. หน้า ๑๒๗)

บารมี คุณความดีที่บำเพ็ญอย่างยั้งยวด เพื่อบรรลุจุดหมายอันสูงยิ่งมี ๑๐ คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา (พ.ศ. หน้า ๑๓๖)

บุญกิริยาวัตถุ ๓ ที่ตั้งแห่งการทำบุญ เรื่องที่จัดเป็นการทำความดี หลักการทำความดี ทางความดีมี ๓ ประการ คือ ๑. ทานมัย คือทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ ๒. ศีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดี มีระเบียบวินัย ๓. ภาวณมัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจ (พ.ศ. หน้า ๑๐๙)

บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ที่ตั้งแห่งการทำบุญ ทางความดี ๑. ทานมัย คือทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ ๒. ศีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดี ๓. ภาวณมัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจ ๔. อปจายนมัย คือ ทบูนุด้วยการประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน ๕. เวยยาวัจจมัย คือ ทำบุญด้วยการช่วยชวนชวาย รับใช้ ๖. ปัตติทานมัย คือ ทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น ๗. ปัตตานุโมทนา มัย คือ ทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น ๘. ฐัมมัสสวนมัย คือ ทำบุญด้วยการฟังธรรม ศึกษาหาความรู้ ๙. ฐัมมเทศนามัย คือทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้ ๑๐. ธิกฺขุชฺจรกรรม คือ ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง (พ.ศ. หน้า ๑๑๐)

บุญนิมิตของมัชฌิมาปฏิปทา บุญนิมิต แปลว่า สิ่งที่เป็นเครื่องหมายหรือสิ่งบ่งบอกล่วงหน้า พระพุทธองค์ตรัสเปรียบเทียบว่า ก่อนที่ดวงอาทิตย์จะขึ้น ย่อมมีแสงเงินแสงทองปรากฏให้เห็นก่อนฉันใด ก่อนที่อริยมรรคซึ่งเป็นข้อปฏิบัติสำคัญในพระพุทธศาสนาจะเกิดขึ้น ก็มีธรรมบางประการปรากฏขึ้นก่อนเหมือนแสงเงินแสงทองฉันนั้น องค์ประกอบของธรรมดังกล่าว หรือบุญนิมิตแห่งมัชฌิมาปฏิปทา ได้แก่ ๑. กัลป์ยณมิตตตา ความมีกัลยาณมิตร ๒. สีลสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล มีวินัย มีความเป็นระเบียบในชีวิตของตนและในการอยู่ร่วมในสังคม ๓. ฉันทสัมปทา ถึงพร้อมด้วยฉันทะ พอใจใฝ่รักในปัญญา สัจธรรม ในจริยธรรม ใฝ่รู้ในความจริงและใฝ่ทำความดี ๔. อตตสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการที่จะฝึกฝน พัฒนาตนเอง เห็นความสำคัญของการที่จะต้องฝึกตน ๕. ธิกฺขุสัปปทา ความถึงพร้อมด้วยทิวฐิยัตถิอ เชื่อถือในหลักการ และมีความเห็นความเข้าใจพื้นฐานที่มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัย ๖. อัปปมาทสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท มีความกระตือรือร้นอยู่เสมอ เห็นคุณค่าของ

กาลเวลา เห็นความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งกระตุ้นเตือนให้เร่งรัดการค้นคว้าให้เขาถึงความจริงหรือในการ
ทำชีวิตที่ดั่งงามให้สำเร็จ ๗. โยนิโสมนสิการ รู้จัดคิดพิจารณา มองสิ่งทั้งหลายให้ได้ความรู้และได้
ประโยชน์ที่จะเอามาใช้พัฒนาตนเองยิ่ง ๆ ขึ้นไป (แสงเงินแสงทองของชีวิตที่ ดั่งงาม: พระธรรมปิฎก)
(ป.อ. ปยุตโต)

เบญจธรรม ธรรม ๕ ประการ ความดี ๕ อย่าง ที่ควรประพฤติคู่กันไปกับการรักษาเบญจศีลตามลำดับข้อ ดังนี้ ๑.
เมตตากรุณา ๒. สัมมาอาชีวะ ๓. กามสังวร (สำรวมในกาม) ๔. สัจจะ ๕. สติสัมปชัญญะ
(พ.ศ. หน้า ๑๔๐ - ๑๔๑)

เบญจศีล ศีล ๕ เว้นฆ่าสัตว์ เว้นลักทรัพย์ เว้นประพฤติผิดในกาม เว้นพูดปด เว้นของเมา (พ.ศ. หน้า ๑๔๑)

ปฐมเทศนา เทศนาครั้งแรก หมายถึง ธัมมจักกัปปวัตตนสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พระปัญจวัคคีย์ในวันขึ้น
๑๕ ค่ำ เดือน ๘ หลังจากวันตรัสรู้สองเดือน ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี (พ.ศ. หน้า ๑๔๗)

ปฏิจลสมุปบาท สภาพอาศัยปัจจัยเกิดขึ้น การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงมีขึ้น การที่ทุกข์เกิดขึ้นเพราะอาศัยปัจจัย
ต่อเนื่องกันมา (พ.ศ. หน้า ๑๔๓)

ปริยัติ พุทธพจน์อันจะพึงเล่าเรียน สิ่งที่ควรเล่าเรียน การเล่าเรียนพระธรรมวินัย (พ.ศ. หน้า ๑๔๕)

ปธาน ๔ ความเพียร ๔ อย่าง ได้แก่ ๑. สังวรปธาน คือ การเพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น (ยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่
ยังไม่เกิด ไม่ให้เกิดขึ้น) ๒. ปหานปธาน คือ เพียรละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ๓. ภาวนापธาน คือ
เพียรเจริญ หรือทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น ๔. อนุรักษนาปธาน คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้น
แล้วไม่ให้เสื่อมไปและทำให้เพิ่มไพบูลย์ (พ.ศ. หน้า ๑๔๙)

ปปัญจธรรม ๓ กิเลสเครื่องเนิ่นช้า กิเลสที่เป็นตัวการทำให้คิดปรุงแต่งยึดเยื้อพิสดาร ทำให้เขาห่างออกไปจาก
ความเป็นจริงง่าย ๆ เปิดเผย ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ และขัดขวางไม่ให้เข้าถึงความจริง หรือทำให้
ไม่อาจแก้ปัญหาอย่างถูกทางตรงไปตรงมา มี ๓ อย่าง คือ ๑. ตัณหา (ความทะยานอยาก ความปรารถนา
ที่จะบำรุงบำเรอ ประนเปรอตน ความอยากได้ออยากเอา) ๒. ทิฏฐิ (ความคิดเห็น ความเชื่อถือ ลัทธิ ทฤษฎี
อุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ยึดถือไว้โดยมงายหรือโดยอาการเชิดชูว่าอย่างนี้เท่านั้นจริงอย่างอื่นเท็จทั้งนั้น เป็น
ต้น ทำให้ปิดตัวแคบ ไม่ยอมรับฟังใคร ตัดโอกาสที่จะเจริญปัญญา หรือคิดเตลิดไปข้างเดียว ตลอดจน
เป็นเหตุแห่งการเบียดเบียนบีบบังคับผู้อื่นที่ไม่ถืออย่างตน ความยึดติดในทฤษฎี ฯลฯ คือความคิดเห็นเป็น
ความจริง) ๓. มานะ (ความถือตัว ความสำคัญตนว่าเป็นนั่นเป็นนี่ ถือสูง ถือต่ำ ยิ่งใหญ่ เท้าเทียม
หรือด้อยกว่าผู้อื่น ความอยากเด่นอยากยกชูตนให้ยิ่งใหญ่) (พ.ศ. หน้า ๑๑๑)

ปฏิเวธ เข้าใจตลอด ทางตลอด ตรัสรู้ รู้ทะลุปรุโปร่ง ลุ่่งด้วยการปฏิบัติ (พ.ศ. หน้า ๑๔๕)

ปฏิเวธสังกรรม สังกรรม คือ ผลอันจะพึงเข้าถึงหรือบรรลุด้วยการปฏิบัติได้แก่ มรรค ผล และนิพพาน
(พ.ศ. หน้า ๑๒๕)

ปัญญา ๓ ความรอบรู้ เข้าใจ รู้ซึ่ง มี ๓ อย่าง คือ ๑. สุตมยปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การสดับการเล่าเรื่อง)
๒. จินตามนปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การคิด การพิจารณาหาเหตุผล) ๓. ภาวนามยปัญญา (ปัญญาเกิด
แต่การฝึกอบรมลงมือปฏิบัติ) (พ.ศ. หน้า ๑๑๓)

ปัญญาวุฒิธรรม ธรรมเป็นเครื่องเจริญปัญญา คุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงามแห่งปัญญา

๑. สัมปรีทสังเสาะ คบหาสัตบุรุษ เสวนาท่านผู้ทรง ๒. สัทธัมมัสสวนะ ฟังสังกรรม เอาใจใส่ เล่าเรียนหา
ความรู้จริง ๓. โยนิโสมนสิการ ทำในใจโดยแยบคาย คิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี ๔. ธัมมานุธัมมปฏิบัติ
ปฏิบัติธรรมถูกต้องตามหลัก คือ ให้สอดคล้องพอดี ขอบเขตความหมาย และวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์กับ
ธรรมข้ออื่น ๆ นำสิ่งที่ได้เล่าเรียนและตริตรองเห็นแล้วไปใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามความมุ่งหมายของสิ่ง
นั้น ๆ (พ.ศ. หน้า ๑๖๒ - ๑๖๓)

ปาปณิกกรรม ๓ หลักพ่อค้า องค์คุณของพ่อค้ามี ๓ อย่าง คือ ๑ จักขุมา ตาดี (รู้จักสินค้า) ดูของเป็น สามารถ คำนวณราคา กะทุน เก็งกำไร แม่นยำ ๒. วิธูโร จัดเจนธุรกิจ (รู้แหล่งซื้อขาย รู้ความเคลื่อนไหวความต้องการของตลาด สามารถในการจัดซื้อจัดจำหน่าย รู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้า) ๓. นิสสยสัมปนโน พร้อมด้วยแหล่งทุนอาศัย (เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจในหมู่แหล่งทุนใหญ่ ๆ หาเงินมาลงทุนหรือดำเนินกิจการ โดยง่าย ๆ) (พ.ธ. หน้า ๑๑๔)

ผัสสะ หรือ สัมผัส การถูกต้อง การกระทบ ความประจวบกันแห่งอายตนะภายใน อายตนะภายนอก และ วิญญาณ มี ๖ คือ ๑. จักขุสัมผัส (ความกระทบทางตา คือ ตา + รูป + จักขุ - วิญญาณ) ๒. โสตสัมผัส (ความกระทบทางหู คือ หู + เสียง + โสตวิญญาณ) ๓. ฆานสัมผัส (ความกระทบทางจมูก คือ จมูก + กลิ่น + ฆานวิญญาณ) ๔. ชิวหาสัมผัส (ความกระทบทางลิ้น คือ ลิ้น + รส + ชิวหาวิญญาณ) ๕. กายสัมผัส (ความกระทบทางกาย คือ กาย + โภกฐัพพะ + กายวิญญาณ) ๖. มโนสัมผัส (ความกระทบทางใจ คือ ใจ + ธรรมารมณ์ + มโนวิญญาณ) (พ.ธ. หน้า ๒๓๓)

ผู้วิเศษ หมายถึง ผู้สำเร็จ ผู้มีวิทยากร (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

พระธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ (พ.ศ. หน้า ๑๘๓)

พระอนุพุทธะ ผู้ตรัสรู้ตาม คือ ตรัสรู้ด้วยได้ระดับเล่าเรียนและปฏิบัติตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอน (พ.ศ. หน้า ๓๗๔)

พระปัจเจกพุทธะ พระพุทธเจ้าประเภทหนึ่ง ซึ่งตรัสรู้เฉพาะตัว มิได้สั่งสอนผู้อื่น (พ.ศ. หน้า ๑๖๒)

พระพุทธคุณ ๙ คุณของพระพุทธเจ้า ๙ ประการ ได้แก่ ๑. อรหะ เป็นผู้ไกลจากกิเลส ๒. สมมาสัมพุทธโธ เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง ๓. วิชชาจรณสมปนโน เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและ จรณะ ๔. สุคติ เป็นผู้เสด็จไปแล้วด้วยดี ๕. โลกวิทู เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง ๖. อนุตตโร บุริสทมมสารถิ เป็นผู้สามารถฝึกบรูษะที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า ๗. สตถา เทวมนุสสานิ เป็นครูผู้สอนเทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย ๘. พุทโธ เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ๙. ภควา เป็นผู้มิใช่ใคร มีความเจริญ จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์ (พ.ศ. หน้า ๑๙๑)

พระพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้โดยชอบแล้วสอนผู้อื่นให้รู้ตาม ท่านผู้รู้ดี รู้ชอบด้วยตนเองก่อนแล้ว สอนประชุมชนให้ ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ (พ.ศ. หน้า ๑๘๓)

พระภิกษุ ชายผู้ได้อุปสมบทแล้ว ชายที่บวชเป็นพระ พระผู้ชาย แปลตามรูปศัพท์ว่า ผู้ขอหรือผู้มองเห็นภัยใน สังขารหรือผู้ทำลายกิเลส ดุบริษั ๔ สหธรรมิก บรรพชิต อุปสัมบัน ภิกษุสาวกรูปแรก ได้แก่ พระอัญญาโกณฑัญญะ (พ.ศ. หน้า ๒๐๔)

พระรัตนตรัย รัตนะ ๓ แก้วอันประเสริฐ หรือสิ่งล้ำค่า ๓ ประการ หลักที่เคารพบูชาสูงสุดของ พุทธศาสนิกชน ๓ อย่าง คือ ๑ พระพุทธเจ้า (พระผู้ตรัสรู้เอง และสอนให้ผู้อื่นรู้ตาม) ๒. พระธรรม (คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ) ๓. พระสงฆ์ (หมู่สาวกผู้ ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า) (พ.ธ. หน้า ๑๑๖)

พระสงฆ์ หมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย หมู่สาวกของพระพุทธเจ้า (พ.ศ. หน้า ๑๘๕)

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า หมายถึง ท่านผู้ตรัสรู้เอง และสอนผู้อื่นให้รู้ตาม (พ.ศ. หน้า ๑๘๙)

พระอนุพุทธะ หมายถึง ผู้ตรัสรู้ตาม คือ ตรัสรู้ด้วยได้ระดับเล่าเรียนและปฏิบัติตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรง สอน ได้แก่ พระอรหันต์สาวกทั้งหลาย (พ.ศ. หน้า ๓๗๔)

พระอริยบุคคล หมายถึง บุคคลผู้เป็นอริยะ ท่านผู้บรรลุลุทธิพิเศษ มีโสดาปัตติผล เป็นต้น มี ๔ คือ

๑. พระโสดาบัน

๒. พระสกทาคามี (หรือสกิทาคามี)

๓. พระอนาคามี

๔. พระอรหันต์

แบ่งพิสดารเป็น ๘ คือ

พระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผลคู่ ๑

พระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีผลคู่ ๑

พระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีผลคู่ ๑

พระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตผลคู่ ๑ (พ.ศ. หน้า ๓๘๖)

พราหมณ์ หมายถึง คนวรรณะหนึ่งใน ๔ วรรณะ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ; พราหมณ์เป็นวรรณะ

นักบวชและเป็นเจ้าพิธี ถือตนว่าเป็นวรรณะสูงสุด เกิดจากปากพระพรหม (พ.ศ. หน้า ๑๘๕)

พละ ๔ กำลัง พละ ๔ คือ ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่ต้องหวาดหวั่นภัยต่าง ๆ ได้แก่

๑. ปัญญาพละ กำลังคือปัญญา ๒. วิริยพละ กำลังคือความเพียร ๓. อนวัชชพละ กำลังคือการกระทำที่ไม่มีโทษ ๔. สังคหพละ กำลังการสังเคราะห์ คือ เกื้อกูลอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี (พ.ศ. หน้า ๑๘๕ - ๑๘๖)

พละ ๕ พละ กำลัง พละ ๕ คือ ธรรมอันเป็นกำลัง ซึ่งเป็นเครื่องเกื้อหนุนแก่อริยมรรค จัดอยู่ในจำพวก

โพธิปักขิยธรรม มี ๕ คือ สัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา (พ.ศ. หน้า ๑๘๕ - ๑๘๖)

พุทธกิจ ๕ พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญพุทธกิจ ๕ ประการ คือ ๑. ปุพฺพณฺเห ปิณฺชปาตณฺยฺย ตอนเฑาะเสตีจจอก

ปิณฺชปาต เเพื่อโปรดสัตว์ โดยการสนทนาธรรมหรือการแสดงหลักธรรมให้เข้าใจ ๒. สายณฺเห ฌมฺม

เทสนํ ตอนเฑาะยํ แสดงธรรมแก่ประชาชนที่มาเฝ้าบริเวณที่ประทับ ๓. ปิโทเส ภิกฺขุโรวาทํ

ตอนค้ำ แสดงโอวาทแก่พระสงฆ์ ๔. อทฺธมฺรตเต เทวปญฺหนํ ตอนเฑาะยํ คินฺทฺรตตอปปัญฺหาแก่พว

กเทวตา ๕. ปจฺจุเสว คเต กาเล ภพฺพาทพฺเพ วิโลกนํ ตอนเฑาะยํ ตจฺจวสวํ ทฺรตฺตวจพิจจรณาสัตวิโลก

ว่าผู้ใดมีอุปนิสัยที่จะบรรลุธรรมได้ (พ.ศ. หน้า ๑๘๙ - ๑๙๐)

พุทธคุณ คุณของพระพุทธเจ้า คือ ๑. ปัญญาคุณ (พระคุณ คือ ปัญญา) ๒. วิสุทฺธิคุณ (พระคุณ คือ ความ

บริสุทธิ์) ๓. กรุณาคุณ (พระคุณ คือ พระมหากรุณา) (พ.ศ. หน้า ๑๙๑)

ภพ โลกเป็นที่อยู่ของสัตว์ ภาวะชีวิตของสัตว์ มี ๓ คือ ๑. กามภพ ภพของผู้ยังแสวยกามคุณ ๒. รูปภพ

ภพของผู้เข้าถึงรูปฌาน ๓. อรูปภพ ภพของผู้เข้าถึงอรูปฌาน (พ.ศ. หน้า ๑๙๘)

ภาวนา ๔ การเจริญ การทำให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ ๑. กายภาวนา

๒. สีลภาวนา ๓. จิตตภาวนา ๔. ปัญญาภาวนา (พ.ศ. หน้า ๘๑ - ๘๒)

ภูมิ ๓๑ ๑. พื้นเพ พื้น ชั้น ที่ดิน แผ่นดิน ๒. ชั้นแห่งจิต ระดับจิตใจ ระดับชีวิต มี ๓๑ ภูมิ ได้แก่

อบายภูมิ ๔ (ภูมิที่ปราศจากความเจริญ) - นิรยะ (นรก) - ตีรจฺฉานโยนิ (กำเนิดตีรจฺฉาน) - ปิตติ

วิสัย (แดนเปรต) - อสุรกาย (พวกอสูร) กามสุคติภูมิ ๗ (กามาวจรภูมิที่เป็นสุคติ ภูมิที่เป็นสุคติซึ่ง

ยังเกี่ยวข้องกับกาม) - มนุชย์ (ชาวมนุชย์) - จาตุมหาราชิกา (สวรรค์ชั้นที่ท้าวมหาราช ๔ ปกครอง)

- ดาวดึงส์ (แดนแห่งเทพ ๓๓ มีท้าวสักกะเป็นใหญ่) - ยามา (แดนแห่งเทพผู้ปราศจากความทุกข์)

- ดุสิต (แดนแห่งผู้เฝ้าอ้อมด้วยสิริสมบัติของตน) - นิมมานรตี (แดนแห่งเทพผู้ยินดีในการเนรมิต) -

ปรนิมิตตวสวัตตี (แดนแห่งเทพผู้ยังอำนาจให้เป็นไปในสมบัติที่ผู้อื่นนิรมิตให้) (พ.ศ. หน้า ๓๑๖-๓๑๗)

โภคอาทิยะ ๕ ประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโภคทรัพย์ ในการที่จะมีหรือเหตุผลในการที่จะมีหรือครอบครองโภค

ทรัพย์ ๑. เลี้ยงตัว มารดา บิดา บุตร ภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข ๒. บำรุงมิตรสหาย

และร่วมกิจกรรมการงานให้เป็นสุข ๓. ใช้ป้องกันภัยอันตราย ๔. ทำพิธี คือ ญาติพิธี สงเคราะห์ญาติ อติ

พลี ต้อนรับแขก ปุพพเปตพลี ทำบุญอุทิศให้ผู้ล่วงลับ ราชพลี บำรุงราชการ เสียภาษี เทวดาพลี สักการะ บำรุงสิ่งที่เชื่อถือ ๕. อุปลัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ ผู้ประพตชอบ (พ.ธ. หน้า ๒๐๒ - ๒๐๓)

มงคล สิ่งที่ทำให้มีโชคดีตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง ธรรมที่นำมาซึ่งความสุข ความเจริญ มงคล ๓๘ ประการ หรือ เรียกเต็มว่า อุดมมงคล (มงคลอันสูงสุด) ๓๘ ประการ (ดูรายละเอียดมงคลสูตร) (พ.ศ. หน้า ๒๑๑)

มิจฉาณิชา ๕ การค้าขายที่ผิดศีลธรรมไม่ชอบธรรม มี ๕ ประการ คือ ๑. สัตถวณิชา ค้าอาวูช ๒. สัตตวณิชา ค้ามนุษย์ ๓. มังสวณิชา เลี้ยงสัตว์ไว้ขายเนื้อ ๔. มัชชวณิชา ค้าขายน้ำเมา ๕. วิสวณิชา ค้าขายยาพิษ (พ.ศ. หน้า ๒๓๓)

มรรคมืองค์ ๘ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เรียกเต็มว่า “อริยอัฏฐังคิกมรรค” ได้แก่ ๑. สัมมาทิฐิ เห็นชอบ ๒. สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ ๓. สัมมาวาจา เจรจาชอบ ๔. สัมมากรรมมัณฑะ ทำการชอบ ๕. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ ๖. สัมมาวายามะ เพียรชอบ ๗. สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ ๘. สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ (พ.ศ. หน้า ๒๑๕)

มิจฉัตตะ ๑๐ ภาวะที่ผิด ความเป็นสิ่งที่ผิด ได้แก่ ๑. มิจฉทิฐิ (เห็นผิด ได้แก่ ความเห็นผิดจากคลองธรรมตาม หลักกุกุศลกรรมบถ และความเห็นที่ไม่นำไปสู่ความพ้นทุกข์) ๒. มิจฉาสังกัปปะ (ดำริผิด ได้แก่ ความดำริที่เป็นอกุศลทั้งหลาย ตรงข้ามจากสัมมาสังกัปปะ) ๓. มิจฉาวาจา (วาจาผิด ได้แก่ วจีทุจริต ๔) ๔. มิจฉากัมมันตะ (กระทำผิด ได้แก่ กายทุจริต ๓) ๕. มิจฉาอาชีวะ (เลี้ยงชีพผิด ได้แก่ เลี้ยงชีพในทางทุจริต) ๖. มิจฉาวยามะ (พยายามผิด ได้แก่ ความเพียรตรงข้ามกับสัมมาวายามะ) ๗. มิจฉาสติ (ระลึกรู้ผิด ได้แก่ ความระลึกถึงเรื่องราวที่ล่วงแล้ว เช่น ระลึกรู้ถึงการได้ทรัพย์ การได้ยศ เป็นต้น ในทางอกุศล อันจัดเป็นสติเทียม) เป็นเหตุชักนำใจให้เกิดกิเลส มีโลภะ มานะ อสสา มัจฉริยะ เป็นต้น ๘. มิจฉาสมาธิ (ตั้งใจผิด ได้แก่ ตั้งจิตเพ่งเล็ง จดจ่อปักใจแน่วแน่ในกามราคะพยาบาท เป็นต้น หรือเจริญสมาธิแล้ว หลงเพลิน ติดหมกมุ่น ตลอดจนนำไปใช้ผิดทาง ไม่เป็นไปเพื่อญาณทัสสนะ และความหลุดพ้น) ๙. มิจฉาญาณ (รู้ผิด ได้แก่ ความหลงผิดที่แสดงออกในการคิดอุบายทำความชั่วและการพิจารณาทบทวน ว่าความชั่วนั้น ๆ ตนกระทำได้อย่างดีแล้ว เป็นต้น) ๑๐. มิจฉาวิมุตติ (พ้นผิด ได้แก่ ยังไม่ถึงวิมุตติ สำคัญว่าถึงวิมุตติ หรือสำคัญผิดในสิ่งที่มีใช้วิมุตติ)

(พ.ธ. หน้า ๓๒๒)

มิตรปฏิรูป คนเทียมมิตร มิตรเทียม มิใช่มิตรแท้ มี ๔ พวก ได้แก่

๑. คนปอกลอก มีลักษณะ ๔ คือ ๑.๑ คิดเอาได้ฝ่ายเดียว ๑.๒ ยอมเสียแต่น้อย โดยหวังจะเอาให้มาก ๑.๓ ตัวเองมีภัย จึงมาทำกิจของเพื่อน ๑.๔ คบเพื่อนเพราะ เห็นแก่ประโยชน์ของตัวเอง
๒. คนตีแต่พูด มีลักษณะ ๔ คือ ๒.๑ ตีแต่ยกเรื่องที่ผ่านมาแล้วมาปราศรัย ๒.๒ ตีแต่ อ่างสิ่งที่ยังมีดี แต่อ่างสิ่งที่ยังไม่มีมาปราศรัย ๒.๓ สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่ไร้ประโยชน์ ๒.๔ เมื่อเพื่อนมีกิจอ่าแต่เหตุขัดข้อง
๓. คนหัวประจบมีลักษณะ ๔ คือ ๓.๑ จะทำชั่วก็คล้อยตาม ๓.๒ จะทำดีก็คล้อยตาม ๓.๓ ต่อหน้าสรรเสริญ ๓.๔ ลับหลังนินทา
๔. คนชวนฉิบหายมีลักษณะ ๔ ๔.๑ คอยเป็นเพื่อนดื่มน้ำเมา ๔.๒ คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน ๔.๓ คอยเป็นเพื่อนเที่ยวดูการเล่น ๔.๔ คอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน (พ.ธ. หน้า ๑๕๔ - ๑๕๕)

มิตรน้ำใจ ๑. เพื่อนมีทุกข์พลอยทุกข์ด้วย ๒. เพื่อนมีสุขพลอยดีใจ ๓. เขาติเตียนเพื่อน ช่วยยับยั้งแก้ไขให้ ๔. เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน (พ.ศ. หน้า ๒๓๔)

รูป ๑. สิ่งที่ต้องสลายไปเพราะปัจจัยต่าง ๆ อันขัดแย้ง สิ่งที่เป็นรูปร่างพร้อมทั้งลักษณะอาการของมัน ส่วนร่างกาย จำแนกเป็น ๒๘ คือ มหาภูตรูป หรือธาตุ ๔ และอุปาทายรูป ๒. อารมณ์ที่รู้ได้ด้วยจักขุ สิ่งที่ปรากฏแก่ตา ข้อ ๑ ในอารมณ์ ๖ หรืออายตนะภายนอก ๓. ลักษณะนามใช้เรียกพระภิกษุสามเณร เช่น ภิกษุรูปหนึ่ง (พ.ศ. หน้า ๒๕๓)

วิถุญะ ๓ หรือไตรวิถุญ์ การวนเวียน การเวียนเกิด เวียนตาย การเวียนว่ายตายเกิด ความเวียนเกิด หรือวนเวียนด้วยอำนาจกิเลส กรรม และวิบาก เช่น กิเลสเกิดขึ้นแล้วให้ทำกรรม เมื่อทำกรรมแล้วย่อมได้ผลของกรรม เมื่อได้รับผลของกรรมแล้ว กิเลสก็เกิดอีกแล้ว ทำกรรมแล้วเสวยผลกรรมหมุนเวียนต่อไป (พ.ศ. หน้า ๒๖๖)

วาสนา อาการกายวาจา ที่เป็นลักษณะพิเศษของบุคคล ซึ่งเกิดจากกิเลสบางอย่าง และได้สั่งสมอบรมมาเป็นเวลานานจนเคยชินติดเป็นพื้นประจำตัว แม้จะละกิเลสนั้นได้แล้ว แต่ก็อาจจะละอาการกายวาจาที่เคยชินไม่ได้ เช่น คำพูดติดปาก อาการเดินที่เร็วหรือเดินตัวมเตี้ยม เป็นต้น ท่านขยายความว่า วาสนาที่เป็นกุศลก็มี เป็นอกุศลก็มี เป็นอภัยกฤต คือ เป็นกลาง ๆ ไม่ดีไม่ชั่วก็มี ที่เป็นกุศลกับอภัยกฤตนั้นไม่ต้องละ แต่ที่เป็นอกุศลซึ่งควรละนั้น แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่จะเป็นเหตุให้เข้าถึงอบายกับส่วนที่เป็นเหตุให้เกิดอาการแสดงออกทางกายวาจาแปลก ๆ ต่าง ๆ ส่วนแรก พระอรหันต์ทุกองค์ละได้ แต่ส่วนหลังพระพุทธเจ้าเท่านั้นละได้ พระอรหันต์อื่นละไม่ได้ จึงมีคำกล่าวที่ว่าพระพุทธเจ้าเท่านั้นละกิเลสทั้งหมดได้ พร้อมทั้งวาสนา; ในภาษาไทย คำว่าวาสนามีความหมายเพี้ยนไป กลายเป็นอำนาจบุญเก่าหรือกุศลที่ทำให้ได้รับลาภยศ (ไม่มีใน พ.ศ. ฉบับที่พิมพ์เป็นเล่ม แต่ค้นได้จากแผ่นซีดีรอม พ.ศ. ของสมาคมศิษย์เก่ามหาจุฬาฯ)

วิตก ความตรึก ตรี กายยกจิตขึ้นสู่อารมณ์ การคิด ความดำริ “ไทยใช้ว่าเป็นห่วงกังวล” แบ่งออกเป็นกุศลวิตก ๓ และอกุศลวิตก ๓ (พ.ศ. หน้า ๒๗๓)

วิบัติ ๔ ความบกพร่องแห่งองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งไม่อำนวยแก่การที่กรรมดีจะปรากฏผล แต่กลับเปิดช่องให้กรรมชั่วแสดงผล พุทธสัน ๆ ว่าส่วนประกอบบกพร่อง เปิดช่องให้กรรมชั่ววิบัติมี ๔ คือ ๑. คติวิบัติ วิบัติแห่งคติ หรือคติ

เสีย คือเกิดอยู่ในภพ ภูมิ ถิ่น ประเทศ สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ไม่เกื้อกูล ทางดำเนินชีวิต ถิ่นที่ไปไม่อำนวย ๒. อุปธิวิบัติ วิบัติแห่งร่างกาย หรือ รูปกายเสีย เช่น ร่างกายพิการ อ่อนแอ ไม่สวยงาม กิริยาท่าทางน่าเกลียด ไม่ชวนชมตลอดจนสุขภาพที่ไม่ดี เจ็บป่วย มีโรครุม ๓. กาลวิบัติ วิบัติแห่งกาลหรือหรือกาลเสีย คือเกิดอยู่ในยุคสมัยที่บ้านเมืองมีภัยพิบัติไม่สงบเรียบร้อย ผู้ปกครองไม่ดี สังคมเสื่อมจากศีลธรรม มากด้วยการเบียดเบียน ยกย่องคนชั่ว บีบบังคับคนดี ตลอดจนทำอะไรไม่ถูกกาลเวลา ไม่ถูกจังหวะ ๔. ปโยควิบัติ วิบัติแห่งการประกอบ หรือกิจการเสีย เช่น ฝักใฝ่ในกิจการหรือเรื่องราวที่ผิดทำการไม่ตรงตามความถนัด ความสามารถ ใช้ความเพียรไม่ถูกต้อง ทำการครึ่ง ๆ กลาง ๆ เป็นต้น (พ.ศ. หน้า ๑๖๐- ๑๖๑)

วิปัสสนาญาณ ๙ ญาณในวิปัสสนา ญาณที่นับเข้าในวิปัสสนา เป็นความรู้ที่ทำให้เกิดความเห็นแจ้ง เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง ได้แก่ ๑. อุทัพพยานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันตามเห็นความเกิดและดับของเบญจขันธ์ ๒. กังคานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันตามเห็นความสลาย เมื่อเกิดดับก็คำนึงเด่นชัด ในส่วนดับของสังขารทั้งหลาย ต้องแตกสลายทั้งหมด ๓. ภูตูปภูตฐานญาณ คือ ญาณอันมองเห็นสังขาร ปรากฏเป็นของน่ากลัว ๔. อาทินวานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันคำนึงเห็นโทษของสังขารทั้งหลาย ว่าเป็นโทษบกพร่องเป็นทุกข์ ๕. นิพพิทานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันคำนึงเห็นความหน่ายของสังขาร ไม่เพลนเพลน ติดใจ ๖. มุญจितุกัมมตาญาณ คือ ญาณอันคำนึงด้วย

ใคร่พ้นไปเสีย คือ หมายสังขารทั้งหลาย บรรณาณาที่จะพ้นไปเสีย ๗. ปฏิสังขานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันคำนึงพิจารณาหาทาง เมื่อต้องการจะพ้นไปเสีย เพื่อมองหาอุบายจะปลดเปลื้องออกไป
 ๘. สังขารุปกษานาณ คือ ญาณอันเป็นไปโดยความเป็นกลางต่อสังขาร คือ พิจารณาสังขารไมยินดียินร้ายในสังขารทั้งหลาย ๙. สัจจานุโลมิกญาณ หรือ อนุโลมญาณ คือ ญาณอันเป็นไปโดยอนุโลกแก่การหยั่งรู้อริยสัจ แล้วแล้วมรรคญาณให้สำเร็จความเป็นอริยบุคคลต่อไป (พ.ศ. หน้า ๒๗๖ – ๒๗๗)

วิมุตติ ๕ ความหลุดพ้น ภาวะไร้กิเลส และไม่มีทุกข์ มี ๕ ประการ คือ ๑. วิกขัมภณวิมุตติ ดับโดยข่มไว้ คือ ดับกิเลส ๒. ตทังควิมุตติ ดับกิเลสด้วยธรรมที่เป็นคู่ปรับธรรมที่ตรงกันข้าม ๓. สมุจเฉทวิมุตติ ดับด้วยตัดขาด ดับกิเลสเสร็จสิ้นเด็ดขาด ๔. ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ ดับด้วยสงบระงับ โดยอาศัยโลกุตตรมรรคดับกิเลส ๕. นิสสรณวิมุตติ ดับด้วยสงบระงับ คือ อาศัยโลกุตตรธรรมดับกิเลสเด็ดขาดเสร็จสิ้น (พ.ศ. หน้า ๑๙๔)

โลกบาลธรรม ธรรมคุ้มครองโลก ได้แก่ ปกครองควบคุมใจมนุษย์ไว้ให้อยู่ในความดี มิให้ละเมิดศีลธรรม และให้อยู่กันด้วยความเรียบร้อยสงบสุข ไม่เดือดร้อนสับสนวุ่นวาย มี ๒ อย่างได้แก่ ๑. หิริ ความอายบาป ละอายใจต่อการทำความชั่ว ๒. โอตตัปปะ ความกลัวบาปเกรงกลัวต่อความชั่ว และผลของกรรมชั่ว (พ.ศ. หน้า ๒๖๐)

ฤๅษี หมายถึง ผู้แสวงธรรม ได้แก่ นักบวชนอกพระศาสนาซึ่งอยู่ในป่า ซีไพร ผู้แต่งคัมภีร์พระเวท (พ.ศ. หน้า ๒๕๖)

สติปัญญา ๔ ที่ตั้งของสติ การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริง คือ ตามสิ่งนั้น ๆ มันเป็นของมันเอง มี ๔ ประการ คือ

๑. กายานุปัสสนาสติปัญญา (การตั้งสติกำหนดพิจารณากายให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงกาย ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา) ท่านจำแนกวิธีปฏิบัติได้หลายอย่าง คือ อานาปานสติ กำหนดลมหายใจ ๑ อิริยาบถ กำหนดรู้ทันอิริยาบถ ๑) สัมปชัญญะ สร้างสัมปชัญญะในการกระทำความเคลื่อนไหวทุกอย่าง ๑) ปฏิกุลมณสิการ พิจารณาส่วนประกอบอันไม่สะอาดทั้งหลายที่ประชุมเข้าเป็นร่างกายนี้ ๑) ธาตุมนสิการ พิจารณาเห็น

ร่างกายของตน โดยสักว่าเป็นธาตุแต่ละอย่างๆ

๒. เวทนานุปัสสนาสติปัญญา (การตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนาให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงเวทนา ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา) คือ มีสติรู้ชัดเวทนาอันเป็นสุขก็ดี ทุกข์ก็ดี เฉย ๆ ก็ดี ทั้งที่เป็นสามิสและเป็นนิรามิสตามที่เป็นไปอยู่ขณะนั้น ๆ

๓. จิตตานุปัสสนาสติปัญญา (การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่าเป็นแต่เพียงจิต ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา) คือ มีสติรู้ชัดจิตของตนที่มีราคะ ไม่มีราคะ มีโทสะ ไม่มีโทสะ มีโมหะ ไม่มีโมหะ เศร้าหมองหรือผ่องแผ้ว ฟุ้งซ่านหรือเป็นสมาธิ ฯลฯ ใดๆ ใดๆ ตามที่เป็นไปอยู่ในขณะนั้น ๆ

๔. อัมมานุปัสสนาสติปัญญา (การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงธรรม ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนของเรา) คือ มีสติรู้ชัดธรรมทั้งหลาย ได้แก่ นิเวรณ ๕ ชั้น ๕ อายตนะ ๑๒ โพชฌงค์ ๗ อริยสัจ ๔ ว่าคืออะไร เป็นอย่างไร มีในตนหรือไม่ เกิดขึ้นเจริญบริบูรณ์และดับได้อย่างไร เป็นต้น ตามที่เป็นจริงของมันอย่างนั้น ๆ (พ.ศ. หน้า ๑๖๕)

สมณะ หมายถึง ผู้สงบ หมายถึงนักบวชทั่วไป แต่ในพระพุทธศาสนา ท่านให้ความหมายจำเพาะ หมายถึง ผู้ระดับบัพ ได้แก่ พระอริยบุคคล และผู้ปฏิบัติเพื่อระงับบัพ ได้แก่ ผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อเป็น พระอริยบุคคล (พ.ศ. หน้า ๒๙๙)

สมบัติ ๔ คือ ความเพียบพร้อมสมบูรณ์แห่งองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งช่วยเสริมส่งอำนาจโอกาสให้กรรมดี ปรากฏผล และไม่เปิดช่องให้กรรมชั่วแสดงผล มี ๔ อย่าง คือ ๑. คติสมบัติ สมบัติแห่งคติ ถึงพร้อมด้วยคติ หรือคติให้ คือ เกิดอยู่ในภพ ภูมิ ถิ่น ประเทศที่เจริญ เหมาะหรือเกื้อกูล ตลอดจนในระยะสั้น คือ ดำเนินชีวิตหรือไปในถิ่นที่อำนาจ ๒. อุบัติสมบัติ สมบัติแห่งร่างกาย ถึงพร้อมด้วยร่างกาย คือมีรูปร่างสวย ร่ากายสง่างาม หน้าตาทำทางดี น่ารัก น่านิยมเลื่อมใส สุขภาพดี แข็งแรง ๓. กาลสมบัติ สมบัติแห่งกาล ถึงพร้อมด้วยกาลหรือกาลให้ คือ เกิดอยู่ในสมัยที่บ้านเมืองมีความสงบสุข ผู้ปกครองดี ผู้คนมีคุณธรรมยกย่องคนดี ไม่ส่งเสริมคนชั่ว ตลอดจนในระยะเวลานั้น คือ ทำอะไรถูกกาลเวลา ถูกจังหวะ ๔. ภัยสมบัติ สมบัติแห่งการประกอบ ถึงพร้อมด้วยการประกอบกิจ หรือกิจการให้ เช่น ทำเรื่องตรงกับที่เขาต้องการ ทำกิจตรงกับความสามารถของตน ทำการถึงขนาดถูกหลัก ครบถ้วน ตามเกณฑ์หรือเต็มอัตรา ไม่ใช่ทำครึ่ง ๆ กลาง ๆ หรือเหยาะแหยะ หรือไม่ถูกเรื่องกัน รู้จักจัดทำ รู้จักดำเนินการ (พ.ศ. หน้า ๑๖๑ - ๑๖๒)

สมบัติ ภาวะสงบประณีตซึ่งพึงเข้าถึง; สมบัติมีหลายอย่าง เช่น ฌานสมบัติ ผลสมบัติ อนุปปพวิหารสมบัติ (พ.ศ. หน้า ๓๐๓)

สติ ความระลึกได้ นึกได้ ความไม่เผลอ การคุมใจได้กับกิจ หรือคุมจิตใจไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง จำการที่ทำ และคำพูดแม่นยำได้ (พ.ศ. หน้า ๓๒๗)

สังฆคุณ ๙ คุณของพระสงฆ์ ๑. พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเป็นผู้ปฏิบัติดี ๒. เป็นผู้ปฏิบัติตรง ๓. เป็นผู้ปฏิบัติถูกต้องทาง ๔. เป็นผู้ปฏิบัติสมควร ๕. เป็นผู้ควรแก่การคำนับ คือ ควรกับของที่เขานำมาถวาย ๖. เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ ๗. เป็นผู้ควรแก่ทักษิณา ควรแก่ของทำบุญ ๘. เป็นผู้ควรแก่การกระทำอัญชลี ควรแก่การกราบไหว้ ๙. เป็นนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก เป็นแหล่งปลูกฝังและเผยแพร่ความดีที่ยอดเยี่ยมของโลก(พ.ศ. หน้า ๒๖๕-๒๖๖)

สังเวชนียสถาน สถานที่ตั้งแห่งความสังเวช ที่ทำให้เกิดความสังเวช มี ๔ คือ ๑. ที่พระพุทธเจ้าประสูติ คือ อุทยานลุมพินี ปัจจุบันเรียกลุมพินีหรือรุมมินเด (Lumbini หรือ Rummidei) ๒. ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ คือ ควงโพธิ์ ที่ตำบลพุทธคยา (Buddha Gaya หรือ Bodhi - Gaya) ๓. ที่พระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนา คือป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ปัจจุบันเรียกสารนาถ ๔. ที่พระพุทธเจ้าปรินิพพาน คือที่สาละวันททยาน เมืองกุสินารา หรือกุสินคร บัดนี้เรียกกาเซีย (Kasia หรือ Kusinagara) (พ.ศ. หน้า ๓๑๗)

สันโดษ ความยินดี ความพอใจ ยินดีด้วยปัจจัย ๔ คือ ผ้านุ่งห่ม อาหารที่นอนที่นั่ง และยาตามมีตามได้ ยินดีของของตน การมีความสุข ความพอใจด้วยเครื่องเลี้ยงชีพที่หามาได้ด้วยเพียรพยายามอันชอบธรรมของตน ไฉไล ไฉลย ไรชยาไร (พ.ศ. หน้า ๓๒๔)

สันโดษ ๓ ๑. ยถาลาภสันโดษ ยินดีตามที่ได้ คือ ได้สิ่งใดมาด้วยความเพียรของตน ก็พอใจด้วยสิ่งนั้น ไม่ได้เดือดร้อนเพราะของที่ไม่ได้ ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของคนอื่นไม่ริษยาเขา ๒. ยถาพลสันโดษ คือ ยินดีตามกำลัง คือ พอใจเพียงแค่ว่าพอแก่กำลังร่างกาย สุขภาพ และขอบเขตการใช้สอยของตน ของที่เกินกำลังก็ไม่หวงแหนเสียดาไม่เก็บไว้ให้เสียเปล่า หรือฝันใช้ให้ปันโทษแก่ตน ๓. ยถาสารูปสันโดษ ยินดีตามสมควร คือ พอใจตามที่สมควร คือ พอใจตามที่สมควรแก่ภาวะฐานะแนวทางชีวิต และจุดหมายแห่ง

การบำเพ็ญกิจของตน เช่น ภิกษุพอใจแต่องอันเหมาะแก่สมณภาวะ หรือได้ของใช้ที่ไม่เหมาะสมกับตนแต่จะมีประโยชน์แก่ผู้อื่นก็นำไปมอบให้แก่เขา เป็นต้น (พ.ศ. หน้า ๓๒๔)

สัทธรรม ๓ ธรรมอันดี ธรรมที่แท้ ธรรมของสัตบุรุษ หลักหรือแก่นศาสนา มี ๓ ประการ ได้แก่

๑. ปริยัติสัทธรรม (สัทธรรมคือคำสั่งสอนอันจะต้องเล่าเรียน ได้แก่ พุทธพจน์)
๒. ปฏิบัติสัทธรรม (สัทธรรมคือสิ่งพึงปฏิบัติ ได้แก่ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา)
๓. ปฏิเวธสัทธรรม (สัทธรรมคือผลอันจะพึงเข้าถึง หรือบรรลุด้วยการปฏิบัติ ได้แก่ มรรค ผล และนิพพาน (พ.ศ. หน้า ๑๒๕)

สัปปริสธรรม ๗ ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี

๑. ัมมัญญตา คือ ความรู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง ๒. อตถัญญตา คือ ความรู้จักผล คือ รู้ความมุ่งหมาย ๓. อตตัญญตา คือ ความรู้จักตน คือ รู้ว่าเรานั้นว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น ๔. มัตตัญญตา คือ ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี ๕. กาลัญญตา คือ ความรู้จักกาล คือ รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม ๖. ปริสัญญตา คือ ความรู้จักบริษัทคือรู้จักชุมชนและรู้จักที่ประชุม ๗. ปุคคลัญญตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญตา คือ ความรู้จักบุคคล คือความแตกต่างแห่งบุคคล (พ.ศ. หน้า ๒๔๔)

สัมปชัญญะ ความรู้ตัวทั่วพร้อม ความรู้ตระหนักรู้ชัดเข้าใจชัด ซึ่งสิ่งนี้ได้ มักมากคู่กับสติ (พ.ศ. หน้า ๒๔๔)

สาราณียธรรม ๖ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน

เรียกอีกอย่างว่า “สาราณียธรรม” ๑. เมตตากายกรรม มีเมตตากายกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๒. เมตตาวาจากรรม มีเมตตาวาจากรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๓. เมตตาคมนิกรรม มีเมตตามโนกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๔. สาธารณโภคี แบ่งปันสิ่งของที่ได้มาไม่หวง แหน ใช้ผู้เดียว ๕. สีลสามัญญตา มีความประพฤติร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์หรือขจัดปัญหา ๖. ทิฏฐิสามัญญตา มีความเห็นชอบดีงาม เช่นเดียวกับหมู่คณะ (พ.ศ. หน้า ๒๓๓-๒๓๕)

สุข ๒ ความสบาย ความสำราญ มี ๒ อย่าง ได้แก่ ๑. กายิกสุข สุขทางกาย ๒. เจตสิกสุข สุขทางใจ อีกหมวดหนึ่งมี ๒ คือ ๑. สามิสสุข สุขอิงอามิส คือ อาศัยกามคุณ ๒. นiramิสสุข สุขไม่อิงอามิส คือ อิงเนกขัมมะ (พ.ศ. หน้า ๓๔๓)

ศรัทธา ความเชื่อ ความเชื่อถือ ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม (พ.ศ. หน้า ๒๙๐)

ศรัทธา ๔ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ๔ ประการคือ ๑. กัมมศรัทธา (เชื่อกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งที่รู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่ว ความดี มีขึ้นในตน เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่างเปล่า และเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอำนาจอนอนหรืออนคยโชค เป็นต้น ๒. วิปากศรัทธา (เชื่อวิปาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่สำเร็จต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี และผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว ๓. กัมมัสสกตาศรัทธา (ความเชื่อที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของจะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน ๔. ตถาคตโพธิศรัทธา (เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง ๙ ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้นได้ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้ (พ.ศ. หน้า ๑๖๔)

สงเคราะห์ การช่วยเหลือ การเอื้อเฟื้อเกื้อกูล (พ.ศ. หน้า ๒๒๘)

สังคหวัตถุ ๔ เรื่องสงเคราะห์กัน คุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ หลักการสงเคราะห์ คือ ช่วยเหลือกันยึดเหนี่ยวใจกันไว้ และเป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลก ได้แก่ สังคมแห่งหมู่สัตว์ไว้ ดู สลักเกาะยึดรถที่กำลังแล่นไปให้คงเป็นรถ และวิ่งแล่นไปได้มี ๔ อย่างคือ ๑. ทาน การแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ๒. ปิยวาจา พูดจាន่ารัก นานิยมนับถือ ๓. อັถถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ ๔. สมานัตตนา ความมีตนเสมอ คือ ทำตัวให้เข้ากันได้ เช่น ไม่ถือตัว ร่วมสุข ร่วมทุกข์กัน เป็นต้น (พ.ศ. หน้า ๓๑๐)

สัมมัตตะ ความเป็นถูก ภาวะที่ถูก มี ๑๐ อย่าง ๘ ข้อต้น ตรงกับองค์มรรคทั้ง ๘ ข้อ เพิ่ม ๒ ข้อท้าย คือ ๙. สัมมาญาณ รู้ชอบได้แก่ผลญาณ และปัจจเวกขณญาณ ๑๐. สัมมาวิมุตติ พ้นชอบได้แก่ อรหัตตผลวิมุตติ; เรียกอีกอย่าง อเสขธรรม ๑๐ (พ.ศ. หน้า ๓๒๙)

สุจริต ๓ ความประพฤติดี ประพฤติชอบตามคลองธรรม มี ๓ คือ ๑. กายสุจริต ประพฤติชอบทางกาย ๒. วจีสจริต ประพฤติชอบทางวาจา ๓. มโนสุจริต ประพฤติชอบทางใจ (พ.ศ. หน้า ๓๔๕)

หิริ ความละอายต่อการทำชั่ว (พ.ศ. หน้า ๓๕๕)

อกุศลกรรมบถ ๑๐ ทางแห่งอกุศลกรรม ทางความชั่ว กรรมชั่วอันเป็นทางนำไปสู่ความเสื่อม ความทุกข์ หรือ ทุกข์ ๑. ปาณาติบาต การทำชีวิตให้ตกลง ๒. อทินนาทาน การถือเอาของที่เขามิได้ให้ โดยอาการ ขโมย ลักทรัพย์ ๓. กามเมสุมิจฉาจาร ความประพฤติผิดทางกาม ๔. มุสาวาท การพูดเท็จ ๕. ปิสุณวาจา วาจาใส่ร้าย ๖. ผรุสวาจา วาจาหยาบ ๗. สัมผัสปลลาปะ พูดเพื่อเจ้อ ๘. อภิขมา พึ่งเลี้ยงอยากได้ของเขา ๙. พยาบาท คิดร้ายผู้อื่น ๑๐. มิจฉาทิฎฐิ เห็นผิดจากคลองธรรม (พ.ศ. หน้า ๒๗๙, ๓๐๙)

อกุศลมูล ๓ รากแห่งอกุศล ต้นตอของความชั่ว มี ๓ คือ ๑. โลภะ (ความอยากได้) ๒. โทสะ (ความคิด ประทุษร้าย) ๓. โมหะ (ความหลง) ๘ (พ.ศ. หน้า ๘๙)

อคติ ๔ ฐานะอันไม่พึงถึง ทางความประพฤติที่ผิด ความไม่เที่ยงธรรม ความลำเอียง มี ๔ อย่างคือ ๑. ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะชอบ) ๒. โทสาคติ (ลำเอียงเพราะชัง) ๓. โมหาคติ (ลำเอียงเพราะหลง พลาดผิดเพราะเขลา) ๔. ภยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว) (พ.ศ. หน้า ๑๗๔)

อนัตตา ไม่ใช่อัตตา ไม่ใช่ตัวตน (พ.ศ. หน้า ๓๖๖)

อบายมุข ช่องทางของความเสื่อม เหตุเครื่องฉิบหาย เหตุย่อยยับแห่งโภคทรัพย์ ทางแห่งความพินาศ (พ.ศ. หน้า ๓๗๗)

อบายมุข ๔ ๑. อิตถิธุดตะ (เป็นนักเลงหญิง นักเที่ยวผู้หญิง) ๒. สุราธุดตะ (เป็นนักเลงสุรา นักดื่ม) ๓. อักขธุดตะ (เป็นนักการพนัน) ๔. ปาปมิตตะ (คบคนชั่ว) (พ.ศ. หน้า ๓๗๗)

อบายมุข ๖ ๑. ติดสุราและของมีนเมา ๑.๑ ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นขัด ๆ ๑.๒ ก่อการทะเลาะวิวาท ๑.๓ เป็นบ่อเกิดแห่งโรค ๑.๔ เสียเกียรติ เสียชื่อเสียง ๑.๕ ทำให้ไม่รู้อาย ๑.๖ ทอนกำลังปัญญา ๒. ชอบเที่ยวกลางคืน มีโทษ ๖ อย่างคือ ๒.๑ ชื่อว่าไม่รักษาตน ๒.๒ ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย ๒.๓ ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์สมบัติ ๒.๔ เป็นที่ระแวงสงสัย ๒.๕ เป็นเป้าให้เขาใส่ความหรือข่าวลือ ๒.๖ เป็นที่มาของเรื่องเดือดร้อนเป็นอันมาก ๓. ชอบเที่ยวดูการละเล่น มีโทษ โดยการทำงานเสื่อมเสีย เพราะมีใจกังวลคอยคิดจ้อง กับเสียเวลาเมื่อไปดูสิ่งนั้น ๆ ทั้ง ๖ กรณี คือ ๓.๑ รำที่ไหนไปที่นั่น ๓.๒ - ๓.๓ ขับร้อง ดนตรี เสภา เพลงเถิดเทิงที่ไหนไปที่นั่น ๔. ติดการพนัน มีโทษ ๖ คือ ๔.๑ เมื่อชนะยอมก่อเวร ๔.๒ เมื่อแพ้ก็เสียตายทรัพย์ที่เสียไป ๔.๓ ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นขัด ๆ ๔.๔ เข้าที่ประชุมเขาไม่เชื่อถ้อยคำ ๔.๕ เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อนฝูง ๔.๖ ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้ที่จะหาคุ้มครองให้ลูกของเขา เพราะเห็นว่าจะเลี้ยงลูกเมียไม่ได้ ๕. คบคนชั่วมีโทษโดยนำไปให้กลายเป็น

คนชว้อย่างที่ตนคบทั้ง ๖ ประเภท คือ ได้เพื่อนที่จะนำไปให้กลายเป็น ๕.๑ นักการพนัน ๕.๒ นักเลงหญิง ๕.๓ นักเลงเหล้า ๕.๔ นักลวงของปลอม ๕.๕ นักหลอกลวง ๕.๖ นักเลงหัวไม้ ๖. เกียรติคุณ การงาน มีโทษโดยทำให้ยกเหตุต่าง ๆ เป็นข้ออ้างผิดเพี้ยน ไม่ทำการงานโภคะใหม่ก็ไม่เกิด โภคะที่มีอยู่ก็หมดสิ้นไป คือ ให้อ้างไปทั้ง ๖ กรณีว่า ๖.๑ - ๖.๖ หนาวนัก ร้อนนัก เย็นไปแล้ว ยังเข้า นึก หิวนัก อิ่มนัก แล้วไม่ทำการงาน (พ.ธ. หน้า ๑๗๖ - ๑๗๘)

อภิธานิยธรรม ๗ ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียวมี ๗ ประการ ได้แก่ ๑. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ๒. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกัน ทำกิจกรรมที่พึงทำ ๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ๔. ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ ควรเคารพนับถือท่านเหล่านั้น ๕. บรรดาภุมมัตถิ กุลกุมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูก ช่ม เหวง หรืออูดคร่ำ ชื่นใจ ๖. เคารพสักการบูชา เจดีย์หรืออนุสาวรีย์ประจำชาติ ๗. จัดให้ความอารักขา ค้ำครอง ป้องกันอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (รวมถึงพระภิกษุ ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบด้วย) (พ.ธ. หน้า ๒๔๖ - ๒๔๗)

อธิปไตย ๓ ความเป็นใหญ่ มี ๓ อย่าง คือ ๑. อัตตอธิปไตย ความมีตนเป็นใหญ่ ถือตนเป็นใหญ่ กระทบการ ด้วยปรารถนเป็นประมาณ ๒. โลกาธิปไตย ความมีโลกเป็นใหญ่ ถือโลกเป็นใหญ่ กระทบการด้วย ปรารถนนิยมนของโลกเป็นประมาณ ๓. ธัมมาธิปไตย ความมีธรรมเป็นใหญ่ ถือธรรมเป็นใหญ่, กระทบ การด้วยปรารถนความถูกต้อง เป็นจริง สมควรตามธรรมเป็นประมาณ (พ.ธ. หน้า ๑๒๗-๑๒๘)

อริยสัจ ๔ ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะมี ๔ คือ ๑. ทุกข์ (ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาพที่บีบคั้น ขัดแย้ง บกพร่อง ขาดแก่นสารและความ เทียงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การ พลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อว่า อุปาทานชั้น ๕ เป็นทุกข์ ๒. ทุกขสมุทัย (เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา ๓ คือ กามตัณหา ภวตัณหา และ วิภวตัณหา) กำจัดอวิชชา สำรอกตัณหา สิ้นแล้ว ไม่ถูกย้อม ไม่ติดขัด หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย เป็น อิสระ คือ นิพพาน) ๓. ทุกขนิโรธ (ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชา สำรอก ตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกย้อม ไม่ติดขัด หลุดพ้น สงบ เป็นอิสระ คือ นิพพาน) ๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา (ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง มรรคมืองค์ ๘ นี้ สรุปลงในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา) (พ.ธ. หน้า ๑๘๑)

อริยอัฏฐังคิกมรรค ทางสายกลาง มรรคมืองค์ ๘ (ศีล สมาธิ ปัญญา) (พ.ธ. หน้า ๑๖๕)

อัญญาณูปเบกขา เป็นอูเบกขาฝ่ายวิบัติ หมายถึง ความไม่รู้เรื่อง เคยไม่รู้เรื่อง เคยโง่ เคยเมม (พ.ธ. หน้า ๑๒๖)

อตฺตา ตัวตน อาตมมัน ปุณฺชนย้อมยิตมมันมอเห็นชั้น ๕ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งหมดเป็นอตฺตา หรือยิตถือ ว่ามีอตฺตา เนื่องด้วยชั้น (พ.ศ. หน้า ๓๙๘)

คำสั่งโรงเรียนบ้านตอแล

ที่ ๖๔/๒๕๖๗

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑

เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑ ในปีการศึกษา ๒๕๖๗ ของโรงเรียนบ้านตอแล สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑ ดังต่อไปนี้

๑. นางสาวนิฟาตอณะห์ นิและ	ผู้อำนวยการโรงเรียน	ประธานกรรมการ
๒. นางสาวสุวิมล กาลิอนัน	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย	กรรมการ
๓. นางสาววรรณิ จิใจ	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์	กรรมการ
๔. นางสาวกิตติยา ธรรมสะโร	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์	กรรมการ
๕. นางสาวยุสรอ ดอแ	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา	กรรมการ
๖. นางสาวชำชียะ สาและ	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์	กรรมการ
๗. นายบัชลาณ อับดุลเลาะ	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ	กรรมการ
๘. นายไพศาล นियो	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา	กรรมการ
๙. นายบัชรีย์ สาแม	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ	กรรมการ
๑๐. นางสาวสิรินทิพย์ ยูไชะ	หัวหน้ากลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ(ภาษาอังกฤษ)	กรรมการและเลขานุการ

ให้ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งตามคำสั่ง ปฏิบัติหน้าที่ให้เต็มกำลังความสามารถ บรรลุเป้าหมาย เกิดผลดีต่อนักเรียน และโรงเรียนต่อไป

สั่ง ณ วันที่ ๙ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

(ลงชื่อ)

(นางสาวนิฟาตอณะห์ นิและ)
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตอแล

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

๑. นางสาวนิฟาตอนะห์ นิและ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตอแล
๒. นางสาวสุวิมล กาลื่อนัน	หัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการ
๓. นางสาวยุสรอ ดอแ	หัวหน้ากลุ่มงานบริหารทั่วไป
๔. นางสาววรรณิ จิใจ	หัวหน้ากลุ่มงานบริหารบุคคล
๕. นางสาวสิรินทิพย์ ยูโซ๊ะ	หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงบประมาณ

คณะผู้จัดทำกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

๑. นางสาว สิรินทิพย์ ยูโซ๊ะ
๒. นางสาววรรณิ จิใจ
๓. นางสาวนุรีย์ เปาะซา
๔. นายบัชลาน อับดุลเลาะ
๕. นายไพศาล นियो
๖. นางสาวกิตติยา ธรรมสะโร
๗. นางสาวยุสรอ ดอแ
๘. นายบัชรีย์ สามี
๙. นางสาวซำซียะ สามี
๑๐. นางสาวสุวิมล กาลื่อนัน

สังคม
ศึกษา

An illustration of a house with a pink roof and a grey school building with a grid of windows, positioned behind the Thai text.